

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΜΣ "Δημόσια Διοίκηση - Δημόσιο Μάνατζμεντ"

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Θέμα:

**"Η πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα και η προστασία των
προσωπικών δεδομένων στην εσωτερική έννομη τάξη και το
Ενωσιακό Δίκαιο"**

Τίτλος στα Αγγλικά:

**"Access to public documents and the protection of personal
data in domestic legal order and Union Law"**

Γεώργιος Χωριανόπουλος (Α.Μ.: ΔΜ 2171)

Επιβλέπων καθηγητής: Δημήτριος Στράνης

Αθήνα

Απρίλιος 2024

"Μέλη Τριμελούς Επιτροπής"

1. **Δημήτριος Στράνης**
2. **Φαίδων Κομισόπουλος**
3. **Απόστολος Μάνθος**

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

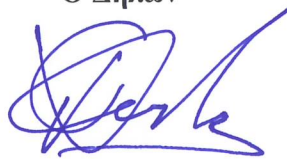
Ο κάτωθι υπογεγραμμένος Γεώργιος Χωριανόπουλος του Δημητρίου με αριθμό μητρώου ΔΜ 2171 φοιτητής του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών "Δημόσια Διοίκηση – Δημόσιο Μάνατζμεντ" του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων της Σχολής Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, δηλώνω ότι:

"Είμαι συγγραφέας αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου".

Επιθυμώ την απαγόρευση πρόσβασης στο πλήρες κείμενο της εργασίας μου μέχρι και έπειτα από αίτηση μου στη Βιβλιοθήκη και έγκριση του επιβλέποντα καθηγητή.

Ο Δηλών

Γεώργιος Χωριανόπουλος

"Στην Βιβή και τον Δημήτρη"

Συντομογραφίες

ΑΚ	"Αστικός Κώδικας"
ΓΚΠΔ	"Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων"
Γνμδ.	"Γνωμοδότηση"
Ε.Ε.	"Ευρωπαϊκή Ένωση"
ΕισΑΠ	"Εισαγγελία Αρείου Πάγου"
ΚΔΔιαδ.	"Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας"
ΚΠΔ	"Κώδικας Ποινικής Δικονομίας"
ΚΦΔ	"Κώδικας Φορολογικής Διαδικασίας"
ΚΦΕ	"Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος"
ΝΔ	"Νομοθετικό Διάταγμα"
ΝΣΚ	"Νομικό Συμβούλιο του Κράτους"
ΣΕΕ	"Συνθήκη Ευρωπαϊκής Ένωσης"
ΣΛΕΕ	"Συνθήκη Λειτουργίας Ευρωπαϊκής Ένωσης"
ΣτΕ	"Συμβούλιο της Επικρατείας"
ΦΕΚ	"Φύλλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης"

Ευχαριστίες

"Θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές του Μεταπτυχιακού Προγράμματος για την αγαστή συνεργασία και τις εξειδικευμένες γνώσεις που προσέφεραν, ο καθένας στο δικό του αντικείμενο.

Ευχαριστώ θερμά τον καθηγητή μου και επιβλέποντα κ. Δημήτριο Στράνη ο οποίος με εμπιστεύτηκε και με υποστήριξε. Τον ευχαριστώ για την εμπιστοσύνη και πιο πολύ από όλα για την υπομονή του. Τον ευχαριστώ επίσης για τις γνώσεις που μου πρόσφερε κατά τη διάρκεια των μεταπτυχιακών μου σπουδών και τη διεύρυνση των πνευματικών μου οριζόντων. Για μένα αποτέλεσε έμπνευση, παράδειγμα αλλά και στήριγμα στην προσπάθειά μου.

Επίσης, ευχαριστώ τους συμφοιτητές μου για την εποικοδομητική επικοινωνία και συνεργασία που αναπτύξαμε κατά τη διάρκεια του μεταπτυχιακού προγράμματος.

Τέλος, ευχαριστώ μέσα απ' τα βάθη της καρδιάς μου την οικογένειά μου, τη σύζυγο και το γιο μου, για τη στήριξη και την υπομονή τους".

Περιεχόμενα

Συντομογραφίες.....	5
Ευχαριστίες.....	6
Κατάλογος πινάκων.....	8
Περίληψη.....	9
Abstract	10
Εισαγωγή.....	11
1. Το δικαίωμα πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα.....	16
1.1. Συνταγματική και νομοθετική κατοχύρωση του δικαιώματος.....	16
1.2. Φορείς, αποδέκτες και άσκηση του δικαιώματος	18
1.3. Η διάκριση των εγγράφων	21
1.4. Το "εύλογο ενδιαφέρον" και το "ειδικό έννομο συμφέρον"	23
2. Οι περιορισμοί της πρόσβασης του πολίτη σύμφωνα με τον ΚΔΔιαδ.....	27
2.1. Σημσιολογική διάκριση ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής.....	29
2.2. Έγγραφα που περιλαμβάνουν απόρρητα προσωπικά στοιχεία.....	32
3. Η θεμελίωση του δικαιώματος πρόσβασης στα έγγραφα κατά το ενωσιακό δίκαιο	36
3.1. Πρόσβαση στα έγγραφα των θεσμικών οργάνων της Ένωσης.....	36
3.2. Ο κανονισμός 1049/2001	38
4. Προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα	41
4.1. Συνταγματικό και νομοθετικό πλαίσιο.....	41
4.2. Η θεμελίωση του δικαιώματος στο ενωσιακό δίκαιο	46
4.3. Δεδομένα απλά και δεδομένα ειδικών κατηγοριών: Διάκριση και εννοιολογική προσέγγιση.....	50
5. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων και η πρόσβαση στα έγγραφα.....	54
5.1. Η προβληματική της σύγκρουσης των δύο δικαιωμάτων.....	54
5.2. Το δικαίωμα πρόσβασης του υποκειμένου των δεδομένων.....	56
5.3. Η επίλυση της σύγκρουσης - Η κρίσιμη Γνωμοδότηση 6/2013 της ΑΠΔΠΧ και η οπτική του ΝΣΚ.....	60
Συμπεράσματα.....	66
Βιβλιογραφία.....	70
Παράρτημα	75
Έννοια, Αρχές και Βάσεις της Επεξεργασίας όπως προβλέπονται από τον Κανονισμό 2016/679/ΕΕ και συμπληρώνονται από το Ν.4624/2019	75

Κατάλογος πινάκων

Πίνακας 1: "Αρχές Επεξεργασίας Προσωπικών δεδομένων".

Πίνακας 2: "Βάσεις επεξεργασίας – Απλά δεδομένα".

Πίνακας 3: "Βάσεις επεξεργασίας – Ειδικές κατηγορίες".

Περίληψη

Η παρούσα εργασία επιχειρεί να καταστήσει όσο το δυνατόν σαφέστερα, τη σχέση ανάμεσα στην αναφαίρετη αξίωση των πολιτών να αποκτούν το δικαίωμα στην πρόσβαση στα δημόσια και κυρίως διοικητικά έγγραφα, ως εξειδικευμένης έκφανσης του αιτήματος για διαφάνεια σε όλες της πτυχές του κρατικού ελέγχου και αναφορικά με το δικαίωμα για την *"προστασία των προσωπικών δεδομένων"*, ως ειδικότερης πτυχής της ελεύθερης ανάπτυξης της ανθρώπινης προσωπικότητας. Οι αιτήσεις από την πλευρά των πολιτών στα κατά περίπτωση κρατικά όργανα με σκοπό τη χορήγηση δημοσίων εγγράφων που εμπεριέχουν προσωπικές πληροφορίες και στοιχεία που αφορούν τρίτα πρόσωπα, αποτελούν το σημείο σύγκλισης των δύο δικαιωμάτων, αυτό της πρόσβασης στα *"δημόσια έγγραφα"* και ακολούθως αυτό που αναφέρεται στην *"προστασία των προσωπικών δεδομένων"*. Η παρουσίαση της σχέσης των εν λόγω δικαιωμάτων και ο τρόπος με τους οποίους αυτά οριοθετούνται, αφορά τη συγκεκριμένη διπλωματική εργασία.

Στη συγκεκριμένη εργασία αναλύεται κατά το δυνατόν το θεσμικό και νομοθετικό πλαίσιο που διέπει και τα δύο δικαιώματα, επισημαίνονται τα σημεία τριβής τους και καταδεικνύονται τα πιο χαρακτηριστικά ερμηνευτικά εργαλεία που διαπλάστηκαν από τη νομολογία μέσω των οποίων επιτυγχάνεται η πρακτική εναρμόνισή τους.

Η υπό ανάλυση θεματική παρουσιάζει ξεχωριστό ενδιαφέρον που αφορά την καθημερινή πρακτική της διοικητικής δράσης, αφενός εξαιτίας των θεμελιωδών εξελίξεων σε επίπεδο νομοθεσίας, αφετέρου λόγω των ταχύτατων αλλαγών στην τεχνολογία και των κινδύνων που παράγουν για τις ατομικές και συλλογικές ελευθερίες, τα οποία αμφότερα τροφοδοτούν τόσο τη Διοίκηση όσο και την επιστήμη του Δικαίου με νέα ζητήματα και προκλήσεις.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: "Πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα", "προστασία των προσωπικών δεδομένων", "Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων", "δημόσια διοίκηση", "σύγκρουση δικαιωμάτων", "αρχή της αναλογικότητας", "πρακτική εναρμόνιση, έννομη προστασία, διαφάνεια".

Abstract

This work attempts to make as clear as possible the relationship between the inalienable claim of citizens to obtain the right to access to public and mainly administrative documents, as a specialized expression of the request for transparency in all aspects of state control and regarding the right to the "protection of personal data", as a more special aspect of the free development of the human personality. The applications by citizens to the relevant state bodies for the purpose of granting public documents that contain personal information and data concerning third parties are the point of convergence of the two rights, that of access to "public documents" and subsequently what is referred to in "personal data protection". The presentation of the relationship of said rights and the ways in which they are delimited, concerns the specific diplomatic work.

In this particular work, the institutional and legislative framework governing both rights is analyzed as far as possible, their points of friction are highlighted and the most characteristic interpretative tools developed by jurisprudence are demonstrated through which their practical harmonization is achieved.

The topic under analysis is of special interest regarding the daily practice of administrative action, on the one hand due to the fundamental developments at the level of legislation, on the other hand due to the rapid changes in technology and the risks they produce for individual and collective freedoms, both of which feed both the Administration as well as the science of Law with new issues and challenges.

KEY WORDS: "Access to public documents", "protection of personal data", "General Data Protection Regulation", "public administration", "conflict of rights", "principle of proportionality, practical harmonization", "legal protection", "transparency".

Εισαγωγή

Η δημοκρατία ως θεμελιώδης οργανωτικός όρος της κοινωνικής συγκρότησης, και συμβίωσης, καθώς και της σχέσης του πολίτη με το κράτος, αλλά και τα δικαιώματα του πολίτη σε όλα τα επίπεδα (ατομικά, κοινωνικά, πολιτικά), δεν εμφανίζονται ως εξ' αρχής διαμορφωμένες οντότητες. Οικοδομούνται, διευρύνονται και έπονται των εξελισσόμενων αναγκών και προϋποθέσεων ύπαρξης και ανάπτυξης του ατόμου τόσο στο πλαίσιο της κοινότητας όσο και στον ιδιωτικό χώρο. Αντίστοιχα, με σταδιακό τρόπο αναπτύσσουν τη δυναμική τους και προσαρμόζονται με εκείνα τα χαρακτηριστικά της κρατικής συγκρότησης που συντείνουν στην εν τοις πράγμασι εμπέδωση και λειτουργία μιας δημοκρατικής και διαφανούς λειτουργίας της πολιτείας.

Το δικαίωμα γνώσης των δημοσίων εγγράφων (άρθρ. 10 παρ.3 Σ)¹ "ως έκφανση της συμμετοχής των πολιτών στη διαδικασία της διοίκησης, απορρέει από την αρχή της λαϊκής κυριαρχίας ως οργανωτικής βάσης του δημοκρατικού πολιτεύματος (άρθρ. 1 Σ)²". Εκεί ερείζεται και η γενική αρχή της φανεράς δράσης της Διοίκησης, στην πραγμάτωση της οποίας στοχεύει η καθιέρωση του εν λόγω δικαιώματος γνώσης (Γνωμοδοτήσεις ΝΣΚ 92/2005 και 117/2006). Συνδέεται, δε, και με το δικαίωμα πρόσβασης στην πληροφορία και την ενημέρωση με την οποία θεμελιώνεται η διαφάνεια της κρατικής δράσης (άρθρ. 5Α παρ. 1 Σ)³. Δεν μπορεί να νοηθεί επί της ουσίας εμπέδωση της Δημοκρατίας αν απουσιάζει το δικαίωμα του πολίτη να λαμβάνει πληροφορίες που αφορούν τον τρόπο, το είδος και το περιεχόμενο των αποφάσεων που λαμβάνει μια οργανωμένη πολιτεία. Πρακτικά αυτό συνεπάγεται τη συμμετοχή του πολίτη στη διαμόρφωση της κρατικής βούλησης, πραγματώνοντας τη δημοκρατική αρχή και την απόκτηση γνώσης εκείνων των δεδομένων και παραμέτρων που διαμορφώνουν την κρατική βούληση, κάνοντας πράξη τη λαϊκή κυριαρχία. Ως συνέπεια των παραπάνω ο πολίτης ελέγχει αλλά και αμύνεται – είτε ατομικά είτε συλλογικά - έναντι ενδεχόμενων κρατικών αυθαιρεσιών.

¹ "Η αρμόδια υπηρεσία ή αρχή υποχρεούται να απαντά στα αιτήματα για παροχή πληροφοριών και χορήγηση εγγράφων, ιδίως πιστοποιητικών, δικαιολογητικών και βεβαιώσεων μέσα σε ορισμένη προθεσμία, όχι μεγαλύτερη των 60 ημερών, όπως νόμος ορίζει. Σε περίπτωση παρόδου άπρακτης της προθεσμίας αυτής ή παράνομης άρνησης, πέραν των άλλων τυχόν κυρώσεων και έννομων συνεπειών, καταβάλλεται και ειδική χρηματική ικανοποίηση στον αιτούντα, όπως νόμος ορίζει".

² "Θεμέλιο του πολιτεύματος είναι η λαϊκή κυριαρχία".

³ "Καθένας έχει δικαίωμα στην πληροφόρηση, όπως νόμος ορίζει. Περιορισμοί στο δικαίωμα αυτό είναι δυνατόν να επιβληθούν με νόμο μόνο εφόσον είναι απολύτως αναγκαίοι και δικαιολογούνται για λόγους εθνικής ασφάλειας, καταπολέμησης του εγκλήματος ή προστασίας δικαιωμάτων και συμφερόντων τρίτων".

Η Πρεβεδούρου χαρακτηριστικά υπογραμμίζει ότι, "Ο συνδυασμός συμμετοχής και ελέγχου που χαρακτηρίζει το δικαίωμα πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα, χωρίς να καθιστά τον διοικούμενο ισότιμο εταίρο στη διαδικασία παραγωγής της διοικητικής πράξεως, του παρέχει τη δυνατότητα συμβολής στην ανεύρεση και ορθή εφαρμογή του κανόνα δικαίου στον οποίο θα υπαχθεί η περίπτωση του, ενισχύοντας την εμπιστοσύνη του στη δημόσια Διοίκηση"⁴.

Συνεπώς, στο δικαίωμα πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα εμφανίζεται το Κράτος Δικαίου, δεδομένου ότι η άσκησή του συνιστά ουσιαστική και λογική προϋπόθεση για την άσκηση του δικαιώματος της έννομης προστασίας και της προηγούμενης ακρόασης (άρθρ. 20 Σ)⁵. Αποτέλεσε, εξάλλου, ζητούμενο όχι μόνο στην εσωτερική έννομη τάξη των κρατών μελών, αλλά και της Ε.Ε., τα θεσμικά όργανα της οποίας επεξεργάστηκαν και εξέδωσαν συγκεκριμένα κανονιστικά κείμενα, που ικανοποιούν την ανάγκη και το αίτημα να μειωθεί το έλλειμμα δημοκρατίας στη θεσμική λειτουργία της Ε.Ε και να ενισχυθεί η διαφάνεια στη δράση της.

Η διοίκηση, είναι υποχρεωμένη να ικανοποιεί το δικαίωμα του πολίτη αναφορικά με την πρόσβαση σε διοικητικά έγγραφα. Δεν μπορεί, όμως, να παραβλέπει τη διαφύλαξη έτερων θεμελιωδών δικαιωμάτων, τα οποία επίσης κατοχυρώνονται τόσο από το Σύνταγμα όσο και ευρωπαϊκά κείμενα αυξημένης τυπικής ισχύος. Η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή προστατεύεται από το άρθρο 9 παρ. 1 Σ⁶, ενώ ο πληροφοριακός αυτοκαθορισμός και η προστασία του ατόμου από την αθέμιτη επεξεργασία των προσωπικών του δεδομένων ανάγεται σε αυτοτελές δικαίωμα με το άρθρο 9Α Σ⁷.

Στην εσωτερική έννομη τάξη η πρόσβαση στα έγγραφα στην Ελλάδα διέπεται κατά κύριο λόγο από το άρθρο 5 παρ. 1 του Ν. 2690/1999 (Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας)⁸ – όπως ισχύει - το οποίο αντικατέστησε το άρθρο 16 του Ν.1599/1986.

⁴ "Πρεβεδούρου Ε., Το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα, 2015, ανακτήθηκε την 9/3/2024, Το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα (Γενικό Διοικητικό Δίκαιο, 23-11-2015) - Ευγενία Πρεβεδούρου (prevedourou.gr)"

⁵ "Καθένας έχει δικαίωμα στην παροχή έννομης προστασίας από τα δικαστήρια και μπορεί να αναπτύξει σ' αυτά τις απόψεις του για τα δικαιώματα ή συμφέροντά του, όπως νόμος ορίζει".

⁶ "Η κατοικία του καθενός είναι άσυλο. Η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη. Καμία έρευνα δε γίνεται σε κατοικία, παρά μόνο όταν και όπως ορίζει ο νόμος και πάντοτε με την παρουσία εκπροσώπων της δικαστικής εξουσίας".

⁷ "Καθένας έχει δικαίωμα προστασίας από την συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων, όπως νόμος ορίζει. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων διασφαλίζεται από ανεξάρτητη αρχή, που συγκροτείται και λειτουργεί, όπως νόμος ορίζει".

⁸ "Κάθε ενδιαφερόμενος έχει το δικαίωμα, ύστερα από γραπτή αίτησή του, να λαμβάνει γνώση των διοικητικών εγγράφων. Ως διοικητικά έγγραφα νοούνται όλα συντάσσονται από τις δημόσιες υπηρεσίες, όπως εκθέσεις, μελέτες, πρακτικά, στατιστικά στοιχεία, εγκύκλιες οδηγίες, απαντήσεις της Διοίκησης, γνωμοδοτήσεις και αποφάσεις".

Μετά από ένα σημαντικό χρονικό διάστημα εφαρμογής του και προκειμένου να κωδικοποιηθούν σε ένα ενιαίο κείμενο κανονιστικής ισχύος οι διάσπαρτες στην ελληνική έννομη τάξη διατάξεις που ρυθμίζουν σε ειδικότερους τομείς το δικαίωμα, εκδόθηκε το Π.Δ. 28/2015 *"Κωδικοποίηση διατάξεων για την πρόσβαση σε δημόσια έγγραφα και στοιχεία"*.

Στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού δικαίου η *"Προστασία των Προσωπικών Δεδομένων"* διέπεται πλέον από τον *"Ευρωπαϊκό Κανονισμό"* 2016/679 (*"Γενικός Κανονισμός για την Προστασία των Προσωπικών Δεδομένων – ΓΚΠΔ"*), ο οποίος αντικατέστησε την Οδηγία 95/46/ΕΚ *"Για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών"*.

Στην Ελλάδα ο Κανονισμός εξειδικεύεται από το Ν.4624/2019 *"Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, μέτρα εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και ενσωμάτωση στην εθνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 και άλλες διατάξεις"*, ο οποίος αντικατέστησε το Ν.2472/1997.

Ασκούνται, όμως, τα δύο δικαιώματα ανεμπόδιστα, χωρίς προϋποθέσεις, χωρίς να υπόκεινται σε επιφυλάξεις και περιορισμούς ενώπιον της προστασίας δύο κατά τ' άλλα ισοδύναμης ισχύος συνταγματικά κατοχυρωμένων αγαθών; Η ανάγκη για διαφάνεια στις δράσεις του κράτους, μέρος της οποίας είναι η ενεργοποίηση της δυνατότητας του πολίτη να αποκτά γνώση των διοικητικών εγγράφων, αποτελεί αναγκαίο όρο για την οργανωσιακή συγκρότηση και λειτουργία της δημοκρατίας. Εντούτοις, οι ραγδαίες εξελίξεις στους τεχνολογικούς τομείς και οι δυνατότητες ηλεκτρονικής επεξεργασίας δεδομένων και συνδυασμού προσωπικών πληροφοριών δυνητικά επιτρέπουν ακόμα και την ολοκληρωτική καταγραφή της προσωπικότητας και διαμέσου αυτής τη διείσδυση της κρατικής εξουσίας ή και των ιδιωτικών εξουσιών στη σφαίρα της ιδιωτικότητας και της αυτονομίας. Στο πλαίσιο αυτό είναι πασιφανές ότι αναζητούνται αυξημένες εγγυήσεις αναφορικά με την αρχή της διαφάνειας, αλλά και της προστασίας του ατόμου λόγω της αθέμιτης χρήση των πληροφοριών και δεδομένων που το αφορούν.

Στο ελληνικό δίκαιο τα ανωτέρω προστατευόμενα από το σύνταγμα αγαθά για μεγάλο χρονικό διάστημα ρυθμίζονται κατά κύριο λόγο από δύο νομοθετήματα, όπου το ένα φαίνεται να *"αγνοεί"* την ύπαρξη του άλλου, παρά το γεγονός ότι στην

πραγματικότητα τα δύο δικαιώματα συχνά διασταυρώνονται αλλά και εμφανίζονται αντιθετικά.

Το διοικητικό αυτό κενό που έχει απασχολήσει την ελληνική συνταγματική και διοικητική θεωρία και νομολογία καθώς και τη διοικητική πρακτική, έχει εστιάσει ειδικότερα στο σημείο όπου η πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα συναντάει την πρόσβαση στα προσωπικά δεδομένα και ως εκ τούτου συμβαίνει το ένα δικαίωμα να περιορίζεται ώστε να διαφυλαχθεί το άλλο. Προκειμένου να αντιμετωπιστεί με επιτυχία η πρόκληση, αλλά και η ανάγκη της ορθής ερμηνείας και συνεφαρμογής δύο διαφορετικών νομοθετημάτων, οι εφαρμοστές του νόμου καλούνται σε μία κατά περίπτωση στάθμιση και κρίση, η οποία βρίσκει τα ερείσματά της στις εγγυήσεις που παρέχει ο καταστατικός χάρτης της χώρας και εδράζεται στη συνταγματικά κατοχυρωμένη αρχή της αναλογικότητας⁹.

Σκοπός της συγκεκριμένης εργασίας είναι κυρίως η επισκόπηση της εφαρμογής του άρθρου 5 του ΚΔΔιαδ., ο εντοπισμός εκείνων των περιπτώσεων όπου η πρόσβαση στα έγγραφα περιορίζεται λόγω της νομοθεσίας που διέπει την "*προστασία των προσωπικών δεδομένων*" και η κατανόηση και αποσαφήνιση των αρχών και κριτηρίων μέσω των οποίων μέχρι σήμερα έχει αντιμετωπιστεί το κύριο ζητούμενο που είναι η ορθή εφαρμογή του νόμου χωρίς να θίγεται ο πυρήνας των δύο δικαιωμάτων.

Τα βασικά ερωτήματα που τίθενται είναι:

- Τι σημαίνει περιορισμός της πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα;
- Σε ποιες περιπτώσεις εμφανίζεται σύγκρουση του ως άνω δικαιώματος με την "*προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα*";
- Στη βάση ποιων αρχών επιλύεται η σύγκρουση όταν και όπου προκύπτει;
- Είναι πάντα δυνατή η στάθμιση των δύο δικαιωμάτων;

⁹ "Η αρχή της αναλογικότητας καθιερώνεται στο άρθρο 25§1 εδ. δ' με την αναθεώρηση του 2001 του Συντάγματος: *Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα του ανθρώπου πρέπει να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας*. Εντάσσεται στον σκληρό πυρήνα του δημοσίου δικαίου και λειτουργεί ως "περιορισμός των περιορισμών" των ατομικών δικαιωμάτων, υπό την έννοια ότι κάθε περιοριστικό (δικαιώματος) μέτρο επιβάλλεται να είναι πρόσφορο και αναγκαίο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού, ενώ ο επαχθής χαρακτήρας του πρέπει να είναι ανάλογος της σπουδαιότητας του παραπάνω σκοπού. Η εν λόγω αρχή, η οποία κατατείνει στην εκλογίκευση των επαχθών παρεμβάσεων της κρατικής εξουσίας στα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα του ανθρώπου και του πολίτη, παραβιάζεται όταν η συγκεκριμένη κρατική παρέμβαση δεν είναι α) πρόσφορη για την επίτευξη του σκοπού που επιδιώκεται με αυτήν, β) αναγκαία για την επίτευξη του εν λόγω σκοπού, με την έννοια ότι το αυτό αποτέλεσμα δεν μπορεί να επιτευχθεί με ένα ανώδυνο ή ηπιότερο μέσο και γ) αναλογική εν στενή έννοια, δηλαδή να τελεί σε εσωτερική αλληλουχία προς τον επιδιωκόμενο σκοπό, ώστε η αναμενόμενη ωφέλεια να μην είναι ποιοτικά και ποσοτικά κατώτερη από τη βλάβη που προκαλείται (Απόφαση ΑΠ 5/2013)".

- Σε ποιες περιπτώσεις το ένα προστατευόμενο έννομο αγαθό καταλήγει να υποχωρεί σημαντικά ή και ολοκληρωτικά έναντι του άλλου;

Μεθοδολογικά, υιοθετήθηκε η ανασκόπηση στη θεωρία του συνταγματικού και διοικητικού δικαίου, τόσο αναφορικά με το "*δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα*" όσο και με το δικαίωμα στην "*προστασία των προσωπικών δεδομένων*" σε συσχετισμό με τα αντίστοιχα παραδείγματα που παρέχουν η διοικητική πρακτική καθώς και η νομολογία, οι γνωμοδοτήσεις και οι αποφάσεις του "Αρείου Πάγου" (στο εξής ΑΠ), του "Συμβουλίου της Επικρατείας" (στο εξής ΣτΕ), του "Νομικού Συμβουλίου του Κράτους" (στο εξής ΝΣΚ) και της "Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα" (στο εξής ΑΠΔΠΧ).

Τα δύο πρώτα κεφάλαια της εργασίας επιχειρούν μια εισαγωγή στην έννοια του δικαιώματος πρόσβασης στα έγγραφα (κεφ. 1 – 2) με έμφαση στην συνταγματική και νομοθετική θεμελίωσή τους. Το κεφάλαιο τρία (3) αναφέρεται στη θεμελίωση του ανωτέρω δικαιώματος σύμφωνα με το ενωσιακό δίκαιο. Στο κεφάλαιο τέσσερα (4) αναφέρεται το δικαίωμα της "*προστασίας των προσωπικών δεδομένων*". Στο πέμπτο (5) κεφάλαιο αναλύεται η προβληματική της σύγκρουσης των δύο δικαιωμάτων και πώς αυτή επιλύεται.

Στην προβληματική που αναπτύσσει η εργασία για το υπό ανάλυση ζήτημα καταδεικνύεται ότι: α) τόσο στη θεωρία και τη νομολογία όσο και στη διοικητική πρακτική, τα δύο δικαιώματα συνυπάρχουν εξισορροπητικά και συμπληρωματικά το ένα απέναντι στο άλλο και β) η εμπειρία της συνύπαρξης των δύο νομοθετημάτων που ρυθμίζουν τα ως άνω δικαιώματα έχει παγιώσει αρχές και ερμηνευτικά εργαλεία επίλυσης των υποθέσεων εκείνων όπου τα δύο δικαιώματα συγκρούονται.

1. Το δικαίωμα πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα

1.1. Συνταγματική και νομοθετική κατοχύρωση του δικαιώματος

Το δικαίωμα πρόσβασης του πολίτη στα δημόσια έγγραφα πηγάζει από την έννοια του "Κράτους Δικαίου" και σε συνδυασμό με τα δικαιώματα της "δικαστικής προστασίας και προηγούμενης ακρόασης" (άρθρ. 20 Σ)¹⁰ συγκροτούν το δίκτυο των αμυντικών δικαιωμάτων του πολίτη έναντι της εκτελεστικής εξουσίας. Είναι παραδεκτό, εξάλλου, ότι η στοχευμένη άσκηση των οριζόμενων διαδικαστικών δικαιωμάτων ("αναφοράς", "προηγούμενης ακρόασης", "δικαστικής προστασίας") απαιτούν ως προϋπόθεση την επαρκή πληροφόρηση του ενδιαφερομένου¹¹. Έτσι αναφερόμαστε σε δικαιώματα που έχουν ως στόχο να προάγουν την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας (άρθρ.5 παρ. 1 Σ)¹² και σχετίζονται άμεσα με την αρχή της Δημοκρατίας και την αρχή της λαϊκής κυριαρχίας¹³, καθώς και την αντίστοιχη του σεβασμού της αξίας του ανθρώπου (άρθρ. 2 παρ. 1 Σ)¹⁴.

Η πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα πρωτοεμφανίζεται στο Σύνταγμα του 1975 (άρθρ. 10, παρ. 3 Σ), το οποίο όριζε ότι *"η αρμόδια αρχή υποχρεούται να απαντά σε αίτηση πληροφοριών, εφόσον αυτό προβλέπεται από το νόμο"*. Ωστόσο, δεν κατοχύρωνε αποτελεσματικό το δικαίωμα, αφού δεν εννοείται πρόβλεψη για την *"πρόσβαση στα έγγραφα"*, αλλά για παροχή ανώδυνων πληροφοριών και επιπλέον για την πλήρωσή του υπήρχε η υποχρέωση προηγούμενης νομοθετικής ρύθμισης, δηλαδή τελούσε υπό *"αναβλητική αίρεση"*¹⁵. Με βάση το άρθρο 16 του Ν.1599/1986 προβλέπεται για πρώτη φορά η πρόσβαση στα έγγραφα, ενώ το άρθρο 6 του Ν. 1943/1991¹⁶ ρυθμίζει θέμα δημοσιότητας της διοικητικής δράσης, εξειδικεύοντας περαιτέρω την αρχή την φανερότητας

¹⁰"1. Καθένας έχει δικαίωμα στην παροχή έννομης προστασίας από τα δικαστήρια και μπορεί να αναπτύξει σ' αυτά τις απόψεις του για τα δικαιώματα ή συμφέροντά του, όπως νόμος ορίζει. 2. Το δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης του ενδιαφερομένου ισχύει και για κάθε διοικητική ενέργεια ή μέτρο που λαμβάνεται σε βάρος των δικαιωμάτων ή συμφερόντων του".

¹¹ Πρεβεδούρου Ε., 2015, όπ.π. υποσημείωση 4

¹²"Καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη".

¹³ "όπ.π. (υποσημ.2), σελ. 10"

¹⁴ "1. Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας".

¹⁵ Βλαχόπουλος, Σ. (2018β). "Πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα. Γενικός Κανονισμός για την Προστασία των Προσωπικών Δεδομένων (GDPR). Νομική διάσταση και πρακτική εφαρμογή". (Λ. Κοτσαλής, & Κ. Μενουδάκης, Επιμ.) Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, σς. 38-41".

¹⁶ "Με σκοπό τη διαφάνεια της δράσης της διοίκησης, οι κατά περίπτωση αρμόδιοι φορείς του δημόσιου τομέα υποχρεούνται να δίνουν στη δημοσιότητα στοιχεία των ενεργειών τους, ιδίως για τους κατωτέρω τομείς παροχής υπηρεσιών..."

δράσης της Διοίκησης. Το άρθρο 16 του Ν.1599/1986 αντικαθίσταται από το αντίστοιχο 5 του ΚΔΔιαδ., όπου προβλέπεται ότι *"Κάθε ενδιαφερόμενος έχει το δικαίωμα, ύστερα από γραπτή αίτησή του, να λαμβάνει γνώση των διοικητικών εγγράφων. Ως διοικητικά έγγραφα νοούνται όσα συντάσσονται από τις δημόσιες υπηρεσίες, όπως εκθέσεις, μελέτες, πρακτικά, στατιστικά στοιχεία, εγκύκλιες οδηγίες, απαντήσεις της Διοίκησης, γνωμοδοτήσεις και αποφάσεις"*.

Διάσπαρτες ρυθμίσεις έχουν προκύψει σε διάφορους τομείς της διοικητικής δράσης, αντανακλώντας την ποικιλομορφία του ελληνικού νομικού συστήματος, προκειμένου να οριστεί αυτό το δικαίωμα με πιο συγκεκριμένους όρους. Ως εκ τούτου, κρίθηκε αναγκαία η έκδοση του Π.Δ. 28/2015 "Κωδικοποίηση διατάξεων για την πρόσβαση σε δημόσια έγγραφα και δεδομένα", η οποία περιλαμβάνει τους ειδικούς κανονισμούς πρόσβασης στα Γενικά Αρχεία του Κράτους, στα αρχεία του Πρωθυπουργού, Υπουργών και Υφυπουργών, την ενημέρωση του κοινού για το περιβάλλον, τα γεωχωρικά δεδομένα, τα δεδομένα φορολογικής διοίκησης, το ηλεκτρονικό μητρώο δημοσίων συμβάσεων και τα ηλεκτρονικά αρχεία¹⁷.

Οι προοπτικές των ισχυρισμών για το δικαίωμα να βλέπει κανείς κυβερνητικά έγγραφα, βασιζόταν αρχικά μόνο στο άρθρο 5 του Σ. 1975/1986, που μιλάει για την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας. Το 2001, η αλλαγή που έγινε έδωσε περισσότερες εγγυήσεις για να αποκτήσει και να προστατέψει κανείς αυτό το δικαίωμα από τη Διοίκηση. Με την προσθήκη του άρθρου 5Α, επισήμανε το δικαίωμα πληροφόρησης και με το άρθρο 10 παρ. 3¹⁸, διορθώνεται η "αναβλητική αίρεση" του Συντάγματος του 1975/86, κάνοντας το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα πιο άμεσο και αυτοτελές, χωρίς να χρειάζεται άλλο νομοσχέδιο. Αυτές οι δύο συνταγματικές διατάξεις εκφράζουν τη διαφάνεια της διοίκησης και γίνονται πιο συγκεκριμένες με το άρθρο 5 του ΚΔΔιαδ.¹⁹. Οι νομοθέτες με τις δικαιοκτικές τους πράξεις βλέπουν την αποδοτικότητα της Διοίκησης, ως προς την ποιοτική αναβάθμιση των υπηρεσιών και τη γρήγορη διευθέτηση των αιτημάτων του κόσμου. Έτσι, με την αναθεώρηση του 2001, το δικαίωμα γίνεται πιο ξεκάθαρο, προστατευμένο και ανταποκρίνεται στις σύγχρονες

¹⁷ Βλαχόπουλος, "Σ.", 2018β, όπ.π." (υποσημ. 16)

¹⁸ "3. Η αρμόδια υπηρεσία ή αρχή υποχρεούται να απαντά στα αιτήματα για παροχή πληροφοριών και χορήγηση εγγράφων, ιδίως πιστοποιητικών, δικαιολογητικών και βεβαιώσεων μέσα σε ορισμένη προθεσμία, όχι μεγαλύτερη των 60 ημερών, όπως νόμος ορίζει. Σε περίπτωση παρόδου άπρακτης της προθεσμίας αυτής ή παράνομης άρνησης, πέραν των άλλων τυχόν κυρώσεων και έννομων συνεπειών, καταβάλλεται και ειδική χρηματική ικανοποίηση στον αιτούντα, όπως νόμος ορίζει".

¹⁹ Αργυρός, Α. (2016, 64). "Πρόσβαση σε δημόσια έγγραφα - Χορήγηση αντιγράφων εγγράφων - Εύλογο ενδιαφέρον - Διαδικασία - Αρχή διαφάνειας. Νομική Βιβλιοθήκη , σ. 796 επ."

ανάγκες, δίνοντας στους πολίτες μια ξεκάθαρη αξίωση από την διοικητική αρχή και στην περίπτωση που αρνηθεί, η Πολιτεία πρέπει να αποδείξει το λόγο. Στην πραγματικότητα, η σημασία και η εξασφάλιση του δικαιώματος να έχει κανείς πρόσβαση σε έγγραφα μέσα από το Σύνταγμα, επιβεβαίωσε ό,τι είχε ήδη συμβεί είτε σε θεωρητικό και νομολογιακό επίπεδο ερμηνείας, είτε σε επίπεδο κοινής νομοθεσίας τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρώπη, στα θεσμικά όργανα της ΕΕ αλλά και στα κράτη – μέλη της. Σε επίπεδο ΕΕ, η δήλωση αριθμ.17 της Συνθήκης του Μάαστριχτ το 1992 αναφέρει πως *"η συνδιάσκεψη θεωρεί ότι η διαφάνεια της διαδικασίας λήψης αποφάσεων ενισχύει τη δημοκρατικότητα των οργάνων καθώς και την εμπιστοσύνη του κοινού προς το διοικητικό μηχανισμό. Γι' αυτό το λόγο η συνδιάσκεψη συνιστά να υποβάλλει η επιτροπή στο Συμβούλιο, το αργότερο το 1993, έκθεση σχετικά με τα μέτρα που αποσκοπούν στο να διευρύνουν την πρόσβαση του κοινού στις πληροφορίες που διαθέτουν τα όργανα"*. Η θεμελίωση του δικαιώματος αυτού καθορίστηκε με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ το 1997 (άρθρο 255) που προβλέπει πως *"κάθε πολίτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και κάθε φυσικό και νομικό πρόσωπο με κατοικία ή έδρα σε κράτος μέλος δικαιούται να έχει πρόσβαση στα έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής"*. Μετά από αυτό, ο Κανονισμός 1049/2001/ΕΚ καθορίζει τους συγκεκριμένους όρους και προϋποθέσεις για την πρόσβαση του ευρωπαίου πολίτη στα έγγραφα που εκδίδονται από την Ε.Ε.

1.2. Φορείς, αποδέκτες και άσκηση του δικαιώματος

Κάθε άτομο, ανεξάρτητα από το αν αποτελεί φυσικό ή νομικό πρόσωπο και χωρίς να επηρεάζει αυτό την εθνικότητα, μπορεί να λαμβάνει πληροφορίες και να έχει πρόσβαση σε έγγραφα που το αφορούν. Αυτό εξασφαλίζεται από το γεγονός ότι το άρθρο 10 παράγραφος 3 του Συντάγματος δεν κάνει διακρίσεις ή περιορισμούς, καθώς και από το άρθρο 24 του νόμου 1599/1986, που επεκτείνει αυτό το δικαίωμα και στους ξένους²⁰.

Σύμφωνα με το άρθρο 5 παράγραφος 1 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, *"κάθε ενδιαφερόμενος έχει το δικαίωμα, ύστερα από γραπτή αίτησή του, να λαμβάνει γνώση των διοικητικών εγγράφων"*. Νομολογιακά έχει γίνει δεκτό ότι *"τα αιτούμενα έγγραφα πρέπει προσδιορίζονται από τον ενδιαφερόμενο κατά τρόπο σαφή και συγκεκριμένο ώστε να είναι προσδιορίσιμα ατομικώς ή βάσει ειδικού κριτηρίου, ικανού να τα κατατάξει σε ορισμένη*

²⁰ Ανδρικήκη, Κ. (2010). *"Το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα. Οριοθέτηση του δικαιώματος"*. Στο Κ. Σπανού (Επιμ.), *Πρόσβαση στα έγγραφα και διαφάνεια της διοικητικής δράσης*, σ. 22. Αθήνα – Κομοτηνή".

κατηγορία ή ομάδα προς ευχερή αναζήτηση ή ανεύρεσή του, χωρίς μάλιστα η διοίκηση να υποχρεούνται να προβαίνει σε χρονοβόρες και επίπονες αναζητήσεις, με υπέρμετρη απασχόληση της αρμόδιας υπηρεσίας προς εντοπισμό, συλλογή και καταγραφή των κατ' ιδίαν στοιχείων" (ΝΣΚ 70/2017). Επομένως, είναι απαραίτητο να κάνεις μια γραπτή αίτηση για "συγκεκριμένα έγγραφα", αλλιώς η διοίκηση μπορεί να την απορρίψει (Απόφαση Α2699/2008 ΣτΕ), καθώς αποφασίστηκε επίσης ότι το "εν λόγω δικαίωμα δεν εκτείνεται μέχρι του σημείου να υποχρεώνεται η διοίκηση να παρέχει γενικώς πληροφορίες και αυτό διότι ο νομοθέτης θέλει να αποφύγει την εμπλοκή της διοίκησης σε ερμηνείες ή συμπεράσματα επί εγγράφων ή να την υποχρεώνει σε σύνθετες ενέργειες, προκειμένου να παράσχει πληροφορία" (ΝΣΚ 70/2017)²¹. Αν το αίτημα είναι ασαφές, δυσνόητο ή επαναλαμβανόμενο καταχρηστικά, η διοίκηση δεν είναι υποχρεωμένη να απαντήσει (άρθρο 4 παράγραφος 3 ΚΔΔιαδ.)²².

Στους οργανισμούς που υπόκεινται στον ΚΔΔιαδ, όπως έχει τροποποιηθεί από το άρθρο 1 παρ.1 Ν.4250/2014 (ΦΕΚ Α 74/26.3.2014) και το άρθρο 7 παρ.1 Ν.4325/2015 (ΦΕΚ Α 47/11.5.2015) πλέον περιλαμβάνονται: το "Δημόσιο", οι "Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης" και άλλα "δημόσια νομικά πρόσωπα", τα "ιδιωτικά νομικά πρόσωπα" που ανήκουν στο κράτος ή λαμβάνουν συχνά κρατική επιχορήγηση, καθώς και οι "Δημόσιες Επιχειρήσεις και Οργανισμοί" του Κεφαλαίου Α' του Ν.3429/2005²³ και οι επιχειρήσεις των Ο.Τ.Α, εντός ή εκτός Γενικής Κυβέρνησης. Έτσι, το "δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα" επεκτείνεται σε περισσότερους φορείς.

Αυτή η άποψη για το ευμεγέθες του δημόσιου τομέα συμβαδίζει με τη θεώρηση του νόμου 4624/2019 για τον ΓΚΠΔ (στο εξής Κανονισμός), , όπου στο άρθρο 4 παρ. 1 καθορίζεται με απόλυτη σαφήνεια ότι "Για τους σκοπούς του παρόντος νοούνται α) δημόσιος φορέας: οι δημόσιες αρχές, οι ανεξάρτητες και ρυθμιστικές διοικητικές αρχές,

²¹ "Έχουν διαμορφωθεί δύο γνωμοδοτικές αντιλήψεις σχετικά με το χειρισμό αόριστων αιτημάτων. Η μία, η οποία φαίνεται να είναι η κρατούσα, υποστηρίζει ότι "η διοίκηση οφείλει να ενημερώσει τον αιτούντα για το αόριστο του αιτήματος και να του υποδείξει τον τρόπο με το οποίο μπορεί να κάνει το αίτημά του ορισμένο (βλ. σχετ. ΓνδτΕισΑΠ 1/2005)". Η άλλη άποψη υποστηρίζει ότι η Διοίκηση έχει την ευθύνη να λειτουργήσει καθοδηγητικά και παράλληλα να αποτρέψει την τυχόν πρόσβαση σε έγγραφα τα οποία συνιστούν λόγους εξ εκείνων που θεμελιώνουν νόμιμη άρνηση χορήγησης (πχ θέματα προσωπικών δεδομένων)"

Μαυρίκας, Ν. (2010). "Η πρόσβαση στα έγγραφα από τη σκοπιά του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους. Στο Κ. Σπανού (Επιμ.), Πρόσβαση στα έγγραφα και διαφάνεια της διοικητικής δράσης (σσ. 125 - 133). Αθήνα - Κομοτηνή: Σάκκουλα".

²² "Οι υπηρεσίες απαλλάσσονται από τις κατά την παράγραφο 1 υποχρεώσεις αν το αίτημα είναι εμφανώς παράλογο, αόριστο, ακατάλλητο ή επαναλαμβάνεται κατά τρόπο καταχρηστικό".

²³ Ειδικότερα Κεφ. Α', άρθρ. 1, παρ. 1 "ως δημόσια επιχείρηση νοείται κάθε ανώνυμη εταιρεία, στην οποία το ελληνικό δημόσιο δύναται να ασκεί άμεσα ή έμμεσα αποφασιστική επιρροή, λόγω της συμμετοχής του στο μετοχικό της κεφάλαιο ή της χρηματοοικονομικής συμμετοχής του ή των κανόνων που τη διέπουν".

τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού και τα νομικά πρόσωπα και οι επιχειρήσεις αυτών, οι κρατικές ή δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμοί, τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου που ανήκουν στο κράτος ή επιχορηγούνται κατά 50% τουλάχιστον του ετήσιου προϋπολογισμού τους ή η διοίκησή τους ορίζεται από αυτό...". Οι πρόνοιες που έχει θέσει ο νομοθέτης για τα καθήκοντα του δημόσιου φορέα προς τον αιτούντα βοηθούν ακόμα περισσότερο στην άσκηση του δικαιώματος και περιορίζουν το ενδεχόμενο να γίνεται κάτι χωρίς έλεγχο από τη διοίκηση. Η Διοίκηση πρέπει να καταστήσει δεκτή ή να απορρίψει την αίτηση για πρόσβαση σε διοικητικά έγγραφα και αν την απορρίψει, πρέπει να εξηγήσει καλά τον λόγο, αφού η άρνηση να δώσει πρόσβαση θεωρείται ενέργεια της διοίκησης που μπορεί να αμφισβητηθεί. Αν δεν γίνει αυτό, με γνώμονα την πάγια νομολογία του ΣτΕ, θεωρείται ότι έγινε παράλειψη της νόμιμης διαδικασίας (ΣτΕ 1214/2000). Επίσης, αν η απάντηση είναι αρνητική, ο πολίτης έχει το δικαίωμα να αιτηθεί την ακύρωση αυτής της αρνητικής πράξης από το ΣτΕ.

Παρά τα όσα, η σύνδεση του δικαιώματος με τον χρόνο που έχει κάποιος για να ζητήσει την ακύρωση μιας απόφασης που του αρνήθηκε ένα έγγραφο, βάσει προηγούμενων αποφάσεων (ΣΤΕ 2699/2008), έχει αποκληθεί "προβληματική προσέγγιση" λόγω της κοντόφθαλμης θεώρησης για την προστασία που πρέπει να έχει κάποιος στο δικαστήριο²⁴. Συνήθως, η αίτηση για ακύρωση δεν έχει αποτέλεσμα είτε γιατί κοστίζει πολύ είτε επειδή απαιτεί πολύ χρόνο. Γι' αυτό, οι ενδιαφερόμενοι συχνά απευθύνονται στην εισαγγελία, χρησιμοποιώντας μια συγκεκριμένη νομοθεσία (Ν.1756/1988) που ζητάει από τον αιτούντα να έχει "δικαίωμα ή συμφέρον"²⁵. Συναφές με την άσκηση από την πλευρά του πολίτη των έννομων δικαιωμάτων του στις περιπτώσεις μη τήρησης από τη Διοίκηση των προθεσμιών για τη διεκπεραίωση της αίτησής του, συμπεριλαμβανόμενης και της αίτησης πρόσβασης σε διοικητικά έγγραφα, είναι και το θέμα Ειδικών Επιτροπών Ελέγχου Εφαρμογής Νομοθεσίας. Με το άρθρο 2 παρ. 2β του Ν. 2690/1999 είχε συσταθεί, στο τότε "Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης", "Ειδική Επιτροπή Ελέγχου Εφαρμογής Νομοθεσίας" καθώς και αντίστοιχες επιτροπές σε κάθε έδρα των Περιφερειών της χώρας, οι οποίες με την αυτοδιοικητική μεταρρύθμιση του προγράμματος "Καλλικράτης" (Ν. 3852/2010) πέρασαν αυτοδίκαια στις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις. Εκεί, ο πολίτης μπορούσε να

²⁴ "Πρεβεδούρου Ε., 2015, όπ.π. (υποσημ.4)"

²⁵ Χρυσόγονος, Κ. Χ., & Βλαχόπουλος, Σ. Β. (2017). "Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα (Δ' αναθεωρημένη έκδοση εκδ.), σ. 456, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη".

ζητήσει αποζημίωση για την καθυστέρηση της υπόθεσής του. Ωστόσο, η κατάργηση αυτών των επιτροπών (Ν.4210/2013) αφαίρεσε από τον πολίτη ένα μέσο για να διεκδικήσει τα δικαιώματά του πριν πάει στο δικαστήριο. Τώρα, μπορούν να γίνουν αιτήματα στο Σώμα Ελεγκτών Επιθεωρητών Δημόσιας Διοίκησης (Αρχή Διαφάνειας)²⁶.

1.3. Η διάκριση των εγγράφων

Ο ΚΔΔιαδ (άρθρο 5) καθορίζει τους κανόνες και τις προϋποθέσεις για την πρόσβαση σε έγγραφα, διακρίνοντας τα σε διοικητικά και ιδιωτικά. Έτσι, θεωρείται σημαντικό να προσδιοριστεί με σαφήνεια η έννοιά τους.

Όπως αναφέρεται στο άρθρο 5 παρ. 1 του ΚΔΔιαδ., *"ως διοικητικά έγγραφα νοούνται όσα συντάσσονται από τις δημόσιες υπηρεσίες, όπως εκθέσεις, μελέτες, πρακτικά, στατιστικά στοιχεία, εγκύκλιες οδηγίες, απαντήσεις της Διοίκησης, γνωμοδοτήσεις και αποφάσεις"*. Η ανωτέρω ταξινόμηση είναι ενδεικτική και όχι περιοριστική²⁷ και γίνεται αποδεκτό ότι στον προσδιορισμό τους βοηθούν και οι διατάξεις των άρθρων 13 παρ. γ' του Ποινικού Κώδικα²⁸ και 438 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας²⁹. Έτσι, ένα διοικητικό έγγραφο είναι κάθε γραπτό ή ηλεκτρονικό κομμάτι πληροφορίας που μπορεί να παρέχει αποδείξεις για γεγονός με νομικές συνέπειες, φτιαγμένο σωστά από *"δημόσιο*

²⁶ Σχετ. η Εγκύκλιος με αρ. πρωτ.: ΔΙΣΚΠΟ/Φ.3/οικ.32357/ 28.11. 2013 του Υπουργείου Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, με θέμα *"Κατάργηση των Ειδικών Επιτροπών Ελέγχου Εφαρμογής Νομοθεσίας του άρθρου δεύτερου παρ. 2β' του ν. 2690/1999 (ΦΕΚ 45/Α'9.03.1999)"*.

²⁷ Τάχος, Α. (2009). *"Ερμηνεία Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας* (4η έκδοση εκδ.), σ. 324, Αθήνα - Κομοτηνή: Σάκκουλα".

²⁸ *"Έγγραφο είναι κάθε γραπτό που προορίζεται ή είναι πρόσφορο να αποδείξει γεγονός που έχει έννομη σημασία όπως και κάθε σημείο που προορίζεται να αποδείξει ένα τέτοιο γεγονός. Έγγραφο είναι και κάθε μέσο το οποίο χρησιμοποιείται από υπολογιστή ή περιφερειακή μνήμη υπολογιστή, με ηλεκτρονικό, μαγνητικό ή άλλο τρόπο, για εγγραφή, αποθήκευση, παραγωγή αναπαραγωγή στοιχείων που δεν μπορούν να διαβαστούν άμεσα, όπως επίσης και κάθε μαγνητικό, ηλεκτρονικό ή άλλο υλικό στο οποίο εγγράφεται οποιαδήποτε πληροφορία, εικόνα, σύμβολο ή ήχος, αυτοτελώς ή σε συνδυασμό, εφόσον τα μέσα και τα υλικά αυτά προορίζονται ή είναι πρόσφορα να αποδείξουν γεγονότα που έχουν έννομη σημασία"*.

²⁹ *"Η έκδοση απαγορεύεται και αν ακόμα συναινεί ο εκ- ζητούμενος: α) αν πρόκειται για δράστη που κατά τον χρόνο τέλεσης της πράξης ήταν ημεδαπός, β) αν υπάρχει δικαιοδοσία των ελληνικών δικαστικών αρχών σύμφωνα με τους ελληνικούς νόμους, γ) αν πρόκειται για έγκλημα που κατά τους ελληνικούς νόμους χαρακτηρίζεται ως πολιτικό, στρατιωτικό, φορολογικό ή του τύπου ή διώκεται μόνο ύστερα από έγκληση αυτού που αδικήθηκε ή όταν από τις περιστάσεις προκύπτει ότι η έκδοση ζητείται για λόγους πολιτικούς, δ) αν, σύμφωνα με τους νόμους του κράτους που ζητεί την έκδοση ή του Ελληνικού Κράτους ή του κράτους όπου τελέστηκε το έγκλημα, έχει ανακύψει ήδη πριν από την απόφαση για την έκδοση νόμιμος λόγος που εμποδίζει τη δίωξη ή την εκτέλεση της ποινής ή αποκλείει ή εξαλείφει το αξιόποινο, ε) αν πιθανολογείται ότι ο εκζητούμενος θα διωχθεί στο κράτος στο οποίο παραδίδεται για πράξη διαφορετική από εκείνη για την οποία ζητείται η έκδοση, στ) αν πιθανολογείται ότι θα υποβληθεί σε διακρίνοσα μεταχείριση για λόγους φυλετικούς, θρησκευτικούς, πολιτικούς ή εξαιτίας της εθνικότητάς του ή ότι θα υποβληθεί σε μεταχείριση αντίθετη προς την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και ότι θα διακυβευτούν τα ανθρώπινα δικαιώματά του, ζ) αν κατά το δίκαιο του εκζητούντος κράτους προβλέπεται για την αξιόποινη πράξη η ποινή του θανάτου και η) αν ο εκζητούμενος καταδικάστηκε ερήμην χωρίς να κλητευθεί"*.

υπάλληλο" ή "λειτουργό" και αποτελεί απόδειξη για ό,τι αναφέρει. Πρακτικά επιτροπών προσφορών, πρακτικά ανάθεσης δημόσιων έργων, γνωμοδοτήσεις, φωτογραφίες, κινηματογραφήσεις, ηχητικά ντοκουμέντα, αρχεία ηλεκτρονικών υπολογιστών και οποιαδήποτε ηλεκτρονική απεικόνιση θεωρούνται από τη νομολογία ως διοικητικά έγγραφα³⁰.

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι εννοούμε ως έγγραφα αυτά που έχουν ολοκληρωμένη τη διαδικασία έκδοσης από το νόμιμα αρμόδιο σώμα και δεν είναι υπό επεξεργασία³¹. Σχέδια ή απλές σημειώσεις, που δεν έχουν υπογραφές ή απόδειξη ότι προέρχονται από μια συγκεκριμένη διοικητική αρχή και περιέχουν αβέβαιο κείμενο δεν θεωρούνται ως αποδείξεις βούλησης ενός διοικητικού οργάνου. Ωστόσο, τα σχέδια των διοικητικών εγγράφων μπορεί να τα δει κάθε ενδιαφερόμενος, αν αυτά έχουν οριστικοποιηθεί και δεν είναι υπό επεξεργασία, περιέχουν τα στοιχεία της Υπηρεσίας που τα εξέδωσε, την ημερομηνία, τον αριθμό καταχώρησης και τις υπογραφές όλων των αρμόδιων (ΝΣΚ 34/2017).

Στη συνέχεια, πρέπει να προσδιοριστεί η διαφορά μεταξύ των διοικητικών και των ιδιωτικών εγγράφων. Τα ιδιωτικά έγγραφα είναι όσα δεν εντάσσονται υπό την κατηγορία των "διοικητικών", όπως επιστολές, λογαριασμοί, ιδιωτικές συμφωνίες, τοπογραφικά σχέδια και άλλα³². Τα έγγραφα που κατατίθενται στις δημόσιες υπηρεσίες και αποθηκεύονται χωρίς να λαμβάνονται υπόψη για το σχηματισμό αποφάσεων ή κρίσεων, χαρακτηρίζονται ως "ιδιωτικά έγγραφα".

Στο ερώτημα αν ορισμένα έγγραφα – στοιχεία υπόθεσης – που βρίσκονται στις κρατικές υπηρεσίες και δεν έχουν γραφτεί από κρατικά στελέχη, αλλά υποβλήθηκαν από τους πολίτες – διοικούμενους, θεωρούνται δημόσια, τότε ναι, θεωρούνται εφόσον έχουν γίνει μέρος της υπηρεσίας και χρησιμοποιήθηκαν για να σχηματισθούν απόψεις ή να εκδοθούν αποφάσεις³³. Αν αυτά τα έγγραφα βοήθησαν στο να βγει μία διοικητική απόφαση, τότε χάνουν την ιδιωτική τους φύση και γίνονται δημόσια. Αυτό το έχει

³⁰ Ανδρικάκη, Κ. (2010). "Το δικαίωμα πρόσβασης στα Έγγραφα. Πρόσβαση στα έγγραφα και διαφάνεια της διοικητικής δράσης", 19 επ. (Κ. Σπανού, Επιμ.) Αθήνα - Κομοτηνή : εκδ. Σάκκουλα".

³¹ Πρεβεδούρου Ε., 2015, όπ.π. (υποσημ.4)

³² Τάχος Α., 2009, όπ.π. (υποσημ. 27)

³³ ΠΔ 28/2015, άρθρο 8, παρ. 3: "Κάθε έγγραφο, τμήμα εγγράφου, πληροφορία ή δεδομένο που εκδίδεται ή έχει ανατεθεί προς διαχείριση στους φορείς του δημόσιου τομέα, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, και ιδίως μελέτες, πρακτικά, στατιστικά στοιχεία, εγκύκλιοι οδηγίες, απαντήσεις των διοικητικών αρχών, γνωμοδοτήσεις, αποφάσεις, αναφορές, ανεξάρτητα από το μέσο αποτύπωσης που χρησιμοποιείται (π.χ. αποτύπωση σε χαρτί, αποθήκευση σε ηλεκτρονική μορφή ή ηχητική, οπτική, οπτικοακουστική εγγραφή). Ως "έγγραφα", για την εφαρμογή των διατάξεων αυτού του νόμου λογίζονται και τα ιδιωτικά έγγραφα που βρίσκονται σε αρχεία (φακέλους) φορέων του δημόσιου τομέα και χρησιμοποιήθηκαν ή λήφθηκαν υπόψη για τον καθορισμό της διοικητικής τους δράσης".

επιβεβαιώσει και το ΝΣΚ αποσαφηνίζοντας την έννοια του διοικητικού εγγράφου, δηλώνοντας ότι *"υπάγεται μεν οποιοδήποτε γραπτό στοιχείο (συνεπώς και ιδιωτικό έγγραφο) εισήλθε στην οικεία υπηρεσία και χρησιμοποιήθηκε για τη θεμελίωση ή με οποιοδήποτε τρόπο διαμόρφωση γνώμης ή κρίσης στο πλαίσιο της διοικητικής δράσης αρκεί αυτή να έχει ολοκληρωθεί με την έκδοση σχετικής απόφασης του αρμοδίου διοικητικού οργάνου, οπότε, στην περίπτωση αυτή, θεωρείται ότι απέβαλε τον ιδιωτικό του χαρακτήρα και κατέστη δημόσιο (διοικητικό) έγγραφο"* (ΝΣΚ 70/2017). Όσον αφορά συγκεκριμένα τη γνώμη του ΝΣΚ 63/2008 για τη χορήγηση πληροφοριών από τον φάκελο ενός διπλωματικού υπαλλήλου, η συγκεκριμένη επικεντρώνεται και σε έγγραφα που δεν έχουν εκδοθεί από τη διοικητική αρχή αλλά συνέβαλαν στην έκδοση διοικητικής πράξης.

Επίσης, τα ενημερωτικά έγγραφα και τα σημειώματα από κρατικές υπηρεσίες δίνονται εάν κάποιος έχει εύλογο ενδιαφέρον, αφού αυτά έχουν συνταχθεί και εκδοθεί από το κράτος και θεωρούνται δημόσια έγγραφα.

Αναφορικά με τις σημειώσεις κατά τη διάρκεια συσκέψεων ή συνεδριάσεων συλλογικού οργάνου και τα πρόχειρα πρακτικά, δεν υπάρχει ειδικός νόμος που να τα καλύπτει, οπότε δεν θεωρούνται δημόσια έγγραφα. Ωστόσο, μαγνητοταινίες που καταγράφουν τις συνεδριάσεις είναι προσβάσιμες από το κοινό, στο βαθμό στον οποίον αυτές μετέχουν στη διαμόρφωση και σύνταξη των τελικών πρακτικών (ΣτΕ Α1807/2007).

1.4. Το "εύλογο ενδιαφέρον" και το "ειδικό έννομο συμφέρον"

Ποιος πολίτης τελικά δικαιούται να ζητήσει να δει ένα διοικητικό έγγραφο; Βάσει του άρθρου 5 παρ. 1 του ΚΔΔιαδ. *"οποιοσδήποτε ενδιαφερόμενος"* έχει αυτό το δικαίωμα, και όχι μόνο *"κάθε πολίτης"*, όπως καθόριζε το άρθρο 16 παρ. 1 του ν. 1599 από το 1986. Οι ειδικοί υπογραμμίζουν ότι ο καινούργιος νόμος θέτει κάποιους νομοθετικούς περιορισμούς σε σύγκριση με τον προηγούμενο και αυτή η σύνδεση πρέπει να ερμηνευτεί με βάση το άρθρο 10 παρ. 3 του Συντάγματος³⁴, το οποίο έχει στόχο να ενημερώνει τους πολίτες για συγκεκριμένους σκοπούς και δεν υποχρεώνει τις

³⁴ "Υποσημείωση 18"

αρχές να δίνουν έγγραφα απλά και μόνο επειδή κάποιος τα ζητάει χωρίς να έχει νόμιμο λόγο³⁵.

Για να αποκτήσει ο πολίτης πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα, πρέπει να πληρούνται κάποιες συγκεκριμένες προϋποθέσεις: είτε να έχει "νόμιμο ενδιαφέρον" ("εύλογο ενδιαφέρον") είτε να υπάρχει "ιδιαίτερο νομικό συμφέρον" ("έννομο συμφέρον").

Το "εύλογο ενδιαφέρον" είναι το ευρύτερο σε σχέση με το ειδικό έννομο συμφέρον και δεν είναι τόσο περιοριστικό, γεγονός το οποίο αναφέρεται ξεκάθαρα στο άρθρο 902 του Αστικού Κώδικα. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου κάποιος δεν έχουν νομικό συμφέρον να αμφισβητήσουν στο δικαστήριο μια διοικητική απόφαση αλλά μπορούν να δικαιολογήσουν το ενδιαφέρον τους να μάθουν για τα σχετικά έγγραφα, αρκεί να υπάρχει μια σχέση με την υπόθεση³⁶.

Σύμφωνα με την απόφαση 1214/2000 απόφαση του Δ' Τμήματος του ΣτΕ³⁷ "*ως εύλογο ενδιαφέρον δεν νοείται το ενδιαφέρον κάθε πολίτη για την εύρυθμη άσκηση των γενικών καθηκόντων της Υπηρεσίας και την τήρηση των νόμων, αλλά εκείνο το οποίο προκύπτει, κατά τρόπο αντικειμενικό, από την ύπαρξη μιας συγκεκριμένης, προσωπικής εννόμου σχέσεως συνδεδεμένης με το περιεχόμενο των διοικητικών στοιχείων στα οποία ζητείται η πρόσβαση*".

Είναι προφανές ότι δεν είναι πάντα εύκολο να αποφασίσει κάποιος τι θεωρείται "εύλογο ενδιαφέρον" και γι' αυτό κάθε περίπτωση πρέπει να εξετάζεται ξεχωριστά για να επιτευχθεί η ισόρροπη κατάσταση μεταξύ της ικανοποίησης του δικαιώματος και της προστασίας και άλλων θεμελιωδών δικαιωμάτων. Ένας προφανής λόγος για να λάβει κάποιος πρόσβαση λόγω ενδιαφέροντος είναι η αποφυγή της καταχρηστικής άσκησης ενός δικαιώματος³⁸ ή της προσβολής της αρχής της διοικητικής αποτελεσματικότητας, υπό το πρίσμα ότι η δημόσια υπηρεσία πρέπει να λειτουργεί σωστά. Ωστόσο, ο Λαζαράτος έχει διατυπώσει την άποψη ότι "*η διαβάθμιση αυτή μεταξύ συμφέροντος που απλώς δεν αντίκειται στο δίκαιο (= "εύλογο ενδιαφέρον") και συμφέροντος που αναγνωρίζεται θετικά από αυτό ως άξιο προστασίας (= "έννομο συμφέρον") έχει νομική*

³⁵ Ντουχάνης, Χ. (2010). "Το Συμβούλιο της Επικρατείας και η πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα. Στο Κ. Σπανού (Επιμ.), *Πρόσβαση στα έγγραφα και διαφάνεια της διοικητικής δράσης* σ. 196, Αθήνα - Κομοτηνή: Σάκκουλα".

³⁶ Χρυσόγονος, Κ. Χ., & Βλαχόπουλος, Σ. Β. (2017), όπ.π σημείωση 26,) "*εάν π.χ. θεωρηθεί ότι μέλος ΔΕΠ ενός Τμήματος ΑΕΙ δεν έχει έννομο συμφέρον για προσβάλει την εκλογή μέλους ΔΕΠ σε άλλο Τμήμα του ίδιου ΑΕΙ, έχει πάντως εύλογο ενδιαφέρον για τη λήψη αντιγράφων από τα έγγραφα της διαδικασίας*".

³⁷ Βλ. ακόμα τις αποφάσεις του ΣτΕ 205/2000 και 841/1997 καθώς και σχετ. έγγραφο ΔΙΣΚΠΟ/Φ16/2214/28-2-2006 του Υπουργείου Εσωτερικών".

³⁸ "*Η καταχρηστική άσκηση δικαιώματος δεν επιτρέπεται*" (άρθρ. 25 παρ. 3 Σ).

αξία ως διαβάθμιση κατά την επεξεργασία κριτηρίων σταθμίσεως όταν το δικαίωμα προσβάσεως στα διοικητικά στοιχεία συγκρούεται με άλλα έννομα αγαθά³⁹.

Ωστόσο, το να καταλήξουμε στο τι ακριβώς σημαίνει "εύλογο ενδιαφέρον" δεν είναι εύκολο και παραμένουν ακόμη ασαφή και τα στοιχεία που βοηθούν να καταλάβουμε πότε πραγματικά υπάρχει, ειδικά σε σύγκριση με το πιο σημαντικό "έννομο συμφέρον". Όταν υπάρχει διαφωνία για το αν μπορεί κάποιος να αποκτήσει πρόσβαση σε συγκεκριμένα έγγραφα επειδή αυτό μπορεί να παραβιάσει άλλα νομικά δικαιώματα (όπως η "προστασία των προσωπικών δεδομένων"), τότε γίνεται πιο κατανοητό το τι σημαίνει αυτό το ενδιαφέρον ως κριτήριο για την απόφαση. Για παράδειγμα, η γνωμοδότηση του ΝΣΚ 70/2017 που αφορούσε την απαίτηση ενός τρίτου να λάβει μια βεβαίωση σχετική με τις μεταβολές προσωπικού, είναι ένα παράδειγμα όπου το δικαίωμα στην πληροφόρηση εμπλέκεται με το ατομικό δικαίωμα στην προστασία προσωπικών δεδομένων. Σύμφωνα με το Συμβούλιο, δεν μπορούμε απλά να απορρίπτουμε τέτοια αιτήματα χωρίς περαιτέρω σκέψη, αλλά ο ενδιαφερόμενος πρέπει να επιστρέψει ζητώντας πρόσβαση με βάση το "εύλογο ενδιαφέρον" ή "έννομο συμφέρον". Από την άλλη πλευρά, όταν ένας κάτοικος της Αθήνας ζήτησε πληροφορίες για την πάταξη της παράνομης στάθμευσης και του αρνήθηκαν λόγω έλλειψης "εύλογου ενδιαφέροντος" (ΣτΕ 1214/2000)⁴⁰, γεννάται το ερώτημα αν η ασάφεια στα κριτήρια οδηγεί στον περιορισμό του δικαιώματος πληροφόρησης.

Σε αντίθεση με το "εύλογο ενδιαφέρον", το οποίο, όπως έχει ήδη προαναφερθεί έχει διαπλαστεί νομολογιακά, η συνδρομή του "ειδικού έννομου συμφέροντος" προβλέπεται ειδικά στο άρθρο 5 παρ. 2 ΚΔΔιαδ. και αφορά στα "ιδιωτικά έγγραφα που φυλάσσονται στις δημόσιες υπηρεσίες".⁴¹ Για την πρόσβαση σε αυτό το είδος εγγράφων ο νομοθέτης

³⁹ Λαζαράτος, Π. (1998, Οκτώβριος). "Το εύλογο ενδιαφέρον προς χορήγηση διοικητικών εγγράφων κατ' άρθρο 16 παρ. 1 Ν. 1599/86 στη νομολογία του Συμβουλίου Επικρατείας".

⁴⁰ "τέτοια συγκεκριμένη προσωπική έννομη σχέση του αιτούντος συνδεόμενη με τα έγγραφα, των οποίων είχε ζητήσει να λάβει γνώση, δεν προκύπτει εν προκειμένω, ούτε θα αρκούσε κατά τα προαναφερθέντα, για τη θεμελίωση δικαιώματος προσβάσεως στα επίμαχα διοικητικά στοιχεία, το ενδιαφέρον του αιτούντος του πολίτου, για την εύρυθμη άσκηση του γενικού καθήκοντος της Διοικήσεως προς βελτίωση των κυκλοφοριακών συνθηκών για την εφαρμογή των νόμων. Ενόψει τούτου, η κρινόμενη αίτηση ακυρώσεως, κατά το μέρος που στρέφεται κατά της αρνήσεως της Διοικήσεως να θέσει υπόψη του αιτούντος τα εν λόγω υπηρεσιακά στοιχεία (καταγγελίες άλλων περιοίκων και απαντητικά έγγραφα) ασκείται άνευ εννόμου συμφέροντος αφού δεν προκύπτει ότι ο αιτών είχε το απαιτούμενο, κατά το άρθρο 16 του Ν.1599/1986, εύλογο ενδιαφέρον προς τούτο"

⁴¹ "Όποιος έχει ειδικό έννομο συμφέρον δικαιούται, ύστερα από γραπτή αίτησή του, να λαμβάνει γνώση των ιδιωτικών εγγράφων που φυλάσσονται στις δημόσιες υπηρεσίες και είναι σχετικά με υπόθεσή του η οποία εκκρεμεί σε αυτές ή έχει διεκπεραιωθεί από αυτές". (άρθρο 2 παρ. 2 ΚΔΔιαδ.)

προσδιορίζει πιο περιοριστικά τις προϋποθέσεις άσκησης του δικαιώματος, καθώς απαιτείται ο αιτών να αποδείξει τη συνδρομή "ειδικού έννομου συμφέροντος"⁴².

Το "ειδικό έννομο συμφέρον" ταυτίζεται με έννομο συμφέρον του άρθρου 902 ΑΚ και αποσκοπεί στη διατήρηση ή προστασία σχέσεων αναγνωρισμένων από τον νόμο ή σχετίζεται με την επιδίωξη δικαστικής προστασίας από πλευρά του διοικουμένου⁴³. Γίνεται δεκτό, εξάλλου, ότι και στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν αρκεί κάποιος να επικαλείται αόριστα την νόμιμη χρήση των στοιχείων που αιτείται, αλλά να γίνεται αναφορά στο συγκεκριμένο λόγο, η παρουσία του οποίου θεμελιώνει το ειδικό έννομο συμφέρον (ΝΣΚ 371/1998).

Σε περίπτωση που μια εισαγγελική διαταγή ζητά τη διάθεση εγγράφων, υπάρχει μια ξεχωριστή κατάσταση. Όπως αναφέρει η Αρχή Προστασίας Δεδομένων στη γνώμη της 3/2009, μια τέτοια διαταγή είναι υποχρεωτική για τις διοικητικές αρχές μόνο κατά τη φάση προερευνητικής διαδικασίας, προανάκρισης και κύριας ανάκρισης. Σε περιπτώσεις όμως που ζητούνται έγγραφα που περιλαμβάνουν προσωπικά δεδομένα τρίτων, η διαταγή δεν υποχρεώνει αυτόματα τη διοίκηση να τα παράσχει. Αντ' αυτού, υποχρεώνει τη διοίκηση να εξετάσει το αίτημα για τη διάθεση του εγγράφου.

⁴² Λαζαράκος, Γ. (2006). "Το δικαίωμα πρόσβασης στη δημόσια πληροφορία. Ανοιχτή Διοίκηση και Κοινωνία της Πληροφορίας, σ. 84, Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη."

⁴³ Πρεβεδούρου Ε. ό.οπ υποσημείωση 5 "Η έννοια του ειδικού έννομου συμφέροντος κατά την αριθ. 620/1999 γνωμοδότηση του Ε' Τμήματος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, είναι αυτή του άρθρου 902 του Αστικού Κώδικα, σύμφωνα με το οποίο: *Όποιος έχει έννομο συμφέρον να πληροφορηθεί το περιεχόμενο ενός εγγράφου που βρίσκεται στην κατοχή άλλου έχει δικαίωμα να απαιτήσει την επίδειξη ή και αντίγραφο του, αν το έγγραφο συντάχθηκε για το συμφέρον αυτού που το ζητεί ή πιστοποιεί έννομη σχέση που αφορά και αυτόν ή σχετίζεται με διαπραγματεύσεις που έγιναν σχετικά με τέτοια έννομη σχέση είτε απευθείας από τον ίδιο είτε για το συμφέρον του, με τη μεσολάβηση τρίτου. Παραδείγματα τέτοιων εγγράφων συνιστούν οι διαθήκες, τα έγγραφα πωλήσεως, μισθώσεως, τα εταιρικά συμβόλαια, τα σχέδια συμβάσεως κ.λ.π.*"

2. Οι περιορισμοί της πρόσβασης του πολίτη σύμφωνα με τον ΚΔΔιαδ

Αφού επιχειρήσαμε μια εννοιολογική και κανονιστική επισκόπηση ως προς το βεληνεκές του δικαιώματος πρόσβασης στα έγγραφα, κρίνεται σκόπιμο να εξετάσουμε τους περιορισμούς και τις εξαιρέσεις που έχει προβλέψει ο νομοθέτης και εξειδικεύονται στον ΚΔΔιαδ. και πιο συγκεκριμένα στο άρθρο 5 παρ. 3⁴⁴. Για αυτόν τον λόγο, χρησιμοποιούνται μεθοδολογικά οι θεωρητικές βάσεις, οι δικαστικές κατευθύνσεις και η πρακτική αντιμετώπιση από τη Διοίκηση.

Σε αυτό το δίκαιο που διέπει το εν λόγω δικαίωμα, υπάρχουν δύο τύποι περιορισμών: α) οι απόλυτοι περιορισμοί και β) οι σχετικοί περιορισμοί.

Συγκεκριμένα, *"τα διοικητικά έγγραφα που αφορούν την ιδιωτική και οικογενειακή ζωή και οι πληροφορίες που προστατεύονται από το απόρρητο, όπως ορίζεται από ειδικές διατάξεις, ανήκουν στην κατηγορία των απόλυτων περιορισμών"* (άρθρο 5, παρ. 3, του ΚΚΔιαδ.), επειδή ορίζεται ότι *"το δικαίωμα (σ.σ. πρόσβασης σε έγγραφα) δεν υφίσταται"*. Έτσι, η εφαρμογή του *"απόλυτου"* περιορισμού είναι αρχικά υποχρεωτική για τη Διοίκηση.

Ποιο είναι όμως το ερμηνευτικό πρότυπο που πρέπει να υιοθετήσει η Διοίκηση για την εφαρμογή του απόλυτου περιορισμού; Με βάση την αποτελεσματική εξάσκηση του δικαιώματος της δικαστικής προστασίας⁴⁵, που συχνά εξαρτάται από τη γνώση των διοικητικών εγγράφων⁴⁶, η θεωρία του Συνταγματικού Δικαίου προβλέπει ότι *"απαιτείται περιοριστική ερμηνεία"* των εξαιρέσεων που καθιερώνονται από τον ΚΔΔιαδ. Συγκεκριμένα *"αν και η απαγόρευση του εδαφίου α' της παρ. 3, άρθρο 3 του 2690/99 είναι απόλυτη, το τι υπάγεται σ' αυτή είναι σχετικό με το νομικό συμφέρον ή δικαίωμα που εξαρτά ο αιτών από τη γνώση του διοικητικού ή ιδιωτικού εγγράφου"*⁴⁷.

⁴⁴ *"Το κατά τις προηγούμενες παραγράφους δικαίωμα δεν υφίσταται στις περιπτώσεις που το έγγραφο αφορά την ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή τρίτου, ή αν παραβιάζεται απόρρητο το οποίο προβλέπεται από ειδικές διατάξεις. Η αρμόδια διοικητική αρχή μπορεί να αρνηθεί την ικανοποίηση του δικαιώματος τούτου αν το έγγραφο αναφέρεται στις συζητήσεις του Υπουργικού Συμβουλίου, ή αν η ικανοποίηση του δικαιώματος αυτού είναι δυνατόν να δυσχεράνει ουσιωδώς την έρευνα δικαστικών, διοικητικών, αστυνομικών ή στρατιωτικών αρχών σχετικών με την τέλεση εγκλήματος ή διοικητικής παράβασης"*.

⁴⁵ Άρθρο 20, παρ. 1 Σ *"Καθένας έχει δικαίωμα στην παροχή έννομης προστασίας από τα δικαστήρια και μπορεί να αναπτύξει σ' αυτά τις απόψεις του για τα δικαιώματα ή συμφέροντά του, όπως νόμος ορίζει"*.

⁴⁶ Άρθρο 10, παρ. 3 Σ *"Η αρμόδια υπηρεσία ή αρχή υποχρεούται να απαντά στα αιτήματα για παροχή πληροφοριών και χορήγηση εγγράφων, ιδίως πιστοποιητικών, δικαιολογητικών και βεβαιώσεων μέσα σε ορισμένη προθεσμία, όχι μεγαλύτερη των 60 ημερών, όπως νόμος ορίζει. Σε περίπτωση παράδου άπρακτης της προθεσμίας αυτής ή παράνομης άρνησης, πέραν των άλλων τυχόν κυρώσεων και έννομων συνεπειών, καταβάλλεται και ειδική χρηματική ικανοποίηση στον αιτούντα, όπως νόμος ορίζει"*.

⁴⁷ Χρυσόγονος, Κ. Χ., & Βλαχόπουλος, Σ. Β. (2017), "ό.σ. υποσημείωση 16"

Το άρθρο 5, παρ. 3, του ΚΔΔιαδ. αναφέρεται στους σχετικούς περιορισμούς προβλέποντας ότι *"η αρμόδια διοικητική αρχή μπορεί να αρνηθεί την ικανοποίηση του δικαιώματος τούτου αν το έγγραφο αναφέρεται στις συζητήσεις του Υπουργικού Συμβουλίου, ή αν η ικανοποίηση του δικαιώματος αυτού είναι δυνατόν να δυσχεράνει ουσιωδώς την έρευνα δικαστικών διοικητικών, αστυνομικών ή στρατιωτικών αρχών σχετικώς με την τέλεση εγκλήματος ή διοικητικής παράβασης"*. Εδώ, ο νομοθέτης παρέχει στη Διοίκηση τη *"διακριτική ευχέρεια"*⁴⁸. Επομένως, κρίνεται *"αναγκαία αφενός η στενή ερμηνεία των διατάξεων, αφετέρου η απαγόρευση εφαρμογής τους σε πεδία που ο νομοθέτης σκόπιμα δεν επέλεξε να αναφερθεί"*⁴⁹. Δηλαδή, όταν τίθενται σε κίνδυνο συνταγματικά δικαιώματα του αιτούντος, η άσκηση της διακριτικής ευχέρειας μπορεί να περιοριστεί από την πλευρά της⁵⁰. Περαιτέρω και υπό το πρίσμα αυτής της ερμηνευτικής οπτικής νομολογιακά⁵¹ θεωρείται αποδεκτό ότι ο περιορισμός του δικαιώματος γνώσης διοικητικών εγγράφων λόγω του απόρρητου των συζητήσεων του Υπουργικού Συμβουλίου δεν αποκλείει, ενόψει των άρθρων 2 παρ. 1, 5 παρ. 1, 10 παρ. 1 και 20 παρ. 1 Σ., την ικανοποίηση αίτησης χορήγησης στοιχείων αναφερόμενων προσωπικά στον διοικούμενο, όπως αυτά που αφορούν στην κρίση του Υπουργικού Συμβουλίου για προαγωγή αιτούντος σε θέση Προέδρου ή Αντιπροέδρου ανώτατου δικαστηρίου.

Τέλος, σύμφωνα με τον ΚΔΔιαδ. η άσκηση του δικαιώματος πραγματοποιείται με την επιφύλαξη της ύπαρξης τυχόν δικαιωμάτων *"πνευματικής ή βιομηχανικής ιδιοκτησίας"* (άρθρο 5 παρ. 5ΚΔΔιαδ.).

Σε κάθε περίπτωση, πάντως, η Διοίκηση είναι υποχρεωμένη να γνωστοποιεί την άρνηση γνωστοποίησης εγγράφου, εγγράφως και πλήρως αιτιολογημένη, ώστε να μην υπονομεύεται η εμπιστοσύνη του πολίτη προς αυτή και η ασφάλεια δικαίου. Από την άλλη πλευρά το γεγονός ότι μέχρι το 2010 το 90% των αναφορών που έχει δεχθεί ο Συνήγορος του Πολίτη έχουν ως κύριο θέμα την πρόσβαση στα έγγραφα και έχει επιλυθεί υπέρ του ενδιαφερόμενου ενδεχομένως, καταδεικνύει είτε τη συχνή αμηχανία της Διοίκησης ενώπιον της άσκησης του δικαιώματος είτε και την εμμονή σε μία διάθεση μυστικότητας για τη δράση της. Διαπιστώνεται, δε, ότι συχνά η Διοίκηση είτε προβαίνει σε αναιτιολόγητη άρνηση χορήγησης εγγράφου επικαλούμενη την απουσία

⁴⁸ Πρεβεδούρου Ε., 2015, ό.π. υποσημείωση 5

⁴⁹ Δετσαρίδης, Χ. Π. (2006). *"Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων"*, σ. 127, Αθήνα - Θεσσαλονίκη: εκδ. Σάκκουλα".

⁵⁰ Χρυσόγονος, Κ. Χ., & Βλαχόπουλος, Σ. Β. (2017), σ. 455, ό.π. υποσημείωση 16

⁵¹ Ενδεικτ. ΣτΕ 3130/2000 και ΣτΕ 1116/2009

συνδρομής έννομου συμφέροντος, ενώ θα αρκούσε και μόνο το εύλογο ενδιαφέρον, είτε τέλος δεν προβαίνει σε προσεκτική στάθμιση και εναρμόνιση όταν βρίσκεται ενώπιον σύγκρουσης δικαιωμάτων⁵².

2.1.Σημασιολογική διάκριση ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής

Στο πλαίσιο της εξέτασης του "απόλυτου" περιορισμού που εισάγει η νομοθεσία για την "πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα" που περιέχουν στοιχεία οικογενειακού/ιδιωτικού αυτού, αλλά και της σχετικοποίησης ως προς την έννοια του απόλυτου που εισάγει η νομολογία, είναι αναγκαίο να σταθούμε στην ούτως ή άλλως λεπτή και δύσκολη εννοιολογική διάκριση μεταξύ των όρων της "ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής" και των "προσωπικών δεδομένων" και ειδικότερα των "ευαίσθητων δεδομένων".

Κατά την ανάλυση του "απόλυτου" περιορισμού που φέρνει ο νόμος για να εξασφαλίσει πρόσβαση σε επίσημα έγγραφα με προσωπικές/οικογενειακές πληροφορίες, καθώς και τη σχετική μεταβολή στο νόημα του "απόλυτου" που προσδίδει η νομική ερμηνεία, χρειάζεται να κατανοήσουμε την έστω κι αν είναι δύσκολη, εννοιολογική διάκριση μεταξύ "ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής" και "προσωπικών δεδομένων", πιο συγκεκριμένα "ευαίσθητων δεδομένων".

Η προσωπική ζωή αφορά τις πράξεις ενός ατόμου που αφορούν έναν μικρό κύκλο ανθρώπων συμπεριλαμβανομένης της οικογένειας και τις οποίες το άτομο δεν θέλει να μοιραστεί ευρύτερα. Ανάμεσά τους υπάρχει ένας πολύ ευαίσθητος τομέας των προσωπικών δεδομένων που περιλαμβάνει προσωπικά στοιχεία, όπως η υγεία ή η προσωπική ζωή⁵³. Η "Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (ΑΠΔΠΧ)" στη διάταξη 53/2000 αναγνωρίζει την σημασία της προστασίας της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής αναφέροντας ότι "είναι στενότερη της έννοιας των προσωπικών δεδομένων ώστε δεδομένα που άπτονται της δημόσιας παρουσίας του υποκειμένου να συνιστούν μεν προσωπικά δεδομένα, που προστατεύονται από τον ν.2472/1997, δεν αφορούν όμως την "ιδιωτική ή οικογενειακή του ζωή". Αντίστοιχο είναι και το σκεπτικό της Απόφασης της ΕισΑΠ. 6/2006, όπου αναφέρει: "είναι σπάνιες οι

⁵² Δαραμάρας, Κ. (2010). "Πρόσβαση στα έγγραφα και διαφάνεια της διοικητικής δράσης. Τα επιχειρήματα του Σνηγόρου του Πολίτη και η στάση της Διοίκησης. Πρόσβαση στα έγγραφα και διαφάνεια της διοικητικής δράσης, σ. 32, Αθήνα - Κομοτηνή: Σάκκουλα".

⁵³ Ακριβοπούλου, Χ. (2012). "Το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή, σ. 330, Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα".

περιπτώσεις που ένα έγγραφο είναι "καθαρό" σε σημείο που να μην αναφέρει, έστω και έμμεσα, στοιχεία που αναφέρονται στην ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή τρίτου, οι δε άνω νόμου περιέχουν γενική ρήτρα. Πιο συγκεκριμένα, η έννοια της "ιδιωτικής ή οικογενειακής ζωής" [η οποία είναι σαφώς στενότερη της έννοιας των προσωπικών δεδομένων, έτσι ώστε προσωπικά δεδομένα να μην αφορούν την ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή, εάν εξαιρέσει κανείς ένα βασικό πυρήνα αυτών (για τον οποίο δεν δημιουργούνται αμφιβολίες)], περιλαμβάνει το αντικειμενικό κριτήριο των κοινωνικών αντιλήψεων που επικρατούν σε συνδυασμό με το υποκειμενικό κριτήριο της βούλησης του ατόμου".

Ο παραπάνω περιορισμός αποτελεί τρόπο για να καταδείξουμε και να εξειδικεύσουμε πώς προστατεύουμε την ιδιωτική⁵⁴ και την οικογενειακή⁵⁵ μας ζωή σύμφωνα με το σύνταγμα. Κάθε φορά που υπάρχει σύγκρουση ανάμεσα στα δικαιώματα που πρέπει να προστατευτούν, πρέπει να το σκεφτόμαστε καλά. Όμως οι μελετητές του συντάγματος εκτιμούν ότι το απόλυτο προβάδισμα σε κάποιο έννομο αγαθό δεν συμβαδίζει με την ισοδυναμία των συνταγματικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων, με συνέπεια να αποκλείεται η επίλυση των συγκρούσεων με βάση την αρχή της αναλογικότητας και της πρακτικής αρμονίας. Όλα τα δικαιώματα συγκρούονται και είναι απαραίτητο να βρούμε μια ισορροπία και να ζούμε όλοι αρμονικά⁵⁶. Έτσι, ένα δικαίωμα μπορεί μόνο να υποχωρήσει σε μια τέτοια σύγκρουση, αφού δεν μπορούμε να πούμε ότι δεν διόλου δεν υφίσταται⁵⁷.

Στο πλαίσιο της συζήτησης για το τι είναι απαγορευμένο – κυρίως όταν αφορά στην προσωπική ή οικογενειακή ζωή, τα ενδιαφέροντα είναι σχετικά, σύμφωνα και με απόφαση της "Εισαγγελίας του Αρείου Πάγου" (6/2006) η οποία αναφέρει ότι "το τι εμπίπτει στην απαγόρευση -και δη στην ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή, αφού αυτό εδώ ενδιαφέρει- είναι σχετικό με το έννομο συμφέρον ή δικαίωμα που εξαρτά ο αιτών από τη γνώση του σχετικού εγγράφου, η φερόμενη δηλ. απόλυτη απαγόρευση σχετικοποιείται ενόψει του εννόμου συμφέροντος για το οποίο ζητείται (και αυτό ενδιαφέρει τον αιτούντα)

⁵⁴ Άρθρο 9 παρ. 1 Σ "Η κατοικία του καθενός είναι άσυλο. Η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη. Καμία έρευνα δεν γίνεται σε κατοικία, παρά μόνο όταν και όπως ορίζει ο νόμος και πάντοτε με την παρουσία εκπροσώπων της δικαστικής εξουσίας".

⁵⁵ Άρθρο 21 παρ. 1 Σ "Η οικογένεια, ως θεμέλιο της συντήρησης και προαγωγής του Έθνους, καθώς και ο γάμος, η μητρότητα και η παιδική ηλικία τελούν υπό την προστασία του Κράτους. Το Κράτος μεριμνά για τη διασφάλιση συνθηκών αξιοπρεπούς διαβίωσης όλων των πολιτών μέσω ενός συστήματος ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, όπως νόμος ορίζει".

⁵⁶ Βλαχόπουλος, Σ. (2007α). "Διαφάνεια της κρατικής δράσης και προστασία προσωπικών δεδομένων. Τα όρια μεταξύ αποκάλυψης και απόκρυψης στην εκτελεστική εξουσία. Αθήνα: Σάκκουλα".

⁵⁷ Λαζαράτος, Π. (2003). "Άρθρο 10 Συντ., Στο Γ. Κασιμάτης, & Κ. Μαυριάς, Ερμηνεία του Συντάγματος (2η έκδοση εκδ.), σσ. 56 – 57, 62 – 63, Αθήνα: Σάκκουλα".

το έγγραφο, όταν σ' αυτό περιλαμβάνονται και θέματα τα οποία ανήκουν στην ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή. Αντίθετη άποψη θα είχε ως αποτέλεσμα στην άνω περίπτωση να μην ικανοποιείτο το δικαίωμα γνώσης και δη καθ' ολοκληρία". Η φερόμενη πλήρης απαγόρευση πρέπει να εξεταστεί ανάλογα με το συμφέρον για το οποίο ζητείται το έγγραφο, ειδικά όταν περιλαμβάνει θέματα προσωπικά. Μια διαφορετική προσέγγιση θα απέτρεπε την ικανοποίηση του δικαιώματος στη γνώση. Επομένως, με βάση αυτή τη λογική, το δικαστήριο αποφάσισε ότι πρέπει να επικρατήσει η αρχή της "πρακτικής αρμονίας" και της "αναλογικής εξισορρόπησης" των διαφορετικών συμφερόντων. Αυτή η λογική ακολουθείται και σε άλλες περιπτώσεις όπου η περίπτωση πλήρους αποκλεισμού του δικαιώματος γνώσης του περιεχομένου εγγράφων μπορεί να οδηγήσει σε άδικα αποτελέσματα, ειδικά όταν η πρόσβαση είναι υποχρεωτική για την υπεράσπιση δικαιωμάτων ή για το δημόσιο συμφέρον.

Σύμφωνα με την πρόταση του Συνηγόρου του Πολίτη, όταν κάποιος αιτείται να δει τα στοιχεία ενός εργαζομένου από το υπαλληλικό μητρώο, πρέπει να εξετάζεται με περισσή προσοχή το αίτημα. Το Προεδρικό Διάταγμα 178/2004 αναφέρει πως κανένας τρίτος δεν μπορεί να βλέπει αυτά τα στοιχεία. Ωστόσο, καλούμαστε να εξετάσουμε κάθε περίπτωση ξεχωριστά, σταθμίζοντας κάθε φορά και κατά περίπτωση το "εύλογο ενδιαφέρον" του αιτούντος την πρόσβαση ή και το έννομο συμφέρον του ιδίου ώστε να υπάρξει η περίπτωση της χορήγησης "μερικής πρόσβασης", της χορήγησης δηλαδή αποσπασμάτων εγγράφων στα οποία δεν περιέχονται προσωπικά στοιχεία ή στοιχεία από την οικογενειακή ζωή⁵⁸.

Από την άλλη πλευρά τα στοιχεία ιδιωτικού/οικογενειακού βίου που περιέχονται σε διοικητικά έγγραφα, τη χορήγηση των οποίων αιτείται ο διοικούμενος, αντιμετωπίζονται ως προσωπικά δεδομένα, είτε απλά είτε ευαίσθητα κατά τη στενότερη έννοιά τους. Επομένως, ο κρατικός υπάλληλος που καλείται να διαχειριστεί ένα σχετικό αίτημα υποχρεούται να αποφασίσει για την εφαρμοστέα διάταξη. Είναι ενδεικτική η Γνωμοδότηση του ΝΣΚ 159/2014, όπου αναφέρει ότι "είναι δυνατόν τα ζητούμενα στοιχεία να περιέχουν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Στην περίπτωση αυτή το προστατευόμενο έννομο αγαθό ταυτίζεται στο ίδιο φυσικό πρόσωπο, τόσο υπό την έννοια του ιδιωτικού βίου και οικογενειακού του βίου, σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις του ΚΔΔιαδ. όσο και υπό την έννοια των προσωπικών δεδομένων του σύμφωνα με τις διατάξεις του ν.2472/1997".

⁵⁸ Δαραμάρας Κ., 2010, σσ. 39 – 40, ό.οπ. υποσημείωση 53

Για να το θέσουμε απλά, ο ως άνω περιορισμός προκαλεί σκέψεις και δημιουργεί απορίες, γιατί παρουσιάζεται ως πολύ αυστηρός, και αυτό δε συμβαδίζει με την ιδέα ότι όλα τα βασικά δικαιώματα έχουν την ίδια σημασία. Ακόμα, όσοι εφαρμόζουν τον νόμο βρίσκονται σε δύσκολη θέση όταν πρέπει να επιλέξουν ποια κανονιστική διάταξη να ακολουθήσουν, ειδικά με τους κανονισμούς εν ισχύ αναφορικά με την προστασία των προσωπικών στοιχείων.

2.2. Έγγραφα που περιλαμβάνουν απόρρητα προσωπικά στοιχεία

Αναφορικά με τις περιπτώσεις εγγράφων που εμπεριέχουν απόρρητα προσωπικά στοιχεία, με βάση τη θεωρία του διοικητικού δικαίου, απόρρητο θεωρείται *"κάθε γεγονός, πληροφορία, ή οποιασδήποτε μορφής στοιχείο, που ανεξάρτητα από το ποιος το κατέχει, δεν είναι κοινοποιήσιμο σε οποιονδήποτε τρίτο, αλλά παραμένει και εξυπηρετεί τις ανάγκες του κατέχοντος και μόνο."*⁵⁹. Είναι απαραίτητη η ύπαρξη ειδικής νομικής διάστασης για τον καθορισμό του όρου *"απόρρητο"*, συνεπώς είναι αδύνατον να προκύπτει απλά από την προσωπική πράξη του υποκειμένου που έχει συντάξει κάποιο έγγραφο (ΝΣΚ 401/2010). Αν ένα έγγραφο έχει οριστεί ως εμπιστευτικό, τότε η είσοδος σε αυτό είναι απαγορευμένη καταρχάς και ο νομοθέτης στη διάταξη 3, παράγραφος 3 του ΚΔΔιαδ. παραπέμπει απ' ευθείας στους κανόνες που αναφέρουν συγκεκριμένες περιπτώσεις του απορρήτου. Για παράδειγμα, τέτοια έγγραφα ορίζονται εκείνα που αφορούν το ιατρικό απόρρητο (άρθρο 13 του Ν.3418/2005), την *"τραπεζική εμπιστευτικότητα"* (άρθρα 1, 2, και 3 του Ν.Δ. 1059/1971), *"το εμπορικό και βιομηχανικό απόρρητο"* (Ν. 2290/1995) και φορολογικές πληροφορίες (Ν. 4174/2013 Κώδικας Φορολογικής Διαδικασίας). Σύμφωνα με την πάγια νομολογία, αν μια συγκεκριμένη περίπτωση εξέτασης εγγράφων περιλαμβάνεται στους περιορισμούς του άρθρου 5 του ΚΔΔιαδ. ή αποκλείεται από άλλες ισχύουσες διατάξεις όπως αυτές που σχετίζονται με το φορολογικό, εμπορικό ή βιομηχανικό απόρρητο, τότε δεν έχει νόημα η καταφυγή στις διατάξεις του Ν. 2472/1997 (ΝΣΚ 187/2017).

Ωστόσο, παρουσιάζει ενδιαφέρον το πώς η έννοια του απορρήτου προσκρούει πολλές φορές στην έννοια των προσωπικών δεδομένων, τόσο στη διαχείριση όσο και στη νομική εξέταση⁶⁰. Σύμφωνα με το νόμο 3418/2005, στο άρθρο 13 αναφέρεται ότι η

⁵⁹ "Δετσαρίδης, 2006, σ. 141, ό.οπ. υποσημείωση 49"

⁶⁰ Σύμφωνα με την παρ.4 του άρθρου 371 ΠΚ *"η ανακοίνωση γεγονότος που καλύπτεται από το ιατρικό απόρρητο δεν είναι άδικη και παραμένει ατιμώρητη, αν ο ιατρός απέβλεπε στην εκπλήρωση καθήκοντός του"*

άρση του ιατρικού απορρήτου επιτρέπεται όταν: "α) Ο ιατρός αποβλέπει στην εκπλήρωση νομικού καθήκοντος. Νομικό καθήκον συντρέχει, όταν η αποκάλυψη επιβάλλεται από ειδικό νόμο, όπως στις περιπτώσεις γέννησης, θανάτου, μολυσματικών νόσων και άλλες, ή από γενικό νόμο, όπως στην υποχρέωση έγκαιρης αναγγελίας στην αρχή, όταν ο ιατρός μαθαίνει με τρόπο αξιόπιστο ότι μελετάται κακούργημα ή ότι άρχισε ήδη η εκτέλεσή του και, μάλιστα, σε χρόνο τέτοιο, ώστε να μπορεί ακόμα να προληφθεί η τέλεση ή το αποτέλεσμα του. β) Ο ιατρός αποβλέπει στη διαφύλαξη έννομου ή άλλου δικαιολογημένου, ουσιώδους δημοσίου συμφέροντος ή συμφέροντος του ίδιου του ιατρού ή κάποιου άλλου, το οποίο δεν μπορεί να διαφυλαχθεί διαφορετικά. γ) Όταν συντρέχει κατάσταση ανάγκης ή άμυνας". Πιο στενή και περιοριστική είναι ερμηνεία της άρσης του ιατρικού απορρήτου στην Απόφαση 28/2006 της ΑΠΔΠΧ με την οποία κρίθηκε ότι "οι γνωματεύσεις των υγειονομικών επιτροπών που σύμφωνα με νόμο απαιτούνται για την υπαγωγή υποκειμένου των δεδομένων σε ευνοϊκές ρυθμίσεις (ατελή εισαγωγή αυτοκινήτου, επιχορήγηση επιχείρησης από τον ΟΑΕΔ) δεν επιτρέπεται να αναγράφουν το είδος της ασθένειας, αφού θα αρκούσε η αναφορά του ποσοστού αναπηρίας και του χαρακτηρισμού ως χρόνιας".

Πρέπει να τονισθεί πώς την εποχή της πρόσφατης πανδημίας, με την εξάπλωση του COVID-19, τα προσωπικά δεδομένα τέθηκαν σε υπό δοκιμασία, με αποτέλεσμα τον περιορισμό της ιατρικής εμπιστευτικότητας. Ένας βαθύτερος προβληματισμός αναπτύχθηκε όσον αφορά την σύγκρουση ανάμεσα στην προστασία της ιδιωτικότητας και των προσωπικών στοιχείων από τη μία, και του δημόσιου συμφέροντος, ιδιαίτερα για τη δημόσια υγεία, από την άλλη. Σε αυτό το πλαίσιο, η "Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα"⁶¹ παρείχε κατευθύνσεις για το πώς να διαχειριστούμε τα προσωπικά στοιχεία κατά τη διάρκεια αντιμετώπισης του ιού. Οι κατευθύνσεις αυτές κατέδειξαν τις νομικές προοπτικές για την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων από τις δημόσιες αρχές και τους ιδιωτικούς οργανισμούς, υπεύθυνους για την επεξεργασία, βάσει της Γενικής Ρύθμισης για την Προστασία Δεδομένων 2016/679, του νόμου 4624/2019 και της λοιπής σχετικής νομοθεσίας,

ή στη διαφύλαξη έννομου ή για άλλο λόγο δικαιολογημένου ουσιώδους συμφέροντος δημοσίου ή του ίδιου ή κάποιου άλλου, το οποίο δεν μπορούσε να διαφυλαχθεί διαφορετικά".

⁶¹ ΑΠΔΠΧ, "Κατευθυντήριες Γραμμές για την Επεξεργασία των Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα στο πλαίσιο της διαχείρισης του Covid – 19. Ανάκτηση από [edpb_guidelines-art_6-1-b-adopted_after_public_consultation_el.pdf](https://edpb.europa.eu/our-work-and-activities/our-policies/eu-data-protection-act/adopted_after_public_consultation_el.pdf) (europa.eu)"

λαμβάνοντας υπ' όψιν τις εξαιρετικές συνθήκες που απαιτούνται για την καταπολέμηση του ιού.

Συγκεκριμένα τονίστηκε ότι: *"το δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δεν είναι απόλυτο αλλά πρέπει να εκτιμάται σε σχέση με τη λειτουργία του στην κοινωνία και να σταθμίζεται σε σχέση με άλλα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως η ζωή και η υγεία"*. Αναγνωρίστηκε ότι: *"ο υπεύθυνος επεξεργασίας, τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα, λαμβάνοντας τα αναγκαία μέτρα για την αποτροπή της διάδοσης του COVID-19 ενδέχεται να προβεί σε επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σύμφωνα προς τα άρθρα 5, 6 και 9 του ΓΚΠΔ, χωρίς να μπορεί εκ προοιμίου να αποκλειστεί ως απαγορευμένη οποιαδήποτε πράξη επεξεργασίας, ιδίως στην παρούσα χρονική κρίσιμη και πρωτόγνωρη συγκυρία"*. Τέλος επισημάνθηκε ότι: *"η νομοθεσία για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, παρέχει τις κατάλληλες νομικές βάσεις για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, αφετέρου, παρέχει τη δυνατότητα στον εθνικό νομοθέτη να εξειδικεύσει πράξεις επεξεργασίας που είναι απαραίτητες για λόγους δημοσίου συμφέροντος περιλαμβανομένου του τομέα της δημόσιας υγείας κατ' εξουσιοδότηση και σύμφωνα προς τις διατάξεις του ΓΚΠΔ"*.

Σε κάθε περίπτωση, για να εξασφαλιστεί ότι ο έλεγχος της πανδημίας δεν θα οδηγούσε σε εποπτεία της ιδιωτικής ζωής, οι νόμοι έθεσαν κάποια όρια στο πώς μπορούν να συλλέγονται και να επεξεργάζονται τα *"προσωπικά δεδομένα"*. Η νομοθεσία καθόρισε την ανάγκη να περιορίζεται το είδος των δεδομένων και πόσο μακριά μπορεί να φτάσει η έκταση της συλλογής, διανομής ή γνωστοποίησής τους, καθώς και την αρχή του σκοπού⁶².

Το να μην εξασφαλίζει κάποιος προσπέλαση εγγράφων που θεωρούνται εμπιστευτικά μπορεί να παρακαμφθεί όταν κυρίως τα έγγραφα περιέχουν πληροφορίες που αφορούν τον ίδιο τον αιτούντα και όχι κάποιον τρίτο. Σε τέτοιες περιπτώσεις εφαρμόζονται οι διατάξεις του νόμου που προστατεύουν τα προσωπικά δεδομένα, παρέχοντας το δικαίωμα πρόσβασης στα δεδομένα, όπως θα εξηγηθεί στη συνέχεια της παρούσας εργασίας.

Συνοπτικά, οι περιορισμοί που επιβάλλονται από το άρθρο 5, παράγραφος 3 του ΚΔΔιαδ, σχετικά με την πρόσβαση σε έγγραφα, σε μεγάλο βαθμό σχετίζονται με την

⁶² Μήτρου, Λ., *"Τα προσωπικά δεδομένα στην εποχή του Κορωνοϊού"*. Ανάκτηση Μάρτιος 2024, από <https://www.syntagmawatch.gr/trending-issues/ta-prosopika-dedomena-stin-epoxi-tou-koronoiou/>

αξιολόγηση και την εναρμόνιση με άλλες νομικές αξίες. Επιπλέον, είναι συχνά δύσκολη η απόφαση ποιος νόμος θα εφαρμοστεί, αφού πολλές φορές οι νόμοι για την προστασία προσωπικών δεδομένων διαπλέκονται, ανακύπτοντας έτσι ερμηνευτικές δυσκολίες και αβεβαιότητα για τους πολίτες και για τους εφαρμογείς του νόμου.

3. Η θεμελίωση του δικαιώματος πρόσβασης στα έγγραφα κατά το ενωσιακό δίκαιο

3.1. Πρόσβαση στα έγγραφα των θεσμικών οργάνων της Ένωσης

Στο επίπεδο πρωτογενούς δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε), το δικαίωμα για πρόσβαση σε έγγραφα των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης θεμελιώνεται στο άρθρο 15, παράγραφος 3 της ΣΛΕΕ (πριν ήταν το άρθρο 255 της ΣΕΚ)⁶³ και είναι μέρος των γενικών κανονισμών. Το εν λόγω δικαίωμα διασφαλίστηκε σαφώς για πρώτη φορά με τη "Συνθήκη του Άμστερνταμ", με την οποία προστέθηκε το άρθρο 255 της ΣΕΚ. Έτσι, το δικαίωμα για πρόσβαση στην πληροφορία, που μέχρι πρότινος ήταν αμφισβητούμενο και αβέβαιο όπως προέκυπτε από κανόνες δευτερογενούς δικαίου, τώρα έχει στέρεη βάση και ορίζεται με σαφήνεια στη Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ως ένα θεμελιώδες δικαίωμα.

Το γεγονός αυτό ήταν το αποκορύφωμα μιας σειράς πολιτικών προσπαθειών που είχαν ως σκοπό να καταστήσουν τις δραστηριότητες της Ένωσης πιο διαφανείς. Αυτή η διαδικασία ξεκίνησε κάποια χρόνια πιο πριν, αρχικά με την υπογραφή της Συνθήκης του Μάαστριχτ το 1992⁶⁴ και ένα χρόνο μετά, με τον καθορισμό ενός κώδικα διαγωγής σχετικά με την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα του Συμβουλίου και της Επιτροπής⁶⁵. Εκεί, καθιερώθηκε ξεκάθαρα η αρχή της ευρύτατης δυνατής πρόσβασης του κοινού στα έγγραφα που είχαν τα δύο αυτά όργανα. Οι βασικές αρχές αυτού του κώδικα ακολουθήθηκαν από τους εσωτερικούς κανονισμούς των κοινοτικών οργάνων, προκειμένου το ζήτημα της πρόσβασης να συμφωνεί συνολικά ακόμη και αν ρυθμιζόταν

⁶³ "Κάθε πολίτης της Ένωσης και κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο κατοικεί ή έχει την κατασταστική έδρα του σε ένα κράτος μέλος έχει δικαίωμα πρόσβασης σε έγγραφα των θεσμικών και λοιπών οργάνων και οργανισμών της Ένωσης, ανεξαρτήτως υποθέματος, με την επιφύλαξη των αρχών και των προϋποθέσεων που θα καθορισθούν σύμφωνα με την παρούσα παράγραφο. Οι γενικές αρχές και τα όρια, εκ λόγων δημοσίου ή ιδιωτικού συμφέροντος, που διέπουν αυτό το δικαίωμα πρόσβασης σε έγγραφα, καθορίζονται, μέσω κανονισμών, από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία. Καθένα από τα θεσμικά ή λοιπά όργανα ή οργανισμούς εξασφαλίζει τη διαφάνεια των εργασιών του και εισάγει, στον εσωτερικό του κανονισμό, ειδικές διατάξεις για την πρόσβαση στα δικά του έγγραφα, σύμφωνα με τους κανονισμούς που αναφέρονται στο δεύτερο εδάφιο. Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων υπόκεινται στην παρούσα παράγραφο μόνον κατά την άσκηση των διοικητικών τους καθηκόντων. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο εξασφαλίζουν τη δημοσίευση των εγγράφων που αφορούν τις νομοθετικές διαδικασίες από τους όρους που ορίζονται στους κανονισμούς που αναφέρονται στο δεύτερο εδάφιο".

⁶⁴ "Βλ την προσαρτημένη στη Συνθήκη του Μάαστριχτ Δήλωση αριθ. 17"

⁶⁵ "EE L 340, 1993, σ. 41. Για την πορεία αναγνώρισης του δικαιώματος πρόσβασης στα έγγραφα στο κοινοτικό δίκαιο βλ. αντί άλλων U. Öberg, Public Access to Documents after the Entry into Force of the Amsterdam Treaty: Much Ado About Nothing?, European Integration online Papers (EIoP) 1998 (2), No. 8, διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://eiop.or.at/eiop/texte/1998-008.htm>."

ξεχωριστά⁶⁶. Το κανονιστικό πλαίσιο εμπλουτίστηκε περαιτέρω με οδηγίες για πρόσβαση στις πληροφορίες, οι οποίες όμως αφορούσαν σχεδόν αποκλειστικά συγκεκριμένους τομείς, όπως το περιβαλλοντικό δίκαιο⁶⁷. Με την προσθήκη του άρθρου 255 στη Συνθήκη της ΕΕ, ενοποιήθηκε το προηγούμενο διαμελισμένο σύστημα και παρέχεται η νομική βάση που χρειάζεται για να οριστούν κανόνες που εξειδικεύουν τις αρχές άσκησης και όρια του δικαιώματος⁶⁸.

Το δικαίωμα να βλέπει κάποιος έγγραφα αφού αποκτήσει πρόσβαση σε αυτά κατέλαβε ουσιαστική οντότητα μόλις επικυρώθηκε η συνθήκη της Λισσαβώνας και ο Χάρτης για τα Βασικά Δικαιώματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης άρχισε να ισχύει και απέκτησαν διάσταση νομικά δεσμευτικού κειμένου. Στο άρθρο 42, ο Χάρτης λέει ότι *"κάθε πολίτης της Ένωσης καθώς και κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που κατοικεί ή έχει την καταστατική έδρα του σε ένα κράτος μέλος έχει δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα των θεσμικών και λοιπών οργάνων και οργανισμών της Ένωσης, ανεξαρτήτως υποθέματος"*. Αυτό είναι ένα βασικό δικαίωμα και δεν αποτελεί απλά μόνο μία αρχή σύμφωνα με το άρθρο 52 παρ. 5 του Χάρτη, καθώς καταδεικνύεται ξεκάθαρα, τόσο από τον τίτλο όσο και από το κυρίως κείμενο.

Το δικαίωμα να βλέπει κανείς τα έγγραφα, όπως προβλέπεται στο άρθρο 15 παράγραφος 3 της ΣΛΕΕ και άρθρο 42 της ΧΘΔΕΕ, στηρίζεται στη δημοκρατία. Είναι κάτι που ταυτόχρονα δείχνει πόσο σημαντική είναι η διαφάνεια για την Ευρωπαϊκή Ένωση, που αναφέρεται στο άρθρο 1, σημείο β', της ΣΕΕ. Σύμφωνα με αυτό, οι αποφάσεις πρέπει να γίνονται όσο το δυνατόν πιο ανοιχτά και κοντά στους πολίτες, βοηθώντας έτσι σημαντικά στο να γίνονται πιο δημοκρατικά αποδεκτές. Ακολουθώντας μια παγκόσμια τάση για ουσιαστικότερη πρόσβαση στις πληροφορίες, αυτό το δικαίωμα είναι καθολικό και δεν έχει προϋποθέσεις. *"Είναι καθολικό επειδή δίνει τη δυνατότητα να βλέπει κανείς όλα τα έγγραφα και δεν περιορίζεται μόνο σε ορισμένα είδη βάσει του τι λένε. Και είναι απροϋπόθετο γιατί δεν εξαρτάται από το να αποδείξεις κάποιο συγκεκριμένο συμφέρον για να έχεις πρόσβαση"*. Κάνει σαφές με αυτή τη διαδικασία ότι

⁶⁶ Τους κανόνες πρόσβασης ρύθμιζαν για το Συμβούλιο η απόφαση 93/731/ΕΚ της 20ής Δεκεμβρίου 1993 "σχετικά με την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα του Συμβουλίου, για την Επιτροπή η απόφαση 94/90/ΕΚΑΧ, ΕΚ, Ευρατόμ της 8ης Φεβρουαρίου 1994 σχετικά με την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα της Επιτροπής και για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο η απόφαση 97/632/ΕΚ, ΕΚΑΧ, Ευρατόμ της 10ης Ιουλίου 1997 σχετικά με την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου".

⁶⁷ Έτσι π.χ. "η οδηγία 90/313/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 7ης Ιουνίου 1990 σχετικά με την ελεύθερη πληροφόρηση για θέματα περιβάλλοντος, που καταργήθηκε με την οδηγία 2003/4/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 28ης Ιανουαρίου 2003".

⁶⁸ "Η εξειδίκευση αυτή είναι απαραίτητη καθώς η νομολογία αρνείται την άμεση εφαρμογή του άρθρου 255 ΣΕΚ".

αλλάζει για τα καλά τον παλιό τρόπο που λειτουργούσε το απόρρητο στην εσωτερική δομή των οργανισμών της Ένωσης, από έναν βασικό κανόνα σε μια εξαίρεση που χρειάζεται ξεχωριστή εξήγηση, και αντικαθιστά αυτή την ιδέα με την αρχή που λέει πως πρέπει να έχουμε το πιο ευρύ δυνατό δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα, δείχνοντας έτσι τη σημασία της διαφάνειας⁶⁹.

Η διαφάνεια δεν ισχυρίζεται ότι έχει πλήρη δύναμη, αλλά επισημαίνει πως οι αποφάσεις πρέπει να γίνονται όσο το δυνατόν πιο ανοιχτά και κοντά στον λαό. Για αυτό, οι "περιορισμοί στο δικαίωμα της πρόσβασης στα έγγραφα" επιτρέπονται και ορίζονται στο δίκαιο της Ένωσης σύμφωνα με το άρθρο 15, παράγραφος 3, στοιχείο β'. Αυτοί οι περιορισμοί βασίζονται μόνο στην ανάγκη προστασίας του δημόσιου ή ιδιωτικού συμφέροντος. Είναι επίσης ρυθμισμένοι από το άρθρο 52, παράγραφος 2 του Χάρτη και ορίζουν τα "όρια του δικαιώματος πρόσβασης" στα έγγραφα που προστατεύονται από τον Χάρτη. Οι περιορισμοί αυτοί πρέπει να ερμηνεύονται και να εφαρμόζονται με συστηματικό τρόπο και πάντα με γνώμονα το θεμελιώδες δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα, του οποίου τον πυρήνα δεν επιτρέπεται να αγγίζουν.

3.2. Ο κανονισμός 1049/2001

Στις νομικές διατάξεις του άρθρου 255, παράγραφος 2 της Συνθήκης ΕΚ, καθορίστηκαν οι κανονισμοί για το πώς το κοινό μπορεί να έχει πρόσβαση στα έγγραφα. Αυτό έγινε με την έκδοση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1049/2001 από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, στις 30 Μαΐου 2001, ο οποίος αφορούσε την πρόσβαση στα έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής. Αυτός άρχισε να εφαρμόζεται στις 3 Δεκεμβρίου 2001. Στη συνέχεια, το πεδίο της εφαρμογής του επεκτάθηκε και σε άλλους ευρωπαϊκούς οργανισμούς⁷⁰.

Στο πρώτο άρθρο του κανονισμού αναφέρεται ξεκάθαρα η κύρια ιδέα του, "*πως η διαμόρφωση των κανόνων και των προϋποθέσεων για τη χρήση του δικαιώματος πρέπει να γίνεται έτσι ώστε να διασφαλίζεται η πιο ευρεία δυνατή πρόσβαση στα έγγραφα*". Έτσι, ο κανονισμός εισάγει ένα καθαρό σύστημα κανόνα – εξαίρεσης όπου το να είναι ένα έγγραφο διαθέσιμο αποτελεί τον κανόνα και το να μη δίνεται πρόσβαση σε αυτό την

⁶⁹ "D. Curtin, *Citizens' Fundamental Right of Access to EU Information: An Evolving Digital Passepartout* CML Rev. 2000 (37), σ. 7 επ. (36-37)".

⁷⁰ "Βλ. κανονισμούς (ΕΚ) 1641/2003 έως 1655/2003, με τους οποίους εναρμονίζονται οι κανόνες πρόσβασης του κοινού στα έγγραφα έκαστου οργανισμού με τους κανόνες που θέτει ο κανονισμός 1049/2001".

εξαίρεση, η οποία ερμηνεύεται και εφαρμόζεται με περιοριστικό τρόπο. Αυτό το σύστημα ταιριάζει απόλυτα με τον ήδη υφιστάμενο στόχο της συνθήκης του Μάαστριχτ "για περισσότερη διαφάνεια στην λειτουργία των θεσμικών οργάνων της Ένωσης, καθώς και για μεγαλύτερη νομιμότητα, αποτελεσματικότητα και υπευθυνότητα της διοίκησης προς τους πολίτες"⁷¹.

Στο πλαίσιο αυτό, το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού συμπεριλαμβάνει όλα τα έγγραφα που κατέχουν τα θεσμικά όργανα, "τόσο αυτά που συντάσσονται όσο και αυτά που παραλαμβάνονται από αυτά, σε όλους τους τομείς δραστηριότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης"⁷², ενώ δικαιούται πρόσβασης το σύνολο των πολιτών της Ένωσης καθώς και κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που διαμένει σε ένα κράτος μέλος, ή το χρησιμοποιεί ως έδρα. Παρόμοια ευρύς είναι και ο ορισμός του εγγράφου που δίνει έμφαση στο περιεχόμενο και όχι στη μορφή του. Τονίζεται πάντως ότι "αντικείμενο του δικαιώματος είναι αποκλειστικά τα έγγραφα που συντάσσονται ή περιέρχονται στην κατοχή των οργάνων, δίχως να γεννάται αξίωση εν γένει παροχής πληροφοριών ή επί τούτου σύνταξης σχετικών με το αίτημα εγγράφων". Στο δικαίωμα πρόσβασης περιλαμβάνονται κατ' αρχήν και τα έγγραφα που περιέχουν ευαίσθητα δεδομένα σύμφωνα με το άρθρο 9 του κανονισμού, ήτοι έγγραφα που διαβαθμίζονται από τα όργανα ως "TRÈS SECRET/TOP SECRET", "SECRET" ή "CONFIDENTIEL" και αναφέρονται κυρίως στο επίπεδο της δημόσιας ασφάλειας, της άμυνας και των στρατιωτικών υποθέσεων. Το γεγονός ότι είναι ευαίσθητα δεν σημαίνει αυτόματα ότι ισχύουν ειδικοί κανόνες γι' αυτά. Και το ότι κάποιο έγγραφο δεν είναι ευαίσθητο δεν εγγυάται ότι θα δοθεί πρόσβαση σε αυτό. Δηλαδή, ο κανόνας και οι εξαιρέσεις δεν βασίζονται απλά στο αν τα δεδομένα είναι ευαίσθητα ή όχι.

Στο άρθρο 4 του κανονισμού, τα δικαιώματα πρόσβασης έχουν κάποιες εξαιρέσεις που μπορούμε να τις χωρίσουμε σε δύο είδη: τις απόλυτες και τις σχετικές. Και τα δύο είδη απαιτούν να κάνουμε έναν έλεγχο για να δούμε αν η παροχή πρόσβασης θα βλάψει τα συμφέροντα που προσπαθούν να προστατεύσουν. Η βασική διαφορά μεταξύ τους είναι ότι, αν διαπιστωθεί πως τα συμφέροντα θα υποστούν ζημιά, οι απόλυτες εξαιρέσεις

⁷¹ Σκοπός του παρόντος κανονισμού είναι: "α) να καθορίσει τις αρχές, τους όρους και τους περιορισμούς, για λόγους δημοσίου ή ιδιωτικού συμφέροντος, που διέπουν το δικαίωμα πρόσβασης σε έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής (εφεξής "τα θεσμικά όργανα"), όπως προβλέπεται στο άρθρο 255 της συνθήκης ΕΚ, ώστε να εξασφαλίζεται όσο το δυνατόν ευρύτερη πρόσβαση στα έγγραφα, β) να θεσπίσει κανόνες διασφαλίζοντας την ευχερέστερη δυνατή άσκηση του εν λόγω δικαιώματος, και γ) να προωθήσει ορθή διοικητική πρακτική ως προς την πρόσβαση στα έγγραφα".

⁷² Άρθρο 2 παρ. 3 κανονισμού 1049/2001, "Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται σε όλα τα έγγραφα εις χείρας θεσμικού οργάνου, δηλαδή σε όσα συντάσσονται ή παραλαμβάνονται από αυτό και βρίσκονται στην κατοχή του, σε όλους τους τομείς δραστηριότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης".

αποκλείουν πάντα την πρόσβαση στα έγγραφα, ενώ οι σχετικές μπορεί να επιτρέψουν τη δημοσίευσή τους σε περίπτωση που αποφασιστεί πως υπάρχει ένας δημόσιος λόγος πιο σημαντικός για να τα αποκαλύψουν.

Οι σχετικές εξαιρέσεις καλύπτουν έγγραφα που η αποκάλυψή τους θα επηρέαζε πράγματα σαν τα εμπορικά συμφέροντα ενός ατόμου ή μιας εταιρίας, την πνευματική ιδιοκτησία, τη δικαστική διαδικασία, τις νομικές συμβουλές και την προστασία ερευνών και οικονομικών ελέγχων. Η προσέγγιση των εγγράφων αυτών συναντά εμπόδιο, μόνο αν αποφασιστεί μετά από μια αξιολόγηση πως δεν υπάρχει κάποιος πιο ισχυρός δημόσιος λόγος για να γίνουν γνωστά⁷³.

Στις απόλυτες εξαιρέσεις συμπεριλαμβάνονται τα κείμενα που η αποκάλυψή τους θα έβλαπτε την προστασία του κοινού καλού όταν πρόκειται για τη "*δημόσια ασφάλεια, την άμυνα και τα στρατιωτικά θέματα, τις διακρατικές σχέσεις και τη δημοσιονομική, νομισματική ή οικονομική πολιτική*" της Ένωσης ή κάποιας χώρας μέλους. Σε αυτή την κατηγορία των πλήρων εξαιρέσεων θέτει ο νομοθέτης της Ένωσης και τα κείμενα που αναλύονται σε αυτή την έρευνα, δηλαδή τα κείμενα που η αποκάλυψη τους θα έβλαπτε την προστασία της μυστικότητας και της ακεραιότητας ενός ατόμου, ειδικά σύμφωνα με τη νομοθεσία της Ένωσης για την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Τα θεσμικά όργανα πρέπει να εξετάζουν μεμονωμένα κάθε κείμενο που περιέχεται στην αίτηση, για να δουν αν ελλοχεύει κίνδυνος να βλαφτεί κάποιο από τα προστατευόμενα συμφέροντα, κίνδυνος που πρέπει επίσης να είναι λογικά προβλέψιμος και όχι απλά θεωρητικός. Ωστόσο, αυτό δε φτάνει για την προστασία του δικαιώματος στην ενημέρωση διότι δεν υπάρχει καμία διάταξη που να επιτρέπει την αντιστάθμιση των αντίθετων δικαιωμάτων. Αυτό αποτελεί ένα σημαντικό δομικό ελάττωμα, όπως έχει τονιστεί στη θεωρία, το οποίο περιλαμβάνει και το πρόβλημα της πρόσβασης σε κείμενα που περιέχουν "*προσωπικά δεδομένα*".

⁷³ Άρθρο 1: "Εξαιρέσεις: 1. Τα θεσμικά όργανα αρνούνται την πρόσβαση σε ένα έγγραφο, η γνωστοποίηση του οποίου θα έθιγε την προστασία:

α) του δημόσιου συμφέροντος, όσον αφορά:

- τη δημόσια ασφάλεια,

- την άμυνα και τις στρατιωτικές υποθέσεις,

- τις διεθνείς σχέσεις,

- τη δημοσιονομική, νομισματική ή οικονομική πολιτική της Κοινότητας ή ενός κράτους μέλους,

β) της ιδιωτικής ζωής και της ακεραιότητας του ατόμου, ιδίως σύμφωνα με την κοινοτική νομοθεσία σχετικά με την προστασία των προσωπικών δεδομένων".

4. Προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

4.1. Συνταγματικό και νομοθετικό πλαίσιο

Η ποικιλία και η ποιότητα της προάσπισης των ατομικών δικαιωμάτων, με πολλές εγγυήσεις τόσο σε εθνικό επίπεδο της συνταγματικής τάξης των κρατών, όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, έγιναν μετά τον πόλεμο σταθμός αναφορικά με το ζήτημα της συνταγματικής ελευθερίας. Το συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον σε κοινωνικό, οικονομικό και τεχνολογικό επίπεδο, έκανε την παρέμβαση από τον ευρωπαϊό νομοθέτη απαραίτητη για να προστατευτούν δικαιώματα που είναι βασικό κομμάτι της αξιακής βάσης του ευρωπαϊκού δικαίου. Δηλαδή, έγινε πολύ σημαντικό τα νέα ατομικά δικαιώματα που σχηματίζονται να συμφωνούν πλήρως με τις εκφάνσεις της κοινωνικής ζωής και του φαινομένου της εξουσίας⁷⁴.

Η συλλογή και η επεξεργασία των προσωπικών στοιχείων, καθώς και η φύλαξή τους, αποτελούν ένα μεγάλο και πολύπλοκο ζήτημα μέσα σε μια κοινωνία και οικονομία που είναι σχεδόν εντελώς παγκοσμιοποιημένη.

Τα πρώτα βήματα για την προστασία των προσωπικών μας στοιχείων ή όπως αλλιώς λέμε, το δικαίωμα να αποφασίζουμε για τις πληροφορίες που μας αφορούν, πραγματοποιήθηκαν με τη σύμβαση αρ. 108/1981 από το "Συμβούλιο της Ευρώπης". Αυτή αφορούσε την προστασία των ατόμων από την αυτοματοποιημένη επεξεργασία προσωπικών πληροφοριών. Ενώ αυτή η σύμβαση δεν είχε τη δύναμη να εφαρμοστεί απευθείας, επηρέασε πολύ τα εθνικά νομοθετήματα. Η βελτίωση και εδραίωση αυτού του δικαιώματος πραγματοποιήθηκε⁷⁵ με την Οδηγία 95/46/ΕΚ, "για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών", η οποία ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με τις διατάξεις του Ν.2472/1997 και αφορά κατ' ουσίαν την προστασία των ατόμων όταν τα προσωπικά τους δεδομένα υπάγονται σε διαχείριση.

Η προστασία των προσωπικών δεδομένων έγινε μέρος του εθνικού συντάγματος μετά την θέσπιση σε ισχύ των παραπάνω νόμων. Στην αναθεώρηση του συντάγματος το 2001, με το άρθρο 9Α, αναφέρεται ότι "καθένας έχει δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων, όπως νόμος ορίζει. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων διασφαλίζεται

⁷⁴ "Σωτηρέλης, Γ. Χ. (2000). *Σύνταγμα και Δημοκρατία*. Αθήνα - Κομοτηνή: Σάκκουλα".

⁷⁵ Βλαχόπουλος, Σ., 2018β, ό.π. υποσημ. 16.

από ανεξάρτητη αρχή, που συγκροτείται και λειτουργεί, όπως νόμος ορίζει". Την προστασία αυτή εγγυάται μια ανεξάρτητη αρχή που οργανώνεται και λειτουργεί βάσει νόμου. Τώρα, ο νομοθέτης πρέπει να δημιουργήσει ένα θεσμικό πλαίσιο όπου η συλλογή, επεξεργασία και χρήση των προσωπικών δεδομένων θα είναι νόμιμη⁷⁶. Αυτή η διάταξη εξασφαλίζει το δικαίωμα του καθενός να ελέγχει και να χρησιμοποιεί τα προσωπικά του στοιχεία όπως επιθυμεί. Οι κανόνες του συγκεκριμένου κειμένου, μαζί με εκείνους των άρθρων 4§1 (που μιλάει για ίση μεταχείριση), 5§2 (που απαγορεύει τις διακρίσεις), 5Α (που ενθαρρύνει την ελεύθερη συμμετοχή στην κοινωνία της πληροφορίας), 25§1 (που αναφέρει την αρχή της κοινωνικής αλληλεγγύης, της αναλογικότητας και τη δικαιοσύνη), φαίνεται να προκαλούν μια εντύπωση ανασφάλειας δικαίου. Ωστόσο, εισάγουν την ιδέα του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού που έχει ήδη αναφερθεί. Κατ' αυτόν τον τρόπο, επήλθε και ποιοτική μεταβολή στο εθνικό σύστημα προστασίας προσωπικών δεδομένων⁷⁷. Υπάρχει μια ξεκάθαρη διαφορά στο πώς καταλαβαίνουμε τη σημασία του να συμφωνούμε με το Σύνταγμα και το να είμαστε προστατευμένοι από αυτό. Έχοντας δώσει πλέον έμφαση στην ασφάλεια των προσωπικών μας δεδομένων ως βασικό δικαίωμα, τα πράγματα αρχίζουν να αλλάζουν σχετικά με τους κανόνες που πρέπει να ακολουθούμε. Ο τρόπος που φροντίζουμε για τα προσωπικά μας στοιχεία πέρασε από κάτι το γενικό σε κάτι πολύ πιο σημαντικό και βασικό⁷⁸. Η διάταξη του άρθρου 9^Α ουσιαστικά εξαγγέλλει την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, μη διευκρινίζοντας όμως το περιεχόμενό της. Από τη μία πλευρά παραπέμπει στη νομοθεσία που προϋπήρχε, από την άλλη όμως θεμελιώνει τη συνταγματικότητα της διασφάλισης των προσωπικών δεδομένων από μια ανεξάρτητη αρχή – "*Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα*" – παρόλο που δεν την κατονομάζει⁷⁹. Η συνταγματική κατοχύρωση αποκτά πλέον συμβολικό βάρος και ρόλο. Πρώτα από όλα επειδή θεωρεί την προστασία προσωπικών δεδομένων αυτοτελές δικαίωμα του κάθε ατόμου όσο και επειδή αποδεικνύει το γεγονός ότι η έννομη τάξη αντιδρά στις δραστικές αλλαγές που επιφέρει στο κοινωνικό περιβάλλον η τεχνολογική εξέλιξη, ιδίως στους τομείς της πληροφορικής. Ο πολίτης πολλές φορές αδυνατεί να προστατευτεί απέναντι στα άπειρα

⁷⁶ "Χρυσόγονος, Κ. Χ., & Βλαχόπουλος, Σ. Β. (2017), ό.οπ. υποσημείωση 26".

⁷⁷ Αργυρόπουλος Γεώργιος, 2016, "Προστασία Προσωπικών Δεδομένων – Συνταγματική Κατοχύρωση και Διεθνής Διάσταση, Μεταπτυχιακή Εργασία, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο. Ανακτήθηκε από: <https://repo.lib.duth.gr/jspui/handle/123456789/10308> σελ 22 - 25".

⁷⁸ Σωτηρόπουλος Βασίλης, 2004, "Το άρθρο 9Α του Συντάγματος 1975/1986/2001. Ανακτήθηκε από: <http://www.greeklaws.com/pubs/uploads/596.pdf>"

⁷⁹ "Σωτηρόπουλος Β., ό.οπ. υποσημείωση 5".

ερεθίσματα που δέχεται ασχολούμενος με την πληροφορική τεχνολογία είτε ιδιωτικά, είτε επαγγελματικά. Δεν είναι δε λίγες οι φορές που πολίτης μπορεί να υποστεί ζημία από την εκμετάλλευση των ευαίσθητων προσωπικών πληροφοριών που τον αφορούν. Το "δικαίωμα προστασίας προσωπικών δεδομένων" περιέχεται στα νέα δικαιώματα ως αποτέλεσμα της συνταγματικής αναθεώρησης, κοινή συνισταμένη των οποίων είναι η φροντίδα για τη διαφύλαξη της ατομικής αυτονομίας και την ενίσχυση του αυτοκαθορισμού σε συνθήκες οικονομικής ανάπτυξης και αξιοποίησης της τεχνολογίας. Για το λόγο αυτό το άρθρο 9^A ξεπερνά το συμβολικό ρόλο του. Διατρανώνει με τον αποτελεσματικότερο τρόπο την ιδιαίτερη σημασία του δικαιώματος, εν προκειμένω την τεράστια σημασία που έχει η λελογισμένη και στα καθορισμένα νομικά πλαίσια χρήση των προσωπικών δεδομένων, με στόχο την ανάπτυξη και την αυτόνομη δράση σε κάθε επίπεδο στους κόλπους μιας κοινωνίας που τη χαρακτηρίζει η αλματώδης τεχνολογική ανάπτυξη⁸⁰.

Η κατοχύρωση στο ελληνικό νομικό σύστημα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων ακολούθησε την κοινοτική οδηγία 95/46 ΕΚ, μεταφέροντάς την στην ελληνική έννομη τάξη, λίγο αργότερα το 1997. Ο *"Γενικός Κανονισμός Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων"* κατήργησε σιωπηρά κατ' ουσία τις βασικές διατάξεις του ν. 2472 και στην συνέχεια υπήρξε η επίσημη κατάργηση του νόμου από την 29/8/2019 με το άρθρο 84 του νόμου 4624/2019, παρόλα αυτά η παρουσίασή του επιδιώκει να στηρίξει την ιστορικότητα της εφαρμογής της προστασίας προσωπικών δεδομένων.

Ο νόμος 2472/1997 περί προστασίας *"του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα"* προσανατολίζεται στη θέσπιση των κατάλληλων προϋποθέσεων, σχετικών με την *"επεξεργασία των ευαίσθητων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, με κριτήριο την προάσπιση και διασφάλιση δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών των ανθρώπων με ιδιαίτερη έμφαση στην ιδιωτική ζωή"*.

Στο ν. 2472/1997 περιλαμβάνονται 26 άρθρα τα οποία κατανέμονται σε έξι κεφάλαια.

Το **"πρώτο κεφάλαιο"** εστιάζει στον σκοπό και τη φιλοσοφία που τον διέπει. Παρατίθενται και ερμηνεύονται οι σχετικοί ορισμοί (δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, επεξεργασία δεδομένων κλπ.). Ειδικότερα στο άρθρο 2 παρουσιάζονται οι βασικοί ορισμοί και πιο συγκεκριμένα ορίζονται τα ευαίσθητα δεδομένα ως *"δεδομένα*

⁸⁰ Μήτρου Λίλιαν, 2002. "Η προστασία των προσωπικών δεδομένων των εργαζομένων σε Δόνος/Μήτρου/Μίτλεττον/Παπακωνσταντίνου, *Η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων και η επαύξηση προστασίας των δικαιωμάτων*, σ. 7, Εκδόσεις Σάκκουλα 2002".

που αφορούν στη φυλετική ή εθνική προέλευση, στα πολιτικά φρονήματα, στις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις, στη συμμετοχή σε συνδικαλιστική οργάνωση, στην υγεία, στην κοινωνική πρόνοια και στην ερωτική ζωή, στα σχετικά με ποινικές διώξεις ή καταδίκες, καθώς και στη συμμετοχή σε συναφείς με τα ανωτέρω ενόσεις προσώπων". Τονίζεται ο διαχωρισμός που επιχειρεί ο νόμος για τις διώξεις ή καταδίκες, που είναι δυνατόν να δημοσιοποιηθούν μόνο κατόπιν εντολής δικαστικής αρχής και εφόσον συντρέχουν λόγοι προστασίας του κοινωνικού συνόλου. Ο νόμος εφαρμόζεται "συνολικά ή εν μέρει στην αυτοματοποιημένη και την μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία περιλαμβάνονται σε κάποιο αρχείο ή πρόκειται να περιληφθούν μελλοντικά σε κάποιο αρχείο". Ο νόμος προϋποθέτει την ύπαρξη "υπευθύνου επεξεργασίας των δεδομένων", που είναι εγκατεστημένος στην Ελλάδα ή σε κάποιο τόπο που εφαρμόζεται το ελληνικό δίκαιο, ή και σε Τρίτη χώρα που για λόγους επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα έχει προσφύγει σε μέσα της ελληνικής επικράτειας.

Το **δεύτερο κεφάλαιο** οριοθετεί τη νόμιμη και θεμιτή επεξεργασία προσωπικών δεδομένων. Στο άρθρο 4 παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά των προσωπικών δεδομένων που μπορούν να γίνουν αντικείμενο επεξεργασίας και είναι:

- Η συλλογή τους να επιχειρείται νόμιμα και με θεμιτό τρόπο.
- Τα δεδομένα να είναι συναφή και σύννομα με τους στόχους επεξεργασίας.
- Να χαρακτηρίζονται από ακρίβεια και να επικαιροποιούνται όποτε κρίνεται αναγκαίο.
- Να διατηρούνται σε τέτοια μορφή ώστε να είναι δυνατός ο προσδιορισμός της ταυτότητας των υποκειμένων τους.

Στο ίδιο κεφάλαιο αναφέρονται τα κριτήρια επεξεργασίας, σημαντικότερο από τα οποία είναι να έχει δώσει το υποκείμενο των δεδομένων τη συγκατάθεσή του, αν και υπό προϋποθέσεις που ορίζονται από το νόμο επιτρέπεται η επεξεργασία των δεδομένων χωρίς συγκατάθεση.

Το **τρίτο κεφάλαιο** ασχολείται με τα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων, θεσπίζοντας υπέρ του σημαντικές εγγυήσεις. Η γνωστοποίηση των πληροφοριών, η επεξεργασία ευαίσθητων δεδομένων, η απαλλαγή υποχρέωσης γνωστοποίησης και λήψης άδειας, το απόρρητο και το δικαίωμα ενημέρωσης είναι βασικά θέματα που παρουσιάζονται στο παρόν κεφάλαιο.

Το **τέταρτο κεφάλαιο** τονίζει emphaticά τη σύσταση του οργάνου που επιφορτίζεται με την εποπτεία της εφαρμογής του νόμου, της *"Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα"*. Δίνεται έμφαση στον ανεξάρτητο χαρακτήρα της αρχής, γεγονός που σημαίνει ότι *"μπορεί να λειτουργεί ανεξάρτητα χωρίς να υπόκειται σε διοικητικό έλεγχο αν και υπάγεται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης. Πρωταρχικός σκοπός της είναι η προστασία του πολίτη από την παράνομη επεξεργασία των προσωπικών του δεδομένων, καθώς και η υποστήριξη και καθοδήγηση των υπεύθυνων επεξεργασίας στην εκπλήρωση των υποχρεώσεων τους απέναντι στο νόμο"*. Στο άρθρο 19 ορίζονται οι αρμοδιότητες, η λειτουργία, οι αποφάσεις της και οι βασικές της αρμοδιότητες.

Το **πέμπτο κεφάλαιο** προβλέπει την επιβολή διοικητικών, ποινικών και αστικών κυρώσεων στην περίπτωση παράβασης των διατάξεών του. Οι κυρώσεις διακρίνονται σε διοικητικές και ποινικές ενώ παράλληλα αναγνωρίζεται και η αστική ευθύνη.

Τέλος το **έκτο κεφάλαιο** περιέχει τελικές και μεταβατικές διατάξεις.

Ο ανωτέρω νόμος αποτέλεσε τη νομική βάση για να αναγνωριστούν τα δικαιώματα επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και θεσμοθέτησε τα αρμόδια ελεγκτικά όργανα που επιθεωρούν τις σχετικές διαδικασίες και το βαθμό εφαρμογής της νομοθεσίας.

Ο εφαρμοστικός του Κανονισμού προστασίας των προσωπικών δεδομένων, Ν.4624/2019, ο οποίος καταργεί, πλην ορισμένων διατάξεων, το προγενέστερο νομοθετικό πλαίσιο προστασίας των προσωπικών δεδομένων (Ν. 2472.1997) έχει ως σκοπό *"α) να αντικαταστήσει το νομοθετικό πλαίσιο που αναφέρεται στη συγκρότηση και λειτουργία της ΑΠΔΠΧ, β) να λάβει μέτρα με στόχο την εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 και γ) να ενσωματώσει στην εθνική νομοθεσία την Οδηγία (ΕΕ)2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από αρμόδιες αρχές για τους σκοπούς της πρόληψης, διερεύνησης, ανίχνευσης ή δίωξης ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της απόφασης – πλαίσιο 2008/977/ΔΕΥ του Συμβουλίου"*.

Αυτός ο νόμος καθορίζει τη διάκριση ανάμεσα στον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα, καταδεικνύοντας μια προνομιακή μεταχείριση στον δημόσιο τομέα όσον αφορά τη νόμιμη χρήση προσωπικών δεδομένων και τις οριζόμενες ποινές για πιθανές παραβάσεις. Αυτή η διάκριση συμφωνεί με τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας

Δεδομένων, βασιζόμενη σε σχετικά άρθρα, όπως το άρθρο 23 παράγραφος 1 και το άρθρο 83 παράγραφος 7. Καθορίζονται περιορισμοί που αφορούν τόσο τον υπεύθυνο των δεδομένων όσο και τα δικαιώματα των ατόμων, ειδικά όταν υπάρχουν σοβαροί λόγοι δημοσίου συμφέροντος. Επίσης κάθε χώρα μέλος έχει την ελευθερία να ορίσει τους δικούς της κανόνες για τις ποινές που μπορούν να επιβληθούν σε δημόσιες αρχές, ακόμη και αν το δημόσιο είναι ο μεγαλύτερος χειριστής προσωπικών δεδομένων. Αξίζει επίσης να μνημονευτούν τα άρθρα του νόμου που καταργούν την υποχρεωτική άδεια από την "Αρχή Προστασίας Δεδομένων" για την επεξεργασία δεδομένων (άρθρο 22), την απόλυτη απαγόρευση της επεξεργασίας γενετικών δεδομένων για την ασφάλιση, την υγειονομική περίθαλψη και ζωή (άρθρο 23) και τον καθορισμό ενός ελάχιστου ορίου ηλικίας (15 έτη) για την παροχή συναίνεσης από ανηλίκους για την επεξεργασία των προσωπικών τους πληροφοριών.

Από την άλλη πλευρά, ο Ν. 4624/2019 δεν προβλέπει τις επαρκείς εγγυήσεις που ορίζονται στον ΓΚΠΔ για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των ατόμων, των οποίων δεδομένα αποτελούν αντικείμενο επεξεργασίας και αφορούν ποινικές καταδίκες και αδικήματα. Επίσης παραχωρεί ευρύ πεδίο στην ιδιωτική πρωτοβουλία για την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων⁸¹.

4.2. Η θεμελίωση του δικαιώματος στο ενωσιακό δίκαιο

Η οδηγία 95/46/ΕΚ αποτέλεσε το πλέον ουσιαστικό κείμενο αναφορικά με την προστασία δεδομένων σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, δημιουργώντας ένα σύστημα που είχε σκοπό να βρει μια ισορροπία μεταξύ της προάσπισης της ιδιωτικής ζωής των ανθρώπων και της ελεύθερης μετακίνησης προσωπικών δεδομένων μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Για αυτόν τον σκοπό, οριοθέτησε τους κανόνες για την συλλογή και τη χρήση προσωπικών δεδομένων. Έπειτα, απευθύνθηκε σε κάθε κράτος μέλος, ζητώντας τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου εθνικού φορέα που θα επέβλεπε δραστηριότητες που περιλαμβάνουν την επεξεργασία ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων⁸². Η παραπάνω οδηγία ορίζει τα "προσωπικά δεδομένα" ως "κάθε πληροφορία που αναφέρεται σε φυσικό πρόσωπο του οποίου η ταυτότητα είναι γνωστή ή μπορεί να εξακριβωθεί το πρόσωπο στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα, ως πρόσωπο του οποίου η ταυτότητα

⁸¹ Παλαιολόγου, Πλιαβέσης, 2020, "παρουσίαση – σχολιασμός ν. 4624/2019. Ανακτήθηκε από: Microsoft Word - gdpr.docx (digestaonline.gr)"

⁸² "Αργυρόπουλος, 2016, σ. 23, ό.οπ. υποσημείωση 78".

μπορεί να εξακριβωθεί λογίζεται το πρόσωπο εκείνο που μπορεί να προσδιοριστεί, άμεσα ή έμμεσα, ιδίως βάσει αριθμού ταυτότητας ή βάσει ενός ή περισσότερων συγκεκριμένων στοιχείων που χαρακτηρίζουν την υπόστασή του από φυσική, βιολογική, ψυχολογική, οικονομική, πολιτιστική ή κοινωνική άποψη"⁸³. Αυτή μπορεί να εφαρμοστεί τόσο σε πληροφορίες που επεξεργάζονται αυτοματοποιημένα (όπως σε βάσεις δεδομένων) όσο και σε πληροφορίες που απλά περιλαμβάνονται σε ένα αρχείο (μη αυτοματοποιημένος τρόπος). Η οδηγία δεν ισχύει σε περιπτώσεις όπου η επεξεργασία των δεδομένων γίνεται από ένα άτομο για προσωπική του χρήση ή για να αντιμετωπιστούν ιδιαίτερες καταστάσεις που δεν υπάγονται στο ενωσιακό δίκαιο - όπως είναι η δημόσια ασφάλεια και η άμυνα της χώρας (EUR - lex, Ευρωπαϊκού Ένωσης δίκαιο).

Οι βασικές στοχεύσεις της Οδηγίας 95/46/EK ήταν α) να θεσπίσει τις θεμελιώδεις αρχές που θα διέπουν τη συλλογή, επεξεργασία και την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, β) να διατυπώσει τις κατάλληλες διαδικασίες που σκοπεύουν στον αποτελεσματικότερο έλεγχο της τήρησης των κανόνων προστασίας και γ) να εξασφαλίσει την ορθή λειτουργία της Κοινής Αγοράς, αφού η ανυπαρξία κανόνων στη χρήση των προσωπικών δεδομένων δημιουργούσε άνισες συνθήκες στην άσκηση οικονομικών δραστηριοτήτων και στρέβλωση του ανταγωνισμού.

Όπως φάνηκε, η εφαρμογή των κανόνων της Οδηγίας δεν ήταν ίδια σε όλες τις χώρες της ΕΕ. Ο Κανονισμός 2016/679 που ήρθε να αντικαταστήσει την Οδηγία και άρχισε να ισχύει τον Μάιο του 2018, είχε στόχο να λύσει το θέμα της διαφορετικής εφαρμογής. Ο ευρωπαϊός νομοθέτης με τον Κανονισμό αυτό επιδίωξε να κάνει ένα συστηματικό πλαίσιο προστασίας που θα ίσχυε παντού στην Ένωση με τον ίδιο τρόπο⁸⁴. Αν και δεν άλλαξε πολλά στο ήδη υπάρχον σύστημα, οι αρχές που έβαλε και που έχουν ήδη αποσαφηνιστεί εν μέρει από τις αποφάσεις του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ), επεκτάθηκαν, αναπτύχθηκαν και ταυτόχρονα εισήγαγαν νέες διαδικασίες.

Ο Κανονισμός θεσπίζει νέα δικαιώματα, επικαιροποιεί τα ήδη υπάρχοντα, διανθίζοντας αυτά με διευρυμένο περιεχόμενο, υιοθετεί νέους μηχανισμούς μέσω της ενίσχυσης των υποχρεώσεων του υπεύθυνου επεξεργασίας⁸⁵ και της θεσμοθέτησης

⁸³ "Οδηγία 95/46, άρθρο 2, εδ. Α', https://www.dpa.gr/sites/default/files/2020-05/CELEX_31995L0046_EL_TXT.pdf"

⁸⁴ Κοτσαλής, Λ., & Μενουδάκος, Κ. (Επιμ.). (2018). "Γενικός Κανονισμός για την Προστασία των Προσωπικών Δεδομένων (GDPR)", Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη".

⁸⁵ Ως υπεύθυνος επεξεργασίας ορίζεται "το φυσικό ή νομικό πρόσωπο, η δημόσια αρχή η υπηρεσία ή άλλος φορέας που, μόνα ή από κοινού με άλλα, καθορίζουν τους σκοπούς και τον τρόπο της επεξεργασίας

του υπεύθυνου προστασίας δεδομένων⁸⁶ (στο εξ. ΥΠΔ), θέσεις ευθύνης με σημαντικό ρόλο και οι δύο, καθώς και της επιβολής αυστηρών κυρώσεων σε περιπτώσεις παραβιάσεων. Διαμορφώνεται ένα εσωτερικό σύστημα συμμόρφωσης "μέσω εγγυήσεων και ασφαλιστικών δικλείδων την τήρηση των οποίων οφείλουν πλέον να διασφαλίζουν και οι δημόσιοι φορείς⁸⁷".

Ο ΓΚΠΔ περιγράφει έξι κύριες αρχές που αφορούν την προστασία των προσωπικών δεδομένων συνοψίζοντας έτσι τις πολλές απαιτήσεις του και αφορούν όσους προσπαθούν να επιβεβαιώσουν τη συμμόρφωση με τον κανονισμό. Η χρησιμότητά τους έχει ουσιαστικό αντίκρουσμα σε μικρές επιχειρήσεις που συνήθως δεν μπορούν να διαθέσουν τους πόρους για να τοποθετήσουν υπεύθυνους οι οποίοι να τους κατευθύνουν στον τρόπο με τον οποίο θα επιτύχουν την συμμόρφωση με τον κανονισμό (Γραφείο Επιτρόπου Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα).

1. "Νομιμότητα, Δικαιοσύνη και Διαφάνεια"

Οι επιχειρήσεις πρέπει να είναι σίγουρες ότι δεν παραβιάζουν το νόμο όταν συλλέγουν δεδομένα. Μπορούν να παραμένουν νόμιμες κατανοώντας και ακολουθώντας τις οδηγίες του ΓΚΠΔ και εξηγώντας στην πολιτική απορρήτου τους ποια δεδομένα συλλέγουν και γιατί.

2. "Περιορισμός του Σκοπού Συλλογής και Επεξεργασίας Δεδομένων"

Οι επιχειρήσεις οφείλουν να συλλέγουν προσωπικά δεδομένα μόνο για συγκεκριμένους λόγους, τους οποίους πρέπει να δηλώνουν καθαρά. Η επεξεργασία για αρχειοθέτηση, δημόσιο συμφέρον ή για επιστημονικούς, ιστορικούς και στατιστικούς λόγους, έχει περισσότερη ελευθερία στο τι δεδομένα συλλέγει.

δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα [...]". Έτσι, υπεύθυνος επεξεργασίας μπορεί να είναι και το Δημόσιο, και τα Ν.Π.Δ.Δ".

⁸⁶ Παναγοπούλου - Κουτνατζή, Φ. (2017β). "Ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων 679/2016/ΕΕ., σ. 35, Αθήνα - Κομοτηνή: Σάκκουλα".

"Ο Υπεύθυνος Προστασίας Δεδομένων είναι ένας νέος θεσμός, ορίζεται από τον Υπεύθυνο επεξεργασίας και ο ρόλος του είναι "να ενημερώνει και να συμβουλεύει τον Υπεύθυνο Επεξεργασίας, να παρακολουθεί τη συμμόρφωση με τον Κανονισμό και τις άλλες διατάξεις του εθνικού δικαίου, να παρέχει συμβουλές όταν ζητείται, να συνεργάζεται και να ενεργεί ως σημείο επικοινωνίας με την εποπτική αρχή" (άρθρα 37, 38, 39 του Κανονισμού). Ωστόσο, σε περίπτωση παραβίασης ευθύνη έχει ο Υπεύθυνος Επεξεργασίας".

⁸⁷ Παναγοπούλου - Κουτνατζή, Φ. (1/2017α). "Τα νέα δικαιώματα για τους Πολίτες βάσει του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων: μια πρώτη αποτίμηση και συνταγματική αξιολόγηση. ΕφημΔΔ , σ. 81 επ."

3. "Ελαχιστοποίηση Δεδομένων"

Οι επιχειρήσεις οφείλουν να επεξεργάζονται αποκλειστικά τα δεδομένα που χρειάζονται για να συντελέσουν τους στόχους τους. Αυτό σημαίνει περιορισμένη πρόσβαση σε δεδομένα και διασφάλιση της ακρίβειας και ενημέρωσης των δεδομένων.

4. "Ακρίβεια και Ποιότητα Δεδομένων"

Οι επιχειρήσεις πρέπει να διατηρούν τα δεδομένα ακριβή και ενημερωμένα. Σύμφωνα με τον ΓΚΠΔ, πρέπει να διορθώνουν ή να διαγράφουν τα ανακριβή ή ατελή δεδομένα. Τα άτομα έχουν δικαίωμα να ζητήσουν τη διαγραφή ή διόρθωση αυτών των δεδομένων Σύμφωνα με τον Κανονισμό, *"πρέπει να ληφθεί κάθε λογικό βήμα"* για τη διαγραφή ή τη διόρθωση δεδομένων που είναι ανακριβή ή ελλιπή.

5. "Περιορισμός Αποθήκευσης Δεδομένων"

Οι επιχειρήσεις υποχρεούνται να διαγράφουν τα δεδομένα όταν δεν είναι πια χρήσιμα. Τα δεδομένα πρέπει να αποθηκεύονται μόνο κατά το χρονικό διάστημα που είναι απαραίτητα και μπορούν να αποθηκεύονται περισσότερο αν επεξεργάζονται μόνο για συγκεκριμένους σκοπούς. Τα δεδομένα *"διατηρούνται υπό μορφή που επιτρέπει την ταυτοποίηση των υποκειμένων των δεδομένων μόνο για το διάστημα που απαιτείται για τους σκοπούς της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα"*⁸⁸. Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα μπορούν να αποθηκεύονται για μεγαλύτερα διαστήματα, εφόσον θα υποβάλλονται σε επεξεργασία μόνο για συγκεκριμένους σκοπούς, σύμφωνα με το άρθρο 89 παράγραφος 1.

6. "Ακεραιότητα και Εμπιστευτικότητα των Δεδομένων"

Αυτή είναι η μόνη αρχή που ασχολείται ρητά με την ασφάλεια των προσωπικών δεδομένων. *"Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα υποβάλλονται σε επεξεργασία με τρόπο που εγγυάται την ενδεδειγμένη ασφάλεια των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, μεταξύ άλλων την προστασία τους από μη εξουσιοδοτημένη ή παράνομη*

⁸⁸ Άρθρο 89 παρ. 1 *"Η επεξεργασία για σκοπούς αρχειοθέτησης για το δημόσιο συμφέρον ή για σκοπούς επιστημονικής ή ιστορικής έρευνας ή για στατιστικούς σκοπούς υπόκειται σε κατάλληλες εγγυήσεις, σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό, ως προς τα δικαιώματα και τις ελευθερίες του υποκειμένου των δεδομένων, σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό. Οι εν λόγω εγγυήσεις διασφαλίζουν ότι έχουν θεσπιστεί τα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα, ιδίως για να διασφαλίζουν την τήρηση της αρχής της ελαχιστοποίησης των δεδομένων. Τα εν λόγω μέτρα μπορούν να περιλαμβάνουν τη χρήση ψευδωνύμων, εφόσον οι εν λόγω σκοποί μπορούν να εκπληρωθούν κατ' αυτόν τον τρόπο. Εφόσον οι εν λόγω σκοποί μπορούν να εκπληρωθούν από περαιτέρω επεξεργασία η οποία δεν επιτρέπει ή δεν επιτρέπει πλέον την ταυτοποίηση των υποκειμένων των δεδομένων, οι εν λόγω σκοποί εκπληρώνονται κατ' αυτόν τον τρόπο"*.

επεξεργασία και τυχαία απώλεια, καταστροφή ή φθορά, με τη χρησιμοποίηση κατάλληλων τεχνικών ή οργανωτικών μέτρων. Παρέχει ρήτρες ευελιξίας, αναγνωρίζοντας στα κράτη μέλη την ευχέρεια να θεσπίσουν ειδικότερες, συμπληρωματικές ή αποκλίνουσες διατάξεις προκειμένου να εξειδικεύσουν και να προσαρμόσουν το νομικό πλαίσιο στις απαιτήσεις της εκάστοτε χώρας".

4.3. Δεδομένα απλά και δεδομένα ειδικών κατηγοριών: Διάκριση και εννοιολογική προσέγγιση

Πριν όμως μιλήσουμε για τους περιοριστικούς κανόνες που θέτει η ισχύουσα νομοθεσία και αφορά την προστασία των προσωπικών μας στοιχείων – όσον αφορά στην πρόσβασή μας σε δημόσια έγγραφα, είναι προϋπόθεση να διευκρινιστεί με τη δέουσα σαφήνεια η ταυτότητα των εν λόγω στοιχείων και να παρουσιαστούν οι βασικοί ορισμοί τους όπως αναφέρονται στον Κανονισμό και στο νόμο που τον εφαρμόζει.

Στο άρθρο 4 παρ. 1 του Κανονισμού ως "δεδομένο προσωπικού χαρακτήρα" εννοείται *"κάθε πληροφορία που αφορά ταυτοποιημένο ή ταυτοποιήσιμο πρόσωπο (υποκείμενο των δεδομένων). Το ταυτοποιήσιμο πρόσωπο είναι εκείνο του οποίου η ταυτότητα μπορεί να εξακριβωθεί, άμεσα ή έμμεσα, ιδίως μέσω αναφορά σε αναγνωριστικό στοιχείο ταυτότητας⁸⁹, όπως όνομα, σε αριθμό ταυτότητας, σε δεδομένα θέσης, σε επιγραμμικό αναγνωριστικό στοιχείο ταυτότητας ή σε έναν ή περισσότερους παράγοντες που προσιδιάζουν στη σωματική, φυσιολογική, γενετική, ψυχολογική, οικονομική, πολιτιστική ή κοινωνική ταυτότητα του εν λόγω φυσικού προσώπου"*.

Τα στοιχεία που είναι προσωπικά και έχουν καταστεί ανώνυμα, κρυπτογραφημένα ή έχουν χαρακτηριστεί με ψευδώνυμα, ωστόσο μπορούν ακόμα να μας βοηθήσουν να βρούμε ποιος είναι ο άνθρωπος πίσω από αυτά, εξακολουθούν να θεωρούνται προσωπικά δεδομένα και καλύπτονται από τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων⁹⁰. Δεδομένα που έχουν γίνει ανώνυμα έτσι ώστε να μην μπορεί πια να γίνει αναγνώριση του ατόμου, δεν θεωρούνται προσωπικά δεδομένα. Ένα επίσημο έγγραφο μπορεί να περιέχει ορισμένα βασικά δεδομένα, όπως το όνομα, η διεύθυνση, η

⁸⁹ "Τα φυσικά πρόσωπα μπορεί να συνδέονται με επιγραμμικά αναγνωριστικά στοιχεία ταυτότητας, τα οποία παρέχονται από τις συσκευές, εφαρμογές, εργαλεία και τα πρωτόκολλα τους, όπως δ/νσεις διαδικτυακού πρωτοκόλλου, αναγνωριστικά cookies. Αυτά μπορεί να αφήνουν ίχνη, τα οποία, ιδίως εάν συνδυαστούν με μοναδικά αναγνωριστικά στοιχεία ταυτότητας και άλλες πληροφορίες, μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να δημιουργηθεί το προφίλ των φυσικών προσώπων και να αναγνωριστεί η ταυτότητά τους".

⁹⁰ "Αρμαμέντος, Π., & Σωτηρόπουλος, Β. (2005). *Προσωπικά Δεδομένα - Ερμηνεία ν.2472/1997*. Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα".

υπηκοότητα, τα έσοδα ή οι μισθοί, το ΑΦΜ ("*Αριθμός Φορολογικού Μητρώου*"), ο ΑΜΚΑ ("*Αριθμός Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλισης*")⁹¹, και τα πιστοποιητικά σπουδών τα οποία ορίζονται ως απλά δεδομένα. Για να είναι νόμιμη η επεξεργασία αυτών των δεδομένων θα πρέπει να εφαρμόζεται τουλάχιστον μία από τις βάσεις επεξεργασίας που αναφέρονται στο άρθρο 6 του Κανονισμού (αναλυτικά στο Παράρτημα της εργασίας). Στις "*ευαίσθητες κατηγορίες*" δεδομένων συμπεριλαμβάνονται στοιχεία που αναφέρονται στην εθνοφυλετική ταυτότητα, τις πεποιθήσεις θρησκευτικού και πολιτικού χαρακτήρα, την ενεργή συμμετοχή σε συλλόγους ή συνδικάτα την υγεία, τις σεξουαλικές προτιμήσεις, καθώς και πληροφορίες γενετικές ή σχετικές με τις βιομετρικές πληροφορίες του ατόμου⁹². Υπό κανονικές συνθήκες δεν είναι επιτρεπτό να ασχολείται κάποιος με αυτές τις πληροφορίες (Άρθρο 9, Παράγραφος 1)⁹³, αλλά υπάρχουν κάποιες εξαιρέσεις σε αυτή την κανόνα (βλ. Παράρτημα).

Σχετικά με γενετικές πληροφορίες και τα βιομετρικά δεδομένα και το πόσο σημαντικό είναι να συμπεριλαμβάνονται στις "*ειδικές κατηγορίες*", είναι κρίσιμο να επισημανθεί ότι μέχρι πρόσφατα ο χαρακτηρισμός τους ως "*ευαίσθητα δεδομένα*" δεν ήταν απολύτως αποδεκτός⁹⁴. Αυτή η αμφισβήτηση ήταν έντονη στην απόφαση 29/2012 της ΑΠΔΠΧ. Σύμφωνα με αυτή, παρά τον χαρακτηρισμό τους ως απλά ή ευαίσθητα, η Αρχή παρακάμπτοντας τον έκρινε ότι η δημοσίευσή τους σε ιστοτόπους ενδέχεται να θέσει σε κίνδυνο το δικαίωμα στην ιδιωτικότητα και γι' αυτό θα έπρεπε να είχε ληφθεί η σχετική άδεια (άρθρ. 7 παρ. 2 του Ν.2472/1997). Αλλά, επειδή υπήρχαν αμφιβολίες στην επιστημονική κοινότητα για την αξία των γενετικών δεδομένων, δεν επιβλήθηκε καμία διοικητική ποινή για τη μη λήψη άδειας. Αντιθέτως, η Γνωμοδότηση ΕισΑΠ

⁹¹ Στην απόφαση 56/2010 της ΑΠΔΠΧ, στο ερώτημα "*εάν συνάδει με τις διατάξεις του Ν. 2472/1997 για την Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα η αναγραφή του Αριθμού Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλισης (ΑΜΚΑ) των συνταγογραφούντων ιατρών στα συνταγολόγια του ΙΚΑ*", η Αρχή αποφαινεται ότι "*η υποχρεωτική αναγραφή του ΑΜΚΑ των εμπλεκόμενων ιατρών και φαρμακοποιών στα συνταγολόγια των ασφαλιστικών οργανισμών συνιστά νόμιμη επεξεργασία απλών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα*".

⁹² Τα βιομετρικά – γενετικά δεδομένα αποτελούν νέο στοιχείο του. "*Γενετικά είναι τα δεδομένα που αφορούν γενετικά χαρακτηριστικά που κληρονομήθηκαν ή αποκτήθηκαν, ιδίως από ανάλυση βιολογικού δείγματος π.χ. DNA, RNA, και τα οποία παρέχουν μοναδικές πληροφορίες σχετικά με την φυσιολογία ή την υγεία του φυσικού προσώπου. Βιομετρικά δεδομένα είναι εκείνα που προκύπτουν από ειδική τεχνική επεξεργασία συνδεδεμένη με φυσικά, βιολογικά ή συμπεριφορικά χαρακτηριστικά φυσικού προσώπου και τα οποία επιτρέπουν ή επιβεβαιώνουν την ταυτοποίηση του φυσικού προσώπου, δακτυλοσκοπικά δεδομένα, ίριδα ματιού, κ.λ.π.*"

⁹³ "*Απαγορεύεται η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αποκαλύπτουν τη φυλετική ή εθνοτική καταγωγή, τα πολιτικά φρονήματα, τις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις ή τη συμμετοχή σε συνδικαλιστική οργάνωση, καθώς και η επεξεργασία γενετικών δεδομένων, βιομετρικών δεδομένων με σκοπό την αδιαμφισβήτητη ταυτοποίηση προσώπου, δεδομένων που αφορούν την υγεία ή δεδομένων που αφορούν τη σεξουαλική ζωή φυσικού προσώπου ή τον γενετήσιο προσανατολισμό*".

⁹⁴ Παναγοπούλου - Κουτνατζή, 2017β, σελ. 25, ό.οπ. υποσημείωση 87.

15/2011 αποδέχεται τα γενετικά δεδομένα ως ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα και η θεωρία συμφωνεί ότι ανήκουν στην κατηγορία των ιατρικών δεδομένων, δηλαδή των ευαίσθητων⁹⁵. Ωστόσο, με το πέρασμα του χρόνου έγινε κατανοητό ότι πληροφορίες σχετικές με την υγεία ενός ατόμου θεωρούνται ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα. Υγεία σημαίνει κάθε πληροφορία που αφορά είτε τη βιολογική είτε την ψυχική κατάστασή του (π.χ. ανικανότητα, αναπηρία). "Τα γενετικά δεδομένα που αποκαλύπτουν πληροφορίες για την υγεία ή την προδιάθεση για ασθένεια, καθώς και τα βιομετρικά δεδομένα που αποκαλύπτουν γενετική ταυτότητα ή προδιάθεση για ασθένεια θεωρούνται επίσης ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα υγείας".

Επιπλέον, η κάρτα ανεργίας από τον ΟΑΕΔ ("*Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού*", πλέον ΔΥΠΑ "*Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης*") και η συμμετοχή σε εκπαιδευτικά προγράμματα κατάρτισης για άτομα που δεν έχουν δουλειά είναι κάτι πολύ συγκεκριμένο, όπως φαίνεται από το πως αντιμετωπίζονται από το νόμο. Υπάρχει μια σημαντική απόφαση, η 02/2010 από την ΑΠΔΠΧ, που αναφέρει πως δεν επιτρέπεται η παράδοση της κάρτας ανεργίας σε κάποιον τρίτο, και μια άλλη, η 20/2010, που λέει πως τα στοιχεία για το αν κάποιος δεν έχει δουλειά ή παίρνει κάποιο προνοιακό επίδομα είναι πολύ ιδιαίτερα και ευαίσθητα.

Σε κάθε κατηγορία δεδομένων, η συγκατάθεση του ατόμου είναι άκρως απαραίτητη για την δυνατότητα να τεθούν ως αντικείμενο επεξεργασίας, όπως ίσχυε και με τον προηγούμενο νόμο 2472/1997⁹⁶. Υπάρχουν επίσης διάφοροι άλλοι νόμιμοι λόγοι που επιτρέπουν στην δημόσια διοίκηση να ασχοληθεί με σχετικές περιπτώσεις και αιτήσεις των διοικουμένων. Οι κανόνες οι οποίοι διέπουν επεξεργασία των απλών και των ειδικών κατηγοριών δεδομένων διατηρούν την ουσία του παλαιού νόμου αλλά επεκτείνουν και συμπληρώνουν τις προϋποθέσεις για την επεξεργασία τους. Αυτό γίνεται για να επιτευχθεί ή όσο το δυνατόν καλύτερη διασφάλιση της αυτονομίας των πληροφοριών αλλά και για την προστασία των δικαιωμάτων και των συμφερόντων των ατόμων όταν χρειάζεται να εξασφαλιστεί το δικαίωμα στην πληροφόρηση. Εφαρμόζονται συνεπώς οι κατάλληλες εσωτερικές διαδικασίες και αρχές επεξεργασίας όπως προκύπτουν από τον ευρωπαϊκό νομικό και το συνταγματικό πλαίσιο, εξασφαλίζοντας με τον τρόπο αυτόν, την αποτελεσματική προστασία των προσωπικών

⁹⁵ "Ιγγλεζάκης, Ι. Δ. (2004). *Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα* σ. 209, Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα".

⁹⁶ Το άρθρο 7 του Ν.2472/1997 έχει καταργηθεί. "Οι βάσεις επεξεργασίας για τις ειδικές κατηγορίες δεδομένων (ευαίσθητα) του άρθρου 9 του Κανονισμού και των άρθρων 22 το Ν. 4624/2019 διατηρούν το ίδιο πνεύμα επεκτείνοντας και εμπλουτίζοντας το περιεχόμενό τους").

δεδομένων (βλ. Παράρτημα). Ο στόχος είναι να εξασφαλιστεί υψηλό επίπεδο προστασίας της ιδιωτικής ζωής, διασφαλίζοντας παράλληλα ότι αυτό το δικαίωμα δεν θα επικρατήσει απόλυτα επί των υπολοίπων θεμελιωδών αξιών⁹⁷.

⁹⁷ "Παναγοπούλου - Κουτνατζή, Φ. (2018). *Το νέο πλαίσιο των ανανεωμένων δικαιωμάτων. Γενικός Κανονισμός για την Προστασία των Προσωπικών Δεδομένων (GDPR)*, σ. 7, Νομική Διάσταση και Πρακτική Εφαρμογή, 1 επ. . Αθήνα : Νομική Βιβλιοθήκη".

5. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων και η πρόσβαση στα έγγραφα

5.1. Η προβληματική της σύγκρουσης των δύο δικαιωμάτων

Καθώς έχουν ήδη επαρκώς αναφερθεί οι ρυθμίσεις του δικαίου το οποίο χαρακτηρίζει από τη μια μεριά το δικαίωμα της γνώσης των δημοσίων εγγράφων και από την άλλη την υπεράσπιση των προσωπικών δεδομένων, προκύπτουν θεμελιώδη ως προς τη φύση τους ερωτήματα σχετικά με το αν υφίσταται δικαίωμα πρόσβασης σε κάποιο δημόσιο έγγραφο που περιλαμβάνει προσωπικά στοιχεία τρίτων προσώπων και το ποια διοικητική πρακτική που να έχει εφαρμογή σε κάθε περίπτωση πρέπει να ακολουθείται, ιδιαίτερα στην περίπτωση που τα δυο ρυθμιστικά πεδία συμπλέκονται. Τέλος τίθεται το ερώτημα αναφορικά με την περίπτωση που το ένα δικαίωμα υπερέχει του άλλου και με βάση ποια κριτήρια αναγνωρίζεται τυχόν υπεροχή.

Ο ΚΔΔιαδ., αν και είναι νεότερος του ν. 2472/1997, δεν περιλαμβάνει ειδικές διατάξεις στις περιπτώσεις που τα δυο δικαιώματα συγκρούονται τα εν λόγω δύο δικαιώματα. Στην εσωτερική έννομη τάξη Έτσι, στην έννομη τάξη οι δύο νομοθεσίες συνυπάρχουν εκ παραλλήλου και καθορίζουν την άσκηση αυτών των δικαιωμάτων, τα οποία συχνά στην πράξη συχνά συγκρούονται.

Ο Κανονισμός 679/2016/ΕΕ υπογραμμίζει την ανάγκη για ισορροπία ανάμεσα στα θεμελιώδη δικαιώματα, υπογραμμίζοντας ότι *"το δικαίωμα προστασίας προσωπικών δεδομένων δεν είναι απόλυτο δικαίωμα· πρέπει να εκτιμάται σε σχέση με τη λειτουργία του στην κοινωνία και να σταθμίζεται με άλλα θεμελιώδη δικαιώματα, σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας"*, Επικαλείται σύμφωνα με το ως άνω σκεπτικό τις ευρωπαϊκές συνταγματικές παραδόσεις αναφορικά με τη λειτουργία των θεμελιωδών δικαιωμάτων στο πλαίσιο της κοινωνικής συμβίωσης.

Συνταγματική επιταγή αποτελεί ότι κανένα δικαίωμα δεν έχει από την αρχή προτεραιότητα έναντι κάποιου άλλου, αλλά όλα τα δικαιώματα, καθώς είναι κατοχυρωμένα από το σύνταγμα έχουν ίση σημασία, δύναμη και ισχύ και δύναμη, κανένα συνταγματικό δικαίωμα δεν υπερέχει κάποιου άλλου, ούτε είναι υποδεέστερο έναντι κάποιου άλλου. Είναι δυνατή η προσπάθεια να βρεθεί μια πρακτική ισορροπία στην εφαρμογή τους⁹⁸. Έτσι, οι συνταγματικές αρχές αποτελούν την βάση από την οποία καλείται να εκκινήσει η Δημόσια Διοίκηση δεδομένου ότι *"ενώ η αφηρημένη στάθμιση δεν είναι θεμιτή, είναι δυνατή και επιδιωκτέα προσπάθεια πρακτικής εναρμονίσεως των*

⁹⁸ Παναγοπούλου - Κουτνατζή, 1/2017α, σ. 83, ό.οπ. υποσημείωση 88

ατομικών δικαιωμάτων στη συγκεκριμένη εφαρμογή τους"⁹⁹ (Δαγτόγλου, 2012, σ. 114)

Ο Κανονισμός (άρθρο 86) δεν ξεκαθαρίζει ζητήματα σύγκρουσης, αλλά αναφέρει ότι "η πρόσβαση σε επίσημα έγγραφα θα πρέπει να συμβαδίζει με την προστασία των προσωπικών δεδομένων" και να συμφωνεί με το δίκαιο της κάθε χώρας. Υπό την παραπάνω οπτική δεν καθορίζει ούτε διευθετεί ζητήματα σύγκρουσης αλλά απευθύνεται σε ρυθμίσεις του εθνικού δικαίου ορίζοντας σαφώς ότι πρέπει "να συμβιβάζεται η πρόσβαση του κοινού σε επίσημα έγγραφα με το δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δυνάμει του παρόντος κανονισμού" και σύμφωνα με όσα ορίζει το δίκαιο του κάθε κράτους μέλους¹⁰⁰.

Ειδικότερα, για την πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα ο εφαρμοστικός νόμος δεν αγνοεί τον ΚΔΔιαδ., αφού στο άρθρο 42 παρ. 1 προβλέπει ότι: "*Η εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 5 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας που αφορούν στη χορήγηση εγγράφων από φορείς του δημόσιου τομέα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1 του ανωτέρω Κώδικα, καθώς και των λοιπών διατάξεων που αφορούν στη χορήγηση εγγράφων από τον εκάστοτε φορέα ή αρχή ή υπηρεσία παραμένει ανεπηρέαστη, όταν περιεχόμενο των εγγράφων αυτών αποτελούν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα*". Παρ' όλα αυτά και η καθορισμένα διάταξη δεν επιχειρεί συσχέτιση των δύο νομοθετημάτων, ούτε προβλέπει συγκεκριμένες ρυθμίσεις για το ενδεχόμενο διασταύρωσής τους, όταν δηλαδή ο έγγραφος που αιτείται ο διοικούμενος περιλαμβάνει ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα.

Ως η καλύτερη και προτιμητέα επιλογή, επομένως, παρουσιάζεται το να δίνεται προσοχή σε κάθε σχετική αίτηση και το δικαίωμα να προτεραιοποιηθεί και να εξετάζεται ξεχωριστά και συγκεκριμένα. Οι θεωρίες, οι δικαστικές αποφάσεις και οι διοικητικές πρακτικές μέσα από τον χρόνο αντιμετώπισης αυτού του θέματος έχουν διαμορφώσει κριτήρια και κατασταλαγμένες διαδικασίες λύσης, οι οποίες αποτυπώνονται στην πεποίθηση ότι η πρόσβαση στην πληροφορία και η προστασία των προσωπικών δεδομένων πρέπει κυρίως να δρουν αλληλεπιδραστικά και δευτερευόντως μόνο ανταγωνιστικά.¹⁰¹

⁹⁹ "Δαγτόγλου, Π. Δ. (2012). *Συνταγματικό Δίκαιο. Ατομικά Δικαιώματα* σ. 114 (4η έκδοση εκδ.). Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα".

¹⁰⁰ Βλαχόπουλος, Σ. (2019, 9 27). Προστασία των προσωπικών δεδομένων και πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα και στις δικαστικές αποφάσεις. *Επιμορφωτικό σεμινάριο δικαστικών λειτουργών με θέμα "Προσωπικά δεδομένα – δικαιοσύνη, επικοινωνία, ΜΜΕ, μέσα κοινωνικής δικτύωσης"* (Εισηγήσεις) <4D6963726F736F667420576F7264202D20C5E9F3DEE3E7F3E720C2CBC1D7CFD0CFD5CBCFD52E646F6378> (esdi.gr)

¹⁰¹ "Βλαχόπουλος, Σ. (2007). *Διαφάνεια της κρατικής δράσης και προστασία προσωπικών δεδομένων*. Αθήνα - Κομοτηνή: εκδ. Σάκκουλα".

Παρακάτω θα επιχειρηθεί η προσπάθεια να καταγραφούν οι βασικότερες πτυχές και εκδηλώσεις της σύγκρουσης των δύο δικαιωμάτων, με την εισαγωγή πλέον στην διερεύνηση του δικαίου για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Θα αναλυθεί ο τρόπος με τον οποίον επιτεύχθηκε επίλυση και θα διερευνηθούν τα βασικά κριτήρια και οι αρχές που έχουν καθιερωθεί από τη νομολογιακή πρακτική και έχουν θεμελιωθεί ουσιαστικά από τη θεωρία. Επιβάλλεται πάντως να γίνει αντικείμενο εξέτασης, ως ξεχωριστή κατηγορία άσκησης του δικαιώματος, η περίπτωση στην οποία ο αιτών δημόσιο έγγραφο, στην ουσία επιδιώκει την πρόσβαση σε στοιχείο που αφορά τον ίδιο.

5.2. Το δικαίωμα πρόσβασης του υποκειμένου των δεδομένων

Τί υφίσταται, επομένως, στην περίπτωση που αυτός που αιτείται την πρόσβαση σε κάποιο διοικητικό έγγραφο επιδιώκει να λάβει γνώση πληροφοριών που αφορούν τον ίδιο;

Στην ουσία μιλάμε για το "δικαίωμα πρόσβασης του υποκειμένου των δεδομένων" έτσι όπως ρυθμίζεται από το άρθρο 15 του Κανονισμού¹⁰² και τις διατάξεις που

¹⁰² "Το υποκείμενο των δεδομένων έχει το δικαίωμα να λαμβάνει από τον υπεύθυνο επεξεργασίας επιβεβαίωση για το κατά πόσον ή όχι τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν υφίστανται επεξεργασία και, εάν συμβαίνει τούτο, το δικαίωμα πρόσβασης στα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα και στις ακόλουθες πληροφορίες:

- α) τους σκοπούς της επεξεργασίας,
 - β) τις σχετικές κατηγορίες δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα,
 - γ) τους αποδέκτες ή τις κατηγορίες αποδεκτών στους οποίους κοινολογήθηκαν ή πρόκειται να κοινολογηθούν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, ιδίως τους αποδέκτες σε τρίτες χώρες ή διεθνείς οργανισμούς,
 - δ) εάν είναι δυνατόν, το χρονικό διάστημα για το οποίο θα αποθηκευτούν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα ή, όταν αυτό είναι αδύνατο, τα κριτήρια που καθορίζουν το εν λόγω διάστημα,
 - ε) την ύπαρξη δικαιώματος υποβολής αιτήματος στον υπεύθυνο επεξεργασίας για διόρθωση ή διαγραφή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ή περιορισμό της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που αφορά το υποκείμενο των δεδομένων ή δικαιώματος αντίταξης στην εν λόγω επεξεργασία,
 - στ) το δικαίωμα υποβολής καταγγελίας σε εποπτική αρχή,
 - ζ) όταν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα δεν συλλέγονται από το υποκείμενο των δεδομένων, κάθε διαθέσιμη πληροφορία σχετικά με την προέλευσή τους,
 - η) την ύπαρξη αυτοματοποιημένης λήψης αποφάσεων, συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης προφίλ, που προβλέπεται στο άρθρο 22 παράγραφοι 1 και 4 και, τουλάχιστον στις περιπτώσεις αυτές, σημαντικές πληροφορίες σχετικά με τη λογική που ακολουθείται, καθώς και τη σημασία και τις προβλεπόμενες συνέπειες της εν λόγω επεξεργασίας για το υποκείμενο των δεδομένων.
2. Όταν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα διαβιβάζονται σε τρίτη χώρα ή σε διεθνή οργανισμό, το υποκείμενο των δεδομένων έχει το δικαίωμα να ενημερώνεται για τις κατάλληλες εγγυήσεις σύμφωνα με το άρθρο 46 σχετικά με τη διαβίβαση.
3. Ο υπεύθυνος επεξεργασίας παρέχει αντίγραφο των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που υποβάλλονται σε επεξεργασία. Για επιπλέον αντίγραφα που ενδέχεται να ζητηθούν από το υποκείμενο των δεδομένων, ο υπεύθυνος επεξεργασίας μπορεί να επιβάλει την καταβολή εύλογου τέλους για διοικητικά έξοδα. Εάν το υποκείμενο των δεδομένων υποβάλλει το αίτημα με ηλεκτρονικά μέσα και εκτός εάν το υποκείμενο των δεδομένων ζητήσει κάτι διαφορετικό, η ενημέρωση παρέχεται σε ηλεκτρονική μορφή που χρησιμοποιείται συνήθως.

περιορίζουν το δικαίωμα, δηλαδή τις παρ. 2 του άρθρου 29¹⁰³ και 2 του άρθρου 30 του Ν. 4624/2019¹⁰⁴.

Ανάλογα, εξάλλου, ρυθμιζόταν από τον προηγούμενο νόμο 2472/1997 (άρθρο 12) και με βάση τον εν λόγω σκεπτικό του προηγούμενου εν ισχύ νόμου, η ΑΠΔΠΧ στην απόφασή 149/2014 είχε διατυπώσει ότι *"κάθε σχετικό αίτημα θα πρέπει να ικανοποιείται από τη Διοίκηση με βάση αυτή τη διάταξη και όχι τη διάταξη άρθρου 5 του Ν.2690/1999. Η Διοίκηση θα πρέπει να λαμβάνει αυτεπαγγέλτως υπόψη το δικαίωμα του αιτούντος για πρόσβαση στα προσωπικά του δεδομένα σύμφωνα με το άρθρο 12 του Ν.2472/1997, ακόμη και όταν το ίδιο το υποκείμενο υποβάλει την αίτησή του με βάση το άρθρο 5 του Ν.2690/1999, καθώς μπορεί να μη γνωρίζει το ειδικότερο δικαίωμα πρόσβασης που προβλέπει ο Ν. 2472/1997"*.

Έτσι, ακόμα και κλάδοι που φέρουν τον χαρακτηρισμό του απορρήτου τελούν υπό καθεστώς διαφάνειας με βάση το κεκτημένο δικαίωμα του διοικούμενου να πληροφορείται επί στοιχείων που τον αφορούν. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της απόφασης του ΣτΕ 3130/2000, σύμφωνα με την οποία *"οι διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας περί του απορρήτου χαρακτήρα των συζητήσεων του Υπουργικού Συμβουλίου δεν αποκλείουν την ικανοποίηση αιτήματος περί χορηγήσεων στοιχείων που αναφέρονται προσωπικά στον αιτούντα"*. Συγκεκριμένα, αποφάνθηκε ότι ένας αιτών Αρεοπαγίτης, ο οποίος δεν επιλέχθηκε για τις θέσεις των αντιπροέδρων του Αρείου Πάγου, έχει το δικαίωμα να δει τα σχετικά πρακτικά, καθώς είναι σχετικά με την προσωπική του κατάσταση στην υπηρεσία και τον αφορούν άμεσα.

Σύμφωνα με μια συνηθισμένη πρακτική, θεωρείται δίκαιο για έναν υποψήφιο που συμμετέχει σε δημόσιο διαγωνισμό να έχει πρόσβαση στα δοκίμια που έχει γράψει. Αυτό γίνεται ώστε να μπορέσει να ελέγξει αν οι πληροφορίες που τον αφορούν έχουν γίνει αντικείμενο σωστής και αμερόληπτης επεξεργασίας, ή αν οι βαθμοί που έλαβε

4. Το δικαίωμα να λαμβάνεται αντίγραφο που αναφέρεται στην παράγραφο 3 δεν επηρεάζει δυσμενώς τα δικαιώματα και τις ελευθερίες άλλων".

¹⁰³ "Κατά παρέκκλιση από το άρθρο 15 του ΓΚΠΔ, το δικαίωμα πρόσβασης του υποκειμένου των δεδομένων σε δεδομένα που το αφορούν μπορεί να περιοριστεί, εφόσον η άσκησή του είναι πιθανό να καταστήσει αδύνατη ή να παρακωλύσει σοβαρά την επίτευξη των σκοπών της παραγράφου 1, και η άσκηση του δικαιώματος θα απαιτούσε δυσανάλογη προσπάθεια".

¹⁰⁴ "Κατά παρέκκλιση των οριζόμενων στα άρθρα 15, 16, 18 και 21 του ΓΚΠΔ, τα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα περιορίζονται, εφόσον η άσκησή τους είναι πιθανό να καταστήσει αδύνατη ή να παρακωλύσει σοβαρά την εκπλήρωση των σκοπών της παραγράφου 1 και εφόσον οι περιορισμοί αυτοί κρίνονται απαραίτητοι για την εκπλήρωσή τους. Για τον ίδιο λόγο δεν εφαρμόζεται και το προβλεπόμενο στο άρθρο 15 του ΓΚΠΔ δικαίωμα πρόσβασης του υποκειμένου, όταν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα είναι απαραίτητα για επιστημονικούς σκοπούς και η παροχή πληροφοριών απαιτεί δυσανάλογη προσπάθεια".

είναι σύμφωνοι με τις αρχές της δικαιοσύνης και της ισότητας μεταξύ των υποψηφίων¹⁰⁵. Είναι ενδιαφέρον ο λόγος που αναφέρει η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα στην απόφασή της 66/2006¹⁰⁶, όπου διαπιστώνει ότι το άρθρο 22 παρ. 1 του Ν. 3475/2006, το οποίο εισάγει μια ειδική προστασία για τα γραπτά των πανελλαδικών εξετάσεων, αντίκειται όχι μόνο στην Οδηγία 95/46/EK και το Ν.2472/1997 αλλά και στο Σύνταγμα¹⁰⁷. Με αυτό το σκεπτικό, ενόψει προσφυγών που είχαν καταθέσει μαθητές και αιτούνταν να λάβουν γνώση των γραπτών δοκιμίων τους για τις πανελλαδικές εξετάσεις, έκρινε ότι *"τα γραπτά δοκίμια των διαγωνιζομένων περιέχουν προσωπικά δεδομένα που τους αφορούν, αλλά και το σύνολο αυτών συνιστά αρχείο, κατά την έννοια των ανωτέρω. Ως εκ τούτου, το υποκείμενο των δεδομένων έχει δικαίωμα πρόσβασης σε όλα τα δεδομένα του αρχείου που το αφορούν, εν προκειμένω στο γραπτό του δοκίμιο, ανεξάρτητα από το αν πληρούνται ή όχι οι σχετικές διατάξεις του Ν. 2690/99"*. Έγινε έτσι κατανοητό ότι οι μαθητές έχουν το δικαίωμα να βλέπουν τα γραπτά τους, ανεξάρτητα αν εφαρμόζεται ή όχι το άρθρο 5 παράγραφος 5 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας. Παρόλα αυτά, το άρθρο 12 του νόμου 2472/97 για το δικαίωμα πρόσβασης ισχύει πάντα. Αλλά, ακόμη κι αν λαμβάνουμε υπόψη τις κατευθύνσεις από σχετικές γνώμες και αποφάσεις του ΝΣΚ και ΑΠΔΠΧ, το δικαίωμα πρόσβασης στα γραπτά δοκίμια των πανελλαδικών εξετάσεων ικανοποιείται μόνο εν μέρει, επειδή συνηθίζεται η πρόσβαση στο γραπτό δοκίμιο με επίδειξη του σχετικού εγγράφου και όχι με χορήγηση αντιγράφου¹⁰⁸.

Ανάλογα λογίζεται ως αποδεκτό το γεγονός ότι η προστασία της φορολογικής εμπιστευτικότητας τάσσεται υπέρ του φορολογούμενου, και όχι ενάντια σε αυτόν, όταν αιτείται πληροφορίες που τον αφορούν¹⁰⁹. Μάλιστα, βάσει γνωμοδοτήσεων του ΝΣΚ, οι κανονισμοί σχετικά με το απόρρητο, όταν επιδέχονται ερμηνείας στο πλαίσιο των άρθρων 2 παρ. 1, 5 παρ.1, 5Α, 10 παρ.1 και 20 παρ.1 του Συντάγματος, δεν εμποδίζουν την πρόσβαση σε στοιχεία που αφορούν άμεσα τον ενδιαφερόμενο. Ωστόσο, εναπόκειται στην Διοίκηση, όταν εκείνη ασκεί τη διακριτική της ευχέρεια, να ζυγίσει το

¹⁰⁵ Τάχος, Α. (2009). *Ερμηνεία Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας* (4η έκδοση εκδ.), σ. 369 Αθήνα - Κομοτηνή: Σάκκουλα.

¹⁰⁶ *"Περιεχόμενο του δικαιώματος πρόσβασης των υποψηφίων των Πανελλαδικών εξετάσεων-Υποχρέωση του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (ΥΠΕΠΘ) να τους χορηγεί τα ζητηθέντα αντίγραφα των γραπτών δοκιμίων τους"*.

¹⁰⁷ Σχετ. και Γνμδ ΝΣΚ 166/2007 για την πρόσβαση σε γραπτά διαγωνισμού του Λιμενικού Σώματος με την οποία αναγνωρίζεται ότι αρκεί η επίκληση του εύλογου ενδιαφέροντος και δεν απαιτείται η απόδειξη ειδικού έννομου συμφέροντος.

¹⁰⁸ Σχετ. η εγκύκλιος του Υπουργείου Παιδείας Φ.251/11741/Α5/08 – 09 – 2020.

¹⁰⁹ Τάχος 2009, σ. 327, ό.οπ. υποσημείωση 106.

συμφέρον του ατόμου έναντι του δημοσίου συμφέροντος για τη διατήρηση του απορρήτου των σχετικών εγγράφων και να επιτρέψει την πρόσβαση στα έγγραφα μόνο αν κρίνει ότι το δημόσιο ή εθνικό συμφέρον δεν υπερτερεί (ΝΣΚ 401/2010).

Πιο σύνθετη γίνεται η κατάσταση όταν ένα επίσημο έγγραφο που ζητά ένας πολίτης και περιλαμβάνει πληροφορίες που τον αφορούν, εμπεριέχει επίσης προσωπικά δεδομένα άλλου ατόμου. Τότε, η διαμάχη μετατοπίζεται σε ένα πιο στενό επίπεδο, αφού αφορά το δικαίωμα του ατόμου να ξέρει τόσο τα δεδομένα όσο του και από πού προήλθαν. Ένα τυπικό παράδειγμα είναι όταν κάποιος που κατηγορείται θέλει πρόσβαση σε μία καταγγελία εναντίον του, η οποία περιέχει τόσο τα δικά του στοιχεία όσο και αυτά του καταγγέλλοντα. Η περίπλοκη φύση του προβλήματος βασίζεται στο γεγονός ότι, σε αυτές τις περιπτώσεις, ο κατηγορούμενος εμφανίζεται νομικά ως τρίτος προς τα στοιχεία του καταγγέλλοντα, αλλά στην πραγματικότητα είναι το κύριο υποκείμενο των δεδομένων, επειδή η καταγγελία αναφέρεται κυρίως σε εκείνον.

Στην ισχύουσα νομοθεσία, η κρίση επί του αιτήματος εμπίπτει στο άρθρο 15 του Κανονισμού αναφορικά με το δικαίωμα στην πρόσβαση του υποκειμένου των δεδομένων (βλ. υποσημ. 103 του παρόντος), και στις σχετικές διατάξεις του Ν. 4624/2019 που περιορίζουν το δικαίωμα. Εννοείται το γεγονός ότι εμπίπτει και στις διατάξεις του άρθρου 5 ΚΔΔιαδ, με τους περιορισμούς οι οποίοι προβλέπονται (περιπτώσεις που αναφέρονται στην ιδιωτική/οικογενειακή ζωή, απόρρητο, ή αν η ικανοποίηση του αιτήματος δυσχεραίνει ουσιωδώς έρευνα υπόθεσης), καθότι το έγγραφο που περιέχει την καταγγελία έχει το χαρακτήρα δημοσίου εγγράφου.

Προκαλεί ιδιαίτερη εντύπωση το σκεπτικό που ανέπτυξε ΑΠΔΠΧ, σε σχετική υπόθεση, με την απόφαση 73/201043, και ενώ ο Ν. 2472/1997 βρισκόταν ακόμα σε ισχύ. Η Αρχή έκρινε ότι ο αιτούμενος την καταγγελία έχει το δικαίωμα να γνωρίζει την πηγή της προέλευσης δεδομένων αφορούν τον ίδιο, προκειμένου να είναι σε θέση να ασκήσει τα περαιτέρω δικαιώματά του. Διαπιστώνει, πάντως, ότι η παραχώρηση των στοιχείων του καταγγέλλοντος στον καταγγελλόμενο συνεπάγεται και επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων του καταγγέλλοντος (άρθρο 2, παρ. δ' του Ν. 2472/1997), ο οποίος είναι επίσης υποκείμενο των δεδομένων. Συνεπώς, κρίνεται σκόπιμο κατά την υποβολή καταγγελίας σε μια δημόσια υπηρεσία, η τελευταία να προβαίνει σε ενημέρωση του αιτούντος την καταγγελία, ότι τόσο το κείμενο αυτής όσο και τα προσωπικά του στοιχεία, είναι δεδομένα που μπορεί να γνωστοποιηθούν στον καταγγελλόμενο, εφόσον ο τελευταίος τα αιτηθεί. Επιπλέον, πρέπει είναι αντικείμενο εξέτασης το κατά ποιο βαθμό είναι δυνατόν να περιοριστεί το δικαίωμα πρόσβασης του

καταγγελλόμενου, στο βαθμό που "θίγονται" δικαιώματα του καταγγέλλοντος, όπως απειλή κατά της ζωής του ή των περιουσιακών του στοιχείων κ.ά. Ρητός περιορισμός προβλέπεται στο άρθρο 12 παρ. 5 του Ν. 2472/1997 σύμφωνα με το οποίο *"Με απόφαση της Αρχής, ύστερα από αίτηση του υπεύθυνου επεξεργασίας, η υποχρέωση πληροφόρησης, σύμφωνα με τις παρ. 1 και 2 του παρόντος άρθρου [που περιλαμβάνει την κατά τα προαναφερόμενα υποχρέωση ακριβούς πληροφόρησης του υποκειμένου για την "πηγή" των δεδομένων του], μπορεί να αρθεί, εν όλω ή εν μέρει, εφόσον η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα γίνεται για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για τη διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων"*.

Γενικά μιλώντας θα μπορούσαμε να αναφέρουμε ότι με το δικαίωμα του υποκειμένου να έχει πρόσβαση στα στοιχεία που το αφορούν δημιουργείται ένα μεγάλο πεδίο εφαρμογής μέσα στο πλαίσιο του οποίου το δίκαιο των προσωπικών δεδομένων ισχυροποιεί το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα, δεδομένου ότι συνιστά πρόσθετη θεμελίωση για την ικανοποίηση του αιτήματος¹¹⁰. Αντίθετα, οι περιορισμοί τους οποίους εισάγει ο ισχύων Ν 4624/2019, δηλαδή ότι η ικανοποίηση ενός αιτήματος μπορεί να δημιουργήσει εμπόδια στους σκοπούς αρχειοθέτησης για το δημόσιο όφελος ή να απαιτηθεί δυσανάλογη προσπάθεια για να δοθούν πληροφορίες (άρθρο 29 παρ. 2 και 30 παρ. 2 Ν. 4624/2019), δημιουργούν ερμηνευτικά ζητήματα σχετικά με την εξακρίβωση της συνδρομής των παραπάνω προϋποθέσεων. Επομένως, η εκτίμησή τους εναπόκειται στην κρίση του υπεύθυνου επεξεργασίας, ο οποίος φέρει την κύρια ευθύνη της ερμηνείας των νόμων αλλά και το βάρος της απόδειξης ότι έγινε ορθή αξιολόγηση αναφορικά με τα δικαιώματα που εμπλέκονται στην κάθε υπό εξέταση υπόθεση.

5.3. Η επίλυση της σύγκρουσης - Η κρίσιμη Γνωμοδότηση 6/2013 της ΑΠΔΠΧ και η οπτική του ΝΣΚ

Στην περίπτωση που η Διοίκηση υποχρεούται να λάβει απόφαση για ένα αίτημα που αφορά τη διανομή εγγράφων με προσωπικά στοιχεία, βρίσκεται μπροστά στο δίλημμα να εξετάσει το θέμα με βάση δύο διαφορετικούς νόμους. Το ερώτημα είναι πώς πρέπει να ενεργήσει όταν δύο προστατευόμενα δικαιώματα, με την ίδια νομική βαρύτητα, έρχονται σε σύγκρουση, αλλά δεν υπάρχει κατάλληλο εργαλείο για την επίλυση της διαφωνίας. Η απουσία ενός κοινού νόμου ή μιας ενιαίας διοικητικής αρχής για την προστασία των προσωπικών δεδομένων και την πρόσβαση στα επίσημα έγγραφα

¹¹⁰ Βλαχόπουλος 2018β, σ. 45, ό.οπ. υποσημείωση 16

προκαλεί ανασφάλεια τόσο στον πολίτη όσο και στη Διοίκηση, η οποία καλείται άμεσα να λάβει μια απόφαση. Είναι φυσικό τελικά το καθήκον της διαμόρφωσης κριτηρίων και οδηγιών να μεταφερθεί στο ΝΣΚ και την ΑΠΔΠΧ.

Η γνώμη που σχημάτισε η ΑΠΔΠΧ μέσα από τη γνωμοδότηση 6/2013 για τα αιτήματα των δημοσίων υπηρεσιών, οι οποίες επιζητούσαν να πληροφορηθούν αν επιτρέπεται η πρόσβαση σε διοικητικά έγγραφα με προσωπικά δεδομένα από τρίτους, ήταν αποτέλεσμα της μακροχρόνιας ασχολίας της με ανάλογα θέματα. Με αυτή τη γνωμοδότηση, η ΑΠΔΠΧ από τη μία πλευρά έβαλε σε σειρά τους κανόνες δικαίου που πρέπει να ακολουθεί η διοίκηση και από την άλλη κατέληξε σε ένα ενιαίο κείμενο που περιλαμβάνει όλες τις προηγούμενες εμπειρίες από την εξέταση αντίστοιχων υποθέσεων.

Έτσι, σύμφωνα με την Αρχή, αν κάποιος επιθυμεί να λάβει γνώση για διοικητικά έγγραφα που περιλαμβάνουν απλές πληροφορίες, η απόφαση θα γίνει μόνο σύμφωνα με τις συγκεκριμένες προϋποθέσεις που εμπεριέχονται στο άρθρο 5 του ΚΔΔιαδ. Δηλαδή, θα πρέπει να γίνει αντιληπτό αν συνάδει ή όχι "εύλογο ενδιαφέρον" από την πλευρά του αιτούντος και αν, για να μην εγκριθεί το αίτημα, παρατηρείται κάποια από τις εξαιρέσεις όπως είναι η προσωπική/οικογενειακή ζωή κάποιου άλλου, απόρρητες πληροφορίες που προστατεύονται από τον νόμο ή η παρεμπόδιση της διεξαγωγής κάποιας έρευνας από τις δικαστικές, διαχειριστικές, αστυνομικές ή στρατιωτικές αρχές¹¹¹.

Αναφορικά με τα "ευαίσθητα δεδομένα" η γνωμοδότηση της ΑΠΔΠΧ τονίζει ιδιαίτερα την περίπτωση όπου η επεξεργασία είναι αναγκαία για την αναγνώριση, άσκηση ή υπεράσπιση δικαιώματος ενώπιον δικαστηρίου ή πειθαρχικού οργάνου. Σε αυτή την περίπτωση επιτρέπεται υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 5 παρ. 3 του ΚΔΔιαδ. και του άρθρου 7 παρ. 2 στοιχ. γ' του Ν.2472/1997 και κατόπιν προηγούμενης άδειας της Αρχής *"υπό την προϋπόθεση ότι το διακυβευόμενο συμφέρον του τρίτου υπερέχει ή τουλάχιστον προστατεύεται επαρκώς από το δίκαιο παράλληλα με το συμφέρον του υποκειμένου των δεδομένων τηρουμένων των αρχών της προσφορότητας, αναγκαιότητας, αναλογικότητας..."*.

Έτσι, η *"αρχή της αναλογικότητας"*, δηλαδή ο κανόνας του να χρησιμοποιούμε μόνο τα δεδομένα που χρειαζόμαστε και μας βοηθούν για να φτάσουμε στον επιδιωκόμενο στόχο μας και η *"αρχή της πρακτικής αρμονίας"*, δηλαδή η πρακτική της καλής συνύπαρξης, που σημαίνει ότι προσπαθούμε να ικανοποιήσουμε τις αντίθετες ανάγκες

¹¹¹ Βλαχόπουλος Σ. 2019 ό.οπ. υποσημείωση 101

με έναν δίκαιο τρόπο, είναι τα βασικά μεθοδολογικά εργαλεία που πρέπει να χρησιμοποιεί κάποιος που ερμηνεύει τον νόμο. Οι περισσότερες αιτήσεις με τις οποίες ασχολήθηκαν τόσο η Αρχή Προστασίας Δεδομένων όσο και το Εθνικό Συμβούλιο Κυβερνοασφάλειας και είχαν να κάνουν με την πρόσβαση σε δημόσια έγγραφα με προσωπικά δεδομένα, επιλύθηκαν χρησιμοποιώντας αυτά τα ερμηνευτικά εργαλεία, ακόμη και στις πιο δύσκολες περιπτώσεις, όπως η πρόσβαση σε έγγραφα των συμμετεχόντων σε δημόσιους διαγωνισμούς.

Εφαρμογή της ανωτέρω αρχής είναι η Απόφαση 103/2016 της ΑΠΔΠΧ με τη οποία παρέχει άδεια στο ΙΚΑ ("Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων", πλέον "ΕΦΚΑ") να διαβιάσει ιατρικό πιστοποιητικό ασφαλισμένου σε ιδιωτική ασφαλιστική εταιρεία, αν και ανήκει στην κατηγορία των *"ευαίσθητων δεδομένων"*, προκειμένου να ασκήσει έννομο δικαίωμα (αντίκρουση αγωγής του ασφαλισμένου), αλλά δεν χορηγεί άδεια διαβίβασης αποφάσεων της υγειονομικής επιτροπής *"καθώς σε αυτές ενδέχεται να διαλαμβάνονται προσωπικά δεδομένα που δεν είναι απαραίτητα για την αντίκρουση της κατ' αυτής αγωγής"*. Σημαντική είναι η επισήμανση της Απόφασης ότι τα ευαίσθητα δεδομένα θα διαβιβαστούν αφού πρώτα ενημερωθεί το υποκείμενο των δεδομένων, σύμφωνα με το άρθρο 11 παρ.3 του Ν.2472/1997.

Στην εξισορρόπηση της αναγκαιότητας και της προσφορότητας βασίστηκε η απόφαση 75/2011 της ΑΠΔΠΧ με την οποία κρίνεται ότι η χορήγηση εγγράφου που περιέχει ευαίσθητα δεδομένα σε τρίτο, επιτρέπεται εφόσον αυτά αξιολογήθηκαν με στόχο τη διαμόρφωση κρίσης σε διαδικασία επιλογής που αφορά διαγωνισμό και επομένως είναι αναγκαία και πρόσφορα προκειμένου να ασκηθούν τα νόμιμα δικαιώματα των ατόμων που αιτούνται τα στοιχεία και τα οποία άτομα δεν έχουν επιλεγεί ως επιτυχόντες.

Πιο συγκεκριμένα, αναφορικά με το θέμα της πρόσβασης σε γραπτά συνυποψήφιων, όπως έχει επανειλημμένως κρίνει και η ΑΠΔΠΧ,¹¹² για *"να είναι νόμιμη η ανακοίνωση των στοιχείων των επιλεγέντων συνυποψήφιων σε άλλον υποψήφιο που δεν έχει επιλεγεί ή των υποψηφίων που προηγούνται στον τελικό πίνακα κατάταξης και χωρίς τη συγκατάθεσή τους θα πρέπει: α) η ανακοίνωση στοιχείων των συνυποψήφιων να περιορίζεται στη χορήγηση εκείνων των στοιχείων εκείνων που αποτέλεσαν τη βάση της αξιολόγησης των υποψηφίων, β) ο υπεύθυνος επεξεργασίας να ενημερώσει τα υποκείμενα των δεδομένων και γ) τα στοιχεία που ανακοινώνονται να μην περιλαμβάνουν ευαίσθητα*

¹¹² Βλ. σχετ. Αποφάσεις ΑΠΔΠΧ 17/2002, 56/2003, 40/2005, 141/2011, 166/2011

προσωπικά δεδομένα. Στην περίπτωση όμως που τα ευαίσθητα δεδομένα αποτέλεσαν τη βάση αξιολόγησης και υπήρξε σύγκριση των υποψηφίων και επί των στοιχείων αυτών, η υπηρεσία μπορεί να επιτρέψει την πρόσβαση στα στοιχεία αυτά σε κάθε κρινόμενο υπάλληλο που δεν επιλέχθηκε, προκειμένου να ασκήσει τα έννομα δικαιώματά του" (Πασσάς, 2010)¹¹³.

Σε σχετική υπόθεση το ΝΣΚ γνωμοδότησε (Γνμδ 252/2010) ότι κάθε υποψήφιος έχει δικαίωμα στη γνώση των γραπτών δοκιμίων των συνυποψηφίων του που προηγούνται αυτού στον πίνακα κατάταξης είτε έχουν επιτύχει είτε όχι, εφόσον προβάλλει και έχει το αναφερόμενο στις διατάξεις του άρθρου 5 παρ. 2 περίπτ. ε' του Ν 2472/1997¹¹⁴ έννομο συμφέρον.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η γνωμοδότηση 152/2012 του ΝΣΚ η οποία αναφέρεται στην αξία των εγγράφων που προσκομίζουν οι υποψήφιοι για να καλύψουν κενές θέσεις στη διοίκηση. Αφού τα έγγραφα αυτά κατατεθούν και πρωτοκολληθούν, θεωρούνται επίσημα διοικητικά έγγραφα βάση του ΚΔΔιαδ άρθρο 5. Ανεξάρτητα από το αν αυτά τα έγγραφα αποτελούν μέρος του προσωπικού αρχείου του διορισθέντος υποψηφίου ή μένουν στη διοίκηση ως μέρη του φακέλου κάθε υποψηφιότητας, αποτελούν προσωπικά στοιχεία, απλά ή μπορεί και ευαίσθητα. Κάθε συνυποψήφιος έχει κατ' αρχήν δικαίωμα γνώσης των εγγράφων αυτών, επικαλούμενος το δικαίωμα δικαστικής προστασίας, τηρουμένων των προϋποθέσεων που θέτουν οι παραπάνω διατάξεις.

Σε υπόθεση που αφορούσε στην ειδικότερη περίπτωση των ιατρικών δεδομένων, τα οποία κατά πάγια νομολογία θεωρούνται "ευαίσθητα" η ΑΠΔΠΧ με την Απόφαση 132/2016 έκρινε ότι "πρώην σύζυγος έχει έννομο συμφέρον, βάσει του άρθρου 5 παρ. 2 περίπτ. ε' του Ν 2472/1997, για την πρόσβαση στον ιατρικό φάκελο αντιδίκου δεδομένου ότι η χορήγηση είναι συναφής, πρόσφορη και αναγκαία για τον επιδιωκόμενο σκοπό της υπεράσπισης ενώπιον δικαστηρίου".

Για να διασφαλιστεί η εξισορρόπηση ανάμεσα στα δύο δικαιώματα ώστε να είναι σωστή και να συμφωνεί με την αρχή της αναλογικότητας, σε πολλές περιπτώσεις η ΑΠΔΠΧ αν και κατανοεί την ύπαρξη έννομου συμφέροντος του ατόμου που αιτείται την πρόσβαση σε δεδομένα με γνώμονα τη δικαστική χρήση του εγγράφου, αρνείται να προβεί στην παραχώρησή του ή θεμελιώνει περιορισμούς όσον αφορά τις πληροφορίες

¹¹³ "Πασσάς, Π. (2010, Σεπτ.- Οκτ.). *Προσωπικά Δεδομένα*. Αθήνα: Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης κ' Αυτοδιοίκησης".

¹¹⁴ "Βλ., ιδίως, τις αποφάσεις της Αρχής 27/2001, 75/2001, 83/2001, 8/2003, 61/2003, 8/2005, 9/2005, 75/2005, 25/2006, 38/2006, 1/2009, 2/2009, 10/2009, 37/2009".

που θα διαβιβαστούν στον αιτούντα.

Ενδεικτικά παρατίθεται η απόφαση ΑΠΔΠΧ 103/2016 όπου σε υπόθεση τροχαίου εξ' αιτίας του οποίου ασφαλιστική εταιρεία αιτήθηκε την πρόσβαση σε αποφάσεις υγειονομικής επιτροπής για δικαστική χρήση, κρίθηκε ότι η χορήγηση φακέλου της υγειονομικής επιτροπής υπερβαίνει το μέτρο της αναγκαιότητας και σε αυτή την περίπτωση αρκεί η χορήγηση ιατρικού πιστοποιητικού.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η απόφαση ΑΠΔΠΧ 103/2016, σύμφωνα με την οποία σε μια περίπτωση ατυχήματος όπου μια ασφαλιστική εταιρεία ζητούσε πρόσβαση στις αποφάσεις ενός ιατρικού συμβουλίου για δικαστικούς σκοπούς, κρίθηκε ότι η παροχή του φακέλου από το ιατρικό συμβούλιο υπερέβαινε το μέτρο της αναγκαιότητας και σε αυτή την περίπτωση αρκούσε η χορήγηση ενός απλού ιατρικού πιστοποιητικού.

Στην αρχή της αμοιβαίας ικανοποίησης και του προσδιορισμού των αγαθών, κινήθηκε και η γνωμοδότηση 589/2005 του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους (ΝΣΚ). Κρίνει πως δεν επιτρέπεται να δοθούν νομίμως στην αιτούσα αρχή, την "Πανελλήνια Ομοσπονδία Υγειονομικών Υπαλλήλων του Ιδρύματος Κοινωνικών Ασφαλίσεων" (ΙΚΑ) αντίτυπα από τα συνεδριακά πρακτικά, αν αυτά περιέχουν ατομικά στοιχεία ή άλλες προσωπικές πληροφορίες ή ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα ατόμων. Στον αιτούντα μπορεί να δοθεί μόνο μια εκδοχή αποσπασμάτων από τα πρακτικά, στην οποία δε θα περιλαμβάνονται τέτοια στοιχεία και πληροφορίες.

Πάντως, όπως, παγίως έχει κρίνει η ΑΠΔΠΧ, οι όροι και προϋποθέσεις της νομιμότητας επεξεργασίας ευαίσθητων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 7 παρ. 2 στοιχ. γ' του Ν. 2472/1997, εφαρμόζονται κατά μείζονα λόγο και στην επεξεργασία απλών δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα¹¹⁵.

Η στάση που έχουν υιοθετήσει η ΑΠΔΠΧ και το ΝΣΚ με τις αποφάσεις τους σε περιπτώσεις όπου τα δύο δικαιώματα – της πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα και της προστασίας των προσωπικών δεδομένων – συμπλέκονται, αφενός έχει θεωρητική αξία αναφορικά με τη συζήτηση για την εναρμόνιση των δύο δικαιωμάτων, αφετέρου έχει πρακτική σημασία για την αντιμετώπιση από την πλευρά της Διοίκησης όταν προκύπτουν ανάλογα ζητήματα. Εξάλλου, τόσο οι οδηγίες όσο και κανονιστικές πράξεις της ΑΠΔΠΧ δεν χάνουν ούτε την ουσιαστική ούτε και την τυπική αξία τους δεδομένου

¹¹⁵"Βλ., ιδίως, τις αποφάσεις της Αρχής 27/2001, 75/2001, 83/2001, 8/2003, 61/2003, 8/2005, 9/2005, 75/2005, 25/2006, 38/2006, 1/2009, 2/2009, 10/2009, 37/2009".

ότι διατηρούνται σε ισχύ, εφόσον δεν προσκρούουν στον ΓΚΠΔ και στις ρυθμίσεις του Ν. 4624/2019, όπως προβλέπεται στις μεταβατικές διατάξεις του παρόντος νόμου (άρθρο 83 παρ. 1)¹¹⁶.

Μελετώντας τις διαστάσεις που δημιουργήθηκαν μέσα από αποφάσεις δικαστηρίων, απόψεις επιτροπών και εκδόσεις αρχών διαφάνειας, γίνεται φανερό πως η κάθε φορά διαφορετική αντιμετώπιση αιτημάτων βοηθάει στο να ξεκαθαρίζουμε και να εφαρμόζουμε δύο σημαντικά θέματα – την πρόσβαση σε δημόσια έγγραφα και την προστασία προσωπικών δεδομένων – ενώ ταυτόχρονα ικανοποιούμε και άλλα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως είναι το δικαίωμα δικαστικής προστασίας. Αυτό γίνεται πρακτικά προσφέροντας είτε περιορισμένη πρόσβαση, είτε διαθέτοντας αποσπάσματα, είτε εκτελώντας διαδικασίες "ανωνυμοποίησης". Σε ένα ορθά δομημένο νομικό πλαίσιο που δεν λαμβάνει σαφή θέση και δεν καθορίζει συγκεκριμένα τη σχέση αυτών των δικαιωμάτων, υπεισέρχεται η Διοίκηση που ως εκτελεστικός μηχανισμός του νόμου, πρέπει να βρίσκει την ισορροπία ανάμεσα στις αξίες και τις επιλογές που προτείνει ο νομοθέτης. Αυτό είναι δυνατό όταν σε μια αίτηση δεν μπορούν να ικανοποιηθούν πλήρως και ταυτόχρονα οι αξίες και τα αγαθά που προστατεύονται από το Σύνταγμα. Έτσι, "όταν σιγεί ο νομοθέτης αρχίζει η έλλογος κρίσις της διοικήσεως"¹¹⁷.

¹¹⁶ "Όπου σε διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας γίνεται αναφορά στον ν. 2472/1997 νοείται ως αναφορά στις οικείες διατάξεις του ΓΚΠΔ και του παρόντος".

¹¹⁷ Πασσάς, Παν., Προφορικός σχολιασμός από τις παραδόσεις στο μάθημα "Προσωπικά Δεδομένα" της Α' Ειδικής Φάσης Σπουδών της Κστ' Εκπαιδευτικής Σειράς της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης, Σεπτ.- Οκτ.2019, Αθήνα.

Συμπεράσματα

Στη συγκεκριμένη εργασία επιδιώχθηκε να αναδειχθεί κριτικά το νομικό πλαίσιο που διέπει τη δυνατότητα του πολίτη να αποκτά πρόσβαση σε δημόσια έγγραφα, καθώς και οι περιορισμοί του ως άνω δικαιώματος που προκύπτουν από την εφαρμογή της νομοθεσίας αναφορικά με την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Η μελέτη αυτή είχε σκοπό να καταδείξει ότι τόσο στη νομολογία όσο και στη διοικητική πρακτική, τα δύο υπό εξέταση δικαιώματα δεν τελούν κατ' αρχήν σε ανταγωνιστική μεταξύ τους σχέση. Συνυπάρχουν κυρίως εξισορροπητικά και συμπληρωματικά το ένα απέναντι στο άλλο και δευτερευόντως αντιθετικά. Με την παραπάνω υπόθεση ως βάση, ακόμα και στην περίπτωση που το ένα δικαίωμα υποχωρεί εξ' ολοκλήρου έναντι της διαφύλαξης του άλλου, είναι απαραίτητο σε κάθε περίπτωση να μην θίγεται ο πυρήνας του και να υπάρχει εφαρμογή των αναγκαίων και προβλεπόμενων θεσμικών εγγυήσεων.

Η προσπάθεια δεν ήταν απλή, δεδομένου ότι πρόκειται για ένα από τα πιο απαιτητικά και περίπλοκα ζητήματα το οποίο καλείται να επιλύσει η νομική και διοικητική επιστήμη και εντέλει η Διοίκηση. Για το λόγο αυτό η πολιτεία έκρινε αναγκαία την ύπαρξη μιας συνταγματικά κατοχυρωμένης αρχής¹¹⁸ που να επιτηρεί στενά την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και η οποία έχει δεχθεί έως σήμερα μεγάλο αριθμό ερωτημάτων και υποθέσεων της διοίκησης. Αντίστοιχες υποθέσεις έχουν απασχολήσει τον Άρειο Πάγο, το ΣτΕ, αλλά και το ΝΣΚ. Παρόλο που η νομολογία, οι γνωμοδοτήσεις και οι αποφάσεις έχουν διαμορφώσει αρχές και κριτήρια εναρμόνισης των δύο δικαιωμάτων, στο ελληνικό νομικό σύστημα αυτά δεν διαρρυθμίζονται με έναν τρόπο ενιαίο. Το γεγονός αυτό υπογραμμίζει με έμφαση τη δυσκολία να ενταχθούν σε ειδικές ρυθμίσεις θεμελιώδη ατομικά δικαιώματα τα οποία στην ουσία αντικατοπτρίζουν την ποικιλία των εκφάνσεων του ατομικού βίου και έτσι δεν καθίσταται δυνατόν να προβλεφθούν όλα από τη νομοθεσία. Επιπλέον γίνεται αντιληπτό ότι όσο εξαντλητικές και να είναι οι σχετικές ρυθμίσεις, στο τέλος καταλείπεται στην εκτελεστική λειτουργία, μέρος της οποίας αποτελεί και η διοίκηση, η αρμοδιότητα για την ερμηνεία τους¹¹⁹.

¹¹⁸ Άρθρο 9^Α Σ: *"Καθένας έχει δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων, όπως νόμος ορίζει. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων διασφαλίζεται από ανεξάρτητη αρχή, που συγκροτείται και λειτουργεί, όπως νόμος ορίζει".*

¹¹⁹ Πασσάς, Παν., Προφορικός σχολιασμός από τις παραδόσεις στο μάθημα "Προσωπικά Δεδομένα" της Α' Ειδικής Φάσης Σπουδών της Κστ' Εκπαιδευτικής Σειράς της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης, Σεπτ.- Οκτ.2019, Αθήνα.

Όταν ο διοικούμενος επιθυμεί να λάβει γνώση διοικητικών εγγράφων που περιλαμβάνουν στοιχεία και πληροφορίες που αφορούν τον ίδιο, η Διοίκηση υποχρεούται να απαντήσει καταφατικά και η πρόσβαση του υποκειμένου των δεδομένων υπόκειται σε περιορισμούς αποκλειστικά στις περιπτώσεις που προβλέπονται από τις κείμενες διατάξεις, όπως λόγου χάρη το απόρρητο. Τα πράγματα περιπλέκονται όταν τα έγγραφα στα οποία ο πολίτης αιτείται την πρόσβαση περιέχουν πληροφορίες για τρίτα πρόσωπα.

Τα νομοθετικά εργαλεία που αφορούν τη δυνατότητα πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα και την προστασία των προσωπικών δεδομένων κινούνται παράλληλα και ενίοτε ασύμπτωτα σε επίπεδο διατάξεων. Το παραπάνω αφορά όχι μόνο τον ΚΔΔιαδ. – ο οποίος αν και μεταγενέστερος του Ν. 2472/1997 φαίνεται αν τον αγνοεί, αλλά και τον πρόσφατο Ν. 4624/2019, ο οποίος δεν ασχολείται με το παραπάνω ζήτημα, απλά καταλήγει στη διαπίστωση ότι τελούν εν ισχύ οι σχετικές διατάξεις του κώδικα, χωρίς να πραγματεύεται τις περιπτώσεις στις οποίες τα δύο δικαιώματα συγκρούονται.

Ο Κανονισμός ωστόσο, καθιστά σαφές εξ αρχής ότι κανένα θεμελιώδες δικαίωμα δεν υπερέχει έναντι άλλου (σκέψη 4 Προοιμίου), θέτει ως κριτήριο στάθμισης την αρχή της αναλογικότητας και παραπέμπει στην εθνική νομοθεσία για το συμβιβασμό των δύο δικαιωμάτων (άρθρο 86).

Η Δημόσια Διοίκηση υποχρεούται να καλύψει το υπάρχον νομοθετικό κενό ως εφαρμοστής της νομοθεσίας, επιχειρώντας τη συνερμηνεία διατάξεων. Καθώς η εισαγωγή του Κανονισμού και του εφαρμοστικού αυτού νόμου στο εθνικό δίκαιο είναι πρόσφατη και επομένως "δεν υπάρχει επαρκής θεωρητική ή νομολογιακή προσέγγιση του ζητήματος και των συγκρούσεων που ενδεχομένως αναπτύσσει με τον ισχύοντα ΚΔΔιαδ., προκύπτει ότι το σύστημα στάθμισης παραμένει ίδιο με αυτό που αποτέλεσε πρακτική και στο Ν. 2472/1997, υπό την καθοδήγηση της νομολογίας, των γνωμοδοτήσεων και των αποφάσεων του ΝΣΚ και της ΑΠΔΠΧ".

Συνεπώς, κατευθυντήρια αρχή, αποτελούν οι οδηγίες και οι κανονιστικές πράξεις της ΑΠΔΠΧ, εφόσον δεν προσκρούουν στον ΓΚΠΔ και στις ρυθμίσεις του Ν.4624/2019 (άρθρ. 83 Ν.4624/2019, Μεταβατικές Διατάξεις).

Ένας παράγοντας κλειδί για την στάση που σταδιακά διαμορφώθηκε από τη θεωρία, τη νομολογία και τη διοικητική πρακτική είναι ότι και τα δύο δικαιώματα με βάση την αναθεώρηση του συντάγματος του 2001 έχουν αναχθεί σε αυτοτελή προστατευόμενα αγαθά ισοδύναμης τυπικής αξίας. Η αρχή της αναλογικότητας παρέχει το "μέτρο" για την εξισορρόπηση των δικαιωμάτων, όταν αυτά διασταυρώνονται, προκειμένου να

ικανοποιούνται και να οριοθετούνται με τρόπο αμοιβαίο. Και τούτο διότι η εν λόγω συνταγματική αρχή εισήχθη στον καταστατικό χάρτη, ως παράγοντας νομιμότητας και νομιμοποίησης των κρατικών αποφάσεων, με στοχοπροσήλωση στην εξυπηρέτηση των αναγκών της κοινωνίας για τη ρύθμιση των κοινωνικών σχέσεων και άσκηση της εξουσίας με τρόπο ισόρροπο, έλλογο και εύλογο¹²⁰.

Με το ανωτέρω συνταγματικό εργαλείο, διαμορφώθηκε νομολογιακά η ιδέα της πρακτικής εναρμόνισης. Αυτό σημαίνει ότι "όταν υπάρχει σύγκρουση θεμελιωδών δικαιωμάτων, αυτή θα πρέπει να επιλυθεί επί τούτω από τον εφαρμοστή του δικαίου, ο οποίος οφείλει να επιδιώξει τη μη υποχώρηση του ενός δικαιώματος υπέρ του άλλου, αντίθετα να επιτύχει τη συνδυασμένη και εναρμονισμένη εφαρμογή τους". Στην πράξη όμως έχει αποδειχθεί ότι δεν είναι πάντα εφικτή η ανεύρεση της διανεμητικής δικαιοσύνης, καθώς σε συγκεκριμένες περιπτώσεις με γνώμονα τα πραγματικά περιστατικά υπό τις εκάστοτε συνθήκες, το ένα αγαθό υποχωρεί για χάρη του άλλου, καθώς κρίνεται πιο σημαντικό. Τελικά η Διοίκηση είναι εκείνη που πρέπει να λειτουργήσει ως κριτής αξιών και επιλογών του νομοθέτη κατά τη στάθμιση των προς ικανοποίηση δικαιωμάτων. Επίσης, φέρει το βάρος της ευθύνης αλλά και της απόδειξης ότι έδρασε με νόμιμο και δίκαιο τρόπο. Όπως, εμφατικά έχει διατυπωθεί στη Γνωμοδότηση ΕισΑΠ 1/2005 *"Ποιος κρίνει την ύπαρξη του "εύλογου ενδιαφέροντος" ή του "ειδικού έννομου συμφέροντος", καθώς και το ορισμένο ή ασαφές ή καταχρηστικό της σχετικής αίτησης; Ο αρμόδιος υπεύθυνος κάθε δημόσιας υπηρεσίας"*.

Ο εφαρμοστής της νομοθεσίας οφείλει να συν – ερμηνεύσει αυτήν που διέπει την πρόσβαση στα έγγραφα με αυτήν που αναφέρεται στην προστασία των προσωπικών δεδομένων και κατόπιν να περιορίσει ή και να απαγορεύσει το δικαίωμα στην πρόσβαση στα έγγραφα είτε να συγκεράσει αρμονικά τα δύο δικαιώματα. Οι ασφαλιστικές δικλείδες που αφορούν τη νομιμότητα της επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων είναι οι πρακτικές συμμόρφωσης που εγκαθιδρύονται από τον κανονισμό 2016/79 μέσω των ευθυνών που αναλαμβάνει ο Υπεύθυνος Επεξεργασίας και ο Υπεύθυνος Προστασίας Δεδομένων.

Το πλήθος των υποθέσεων που διαχειρίστηκαν το ΣτΕ, η ΑΠΔΠΧ και το ΝΣΚ, αντικατοπτρίζει το πλήθος των υποθέσεων που τελικά καλείται να διαχειριστεί η Διοίκηση. Παράλληλα, οι ραγδαίες εξελίξεις στο πεδίο της χρήσης και της διάδοσης της

¹²⁰ "Μανιτάκης, Α. (1994). *Κράτος Δικαίου και δικαστικός έλεγχος της συνταγματικότητας*, σ. 209, Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα".

πληροφορίας καθιστά επιτακτικό ο πληροφοριακός αυτοκαθορισμός του πολίτη να προστατεύεται από πρόσθετες θεσμικές διασφαλίσεις και εγγυήσεις.

Φυσικά, δεν είναι εύκολο να υπαχθούν σε ειδικές ρυθμίσεις οι ποικίλες εκδηλώσεις του ατομικού βίου. Γι' αυτό και ο συντακτικός νομοθέτης επιλέγει να θέσει τα θεμελιώδη δικαιώματα υπό τη γενική σκέπη της συνταγματικής κατοχύρωσης. Εντούτοις, από τις αποφάσεις και γνωμοδοτήσεις που προσεγγίσαμε στην παρούσα εργασία προκύπτει ότι έχουν παγιωθεί οι βασικές αρχές και τα ερμηνευτικά εργαλεία με τα οποία αντιμετωπίζονται οι περιπτώσεις σύγκρουσης των δύο δικαιωμάτων. Από την άλλη πλευρά υπάρχει ένας νέος νόμος για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για τον οποίο ακόμα δεν μπορούν να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα. Η εμπειρία από την εφαρμογή του νέου ρυθμιστικού πλαισίου και η ανατροφοδότηση που θα προκύψει για τις σχέσεις και τις συγκρούσεις που ενδεχομένως αναπτύσσει με τον ισχύοντα ΚΔΔιαδ., θα είναι κρίσιμοι παράγοντες ώστε να ανοίξει η συζήτηση για τους τρόπους με τους οποίους η συνάντηση των δύο δικαιωμάτων και οι αρχές που έχουν μέχρι σήμερα διαπλαστεί θα αποτυπωθούν σε ένα ενιαίο κείμενο με νομική ισχύ είτε πρόκειται για νέο νομοθέτημα είτε για κωδικοποίηση νομοθεσίας.

"Η κατεύθυνση της ενιαίας αντιμετώπισης των προβλημάτων που εγείρει η οριοθέτηση φαινομενικά αντιτιθέμενων δικαιωμάτων και η υιοθέτηση κοινά αποδεκτών κριτηρίων στάθμισης θα συνέβαλε θετικά ως προς τη διασφάλιση της ευρύτερης δυνατής πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα". Επίσης, θα θεράπευε την ανασφάλεια δικαίου που αισθάνεται ο πολίτης, αλλά και ο εφαρμοστής του νόμου, καθώς δεν είναι πάντα προφανές ποιο είναι το νομοθετικό πλαίσιο στο οποίο πρέπει να ανατρέξει. Μια ανασφάλεια, που η Διοίκηση κατορθώνει, ωστόσο, εν πολλοίς να θεραπεύει, αφού εκτός από το Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας και το νόμο για τα προσωπικά δεδομένα, διαθέτει νομολογία, γνωμοδοτήσεις, διακριτική ευχέρεια και ευελιξία και τελικά λογική και εχέφρονα κρίση.

Βιβλιογραφία

- ❖ Ακριβοπούλου, Χ. (2012). Το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή. Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.
- ❖ Ανδρικήκη, Κ. (2010). Το δικαίωμα πρόσβασης στα Έγγραφα. Πρόσβαση στα έγγραφα και διαφάνεια της διοικητικής δράσης , 19 επ. (Κ. Σπανού, Επιμ.) Αθήνα - Κομοτηνή : εκδ. Σάκκουλα .
- ❖ Ανδρικήκη, Κ. (2010). Το δικαίωμα πρόσβασης στα έγγραφα. Οριοθέτηση του δικαιώματος. Στο Κ. Σπανού (Επιμ.), Πρόσβαση στα έγγραφα και διαφάνεια της διοικητικής δράσης (σσ. 19 - 29). Αθήνα - Κομοτηνή.
- ❖ Αργυρός, Α. (2016, 64). Πρόσβαση σε δημόσια έγγραφα - Χορήγηση αντιγράφων εγγράφων - Εύλογο ενδιαφέρον - Διαδικασία - Αρχή διαφάνειας. Νομική Βιβλιοθήκη , σ. 796 επ.
- ❖ Αρμαμέντος, Π., & Σωτηρόπουλος, Β. (2005). Προσωπικά Δεδομένα - Ερμηνεία ν.2472/1997. Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.
- ❖ Βενέσης, Α. (3/2015). Η διαφάνεια στη Δημόσια Διοίκηση ως λόγος δημοσίου συμφέροντος και η προστασία των προσωπικών δεδομένων: "ηλεκτρονικό" δικαίωμα πρόσβασης στα "document tracing". ΕφημΔΔ , σ. 377 επιμ.
- ❖ Βλαχόπουλος, Σ. (2007). Διαφάνεια της κρατικής δράσης και προστασία προσωπικών δεδομένων. Αθήνα - Κομοτηνή: εκδ. Σάκκουλα.
- ❖ Βλαχόπουλος, Σ. (2007α). Διαφάνεια της κρατικής δράσης και προστασία προσωπικών δεδομένων. Τα όρια μεταξύ αποκάλυψης και απόκρυψης στην εκτελεστική εξουσία. Αθήνα: Σάκκουλα.
- ❖ Βλαχόπουλος, Σ. (2018α). Θεμελιώδη Δικαιώματα - Ατομικά Κοινωνικά και Πολιτικά Δικαιώματα. Αθήνα: εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη.
- ❖ Βλαχόπουλος, Σ. (2018β). Πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα. Γενικός Κανονισμός για την Προστασία των Προσωπικών Δεδομένων (GDPR). Νομική διάσταση και πρακτική εφαρμογή . (Λ. Κοτσαλής, & Κ. Μενουδάκης Επιμ.) Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- ❖ Βλαχόπουλος, Σ. (2019). Προστασία των προσωπικών δεδομένων και πρόσβαση στα δημόσια έγγραφα και στις δικαστικές αποφάσεις. Ανάκτηση 8 30, 2020, από www.esdi.gr
- ❖ Κοτσαλής, Λ., & Μενουδάκης, Κ. (Επιμ.). (2018). Γενικός Κανονισμός για την Προστασία των Προσωπικών Δεδομένων (GDPR). Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

- ❖ Γιαννόπουλος, Γ. Ν., Μήτρου, Λ., & Τσόλιας, Γ. (2018). Υποχρεώσεις του Υπεύθυνου Επεξεργασίας. Γενικός Κανονισμός για την Προστασία των Προσωπικών Δεδομένων (GDPR) . (Λ. Κοτσαλής & Κ. Μενουδάκος, Επιμ.) Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- ❖ Δαγτόγλου, Π. Δ. (2012). Συνταγματικό Δίκαιο. Ατομικά Δικαιώματα (4η έκδοση εκδ.). Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.
- ❖ Δαραμάρας, Κ. (2010). Πρόσβαση στα έγγραφα και διαφάνεια της διοικητικής δράσης. Τα επιχειρήματα του Συνηγόρου του Πολίτη και η στάση της Διοίκησης. Πρόσβαση στα έγγραφα και διαφάνεια της διοικητικής δράσης . Αθήνα - Κομοτηνή: Σάκκουλα.
- ❖ Δετσαριδής, Χ. Π. (2006). Το δικαίωμα γνώσης των διοικητικών εγγράφων. Αθήνα - Θεσσαλονίκη: εκδ. Σάκκουλα ΕΣΔΔΑ. (2019). Προσωπικά Δεδομένα. Αθήνα: Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης.
- ❖ Γγγλεζάκης, Ι. Δ. (2004). Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα . Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.
- ❖ Λαζαράκος, Γ. (2006). Το δικαίωμα πρόσβασης στη δημόσια πληροφορία. Ανοιχτή Διοίκηση και Κοινωνία της Πληροφορίας. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- ❖ Λαζαράτος, Π. (2003). Άρθρο 10 Συντ., Στο Γ. Κασμάτης, & Κ. Μαυρίας, Ερμηνεία του Συντάγματος (2η έκδοση εκδ.). Αθήνα: Σάκκουλα.
- ❖ Λαζαράτος, Π. (1998, Οκτώβριος). Το "εύλογο ενδιαφέρον" προς χορήγηση διοικητικών εγγράφων κατ' άρθρο 16 παρ. 1 Ν. 1599/86 στη νομολογία του Συμβουλίου Επικρατείας.
- ❖ Μαιτάκης, Α. (1994). Κράτος Δικαίου και δικαστικός έλεγχος της συνταγματικότητας. Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα.
- ❖ Μαυρίας, Ν. (2010). Η πρόσβαση στα έγγραφα από τη σκοπιά του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους. Στο Κ. Σπανού (Επιμ.), Πρόσβαση στα έγγραφα και διαφάνεια της διοικητικής δράσης (σσ. 125 - 133). Αθήνα - Κομοτηνή: Σάκκουλα.
- ❖ Μήτρου, Λ., Τα προσωπικά δεδομένα στην εποχή του Κορωνοϊού. Ανάκτηση Σεπτέμβριος 18, 2020, από www.syntagmawatch.gr
- ❖ Ντουζάνης, Χ. (2010). Το Συμβούλιο της Επικρατείας και η πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα. Στο Κ. Σπανού (Επιμ.), Πρόσβαση στα έγγραφα και

διαφάνεια της διοικητικής δράσης (σσ. 185 - 203). Αθήνα - Κομοτηνή: Σάκκουλα.

- ❖ Παναγοπούλου - Κουτνατζή, Φ. (2017β). Ο Γενικός Κανονισμός Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων 679/2016/ΕΕ. Αθήνα - Κομοτηνή: Σάκκουλα.
- ❖ Παναγοπούλου - Κουτνατζή, Φ. (1/2017α). Τα νέα δικαιώματα για τους Πολίτες βάσει του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων: μια πρώτη αποτίμηση και συνταγματική αξιολόγηση. ΕφημΔΔ, σ. 81 επ.
- ❖ Παναγοπούλου - Κουτνατζή, Φ. (2018). Το νέο πλαίσιο των ανανεωμένων δικαιωμάτων. Γενικός Κανονισμός για την Προστασία των Προσωπικών Δεδομένων (GDPR). Νομική Διάσταση και Πρακτική Εφαρμογή, 1 επ. . Αθήνα : Νομική Βιβλιοθήκη.
- ❖ Παντελής, Α. (2016). Εγχειρίδιο Συνταγματικού Δικαίου. Αθήνα: εκδ. Λιβάνη.
- ❖ Πασσάς, Π. (2010, Σεπτ.-Οκτ.). Προσωπικά Δεδομένα. Αθήνα: Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης κ' Αυτοδιοίκησης.
- ❖ Παλαιολόγου, Πλαβέσης, 2020, παρουσίαση – σχολιασμός ν. 4624/2029. Ανακτήθηκε από: Microsoft Word - gdpr.docx (digestaonline.gr)
- ❖ Πρεβεδούρου, Ε. (2015, Νοέμβριος 22). www.prevedourou.gr. Ανάκτηση Ιούλιος 24, 2020, από Τοποθεσία Web της Ευγενίας Πρεβεδούρου: <https://www.prevedourou.gr/%ce%b4%ce%b9%ce%ba%ce%b1%ce%af%cf%89%ce%bc%ce%b1-%cf%80%cf%81%cf%8c%cf%83%ce%b2%ce%b1%cf%83%ce%b7%cf%82-%cf%83%cf%84%ce%b1-%ce%ad%ce%b3%ce%b3%cf%81%ce%b1%cf%86%ce%b1-%ce%b3%ce%b5%ce%bd%ce%b9%ce%ba/>
- ❖ Συνήγορος του Πολίτη. (2010). Πρόσβαση στα έγγραφα και διαφάνεια της κρατικής δράσης . (Κ. Σπανού, Επιμ.) Αθήνα - Κομοτηνή : εκδ. Σάκκουλα.
- ❖ Σωτηρέλης, Γ. Χ. (2000). Σύνταγμα και Δημοκρατία. Αθήνα - Κομοτηνή: Σάκκουλα.
- ❖ Τάχος, Α. (2009). Ερμηνεία Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας (4η έκδοση εκδ.). Αθήνα - Κομοτηνή: Σάκκουλα.
- ❖ Χρυσόγονος, Κ. Χ., & Βλαχόπουλος, Σ. Β. (2017). Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα (Δ' αναθεωρημένη έκδοση εκδ.). Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.

- Προεδρικό Διάταγμα 28/2015 ΦΕΚ Α' 34/23.3.2015Κωδικοποίηση διατάξεων για την πρόσβαση σε δημόσια έγγραφα και στοιχεία.

Εγκύκλιοι

- Υπουργείο Εσωτερικών, Εγκύκλιος ΔΙΣΚΠΟ/Φ.3/οικ.32357/ 28.11. 2013 με θέμα «Κατάργηση των Ειδικών Επιτροπών Ελέγχου Εφαρμογής Νομοθεσίας του άρθρου δεύτερου παρ. 2β' του ν. 2690/1999 (ΦΕΚ 45/Α'/9.03.1999)».
- Υπουργείο Εσωτερικών, Εγκύκλιος ΔΙΣΚΠΟ/Φ.16/13128,13535/18-7-2005
- Υπουργείο Εσωτερικών, Εγκύκλιος ΔΙΣΚΠΟ/Φ16/2214/28-2-2006
- Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Εγκύκλιος Φ.251/117416/Α5/8 -9-2020.

Νομολογία

- Αρείος Πάγος, Απόφαση ΑΠ 5/2013. Ανάκτηση από <http://www.areiospagos.gr/>. Τελευταία πρόσβαση 19/9/2020
- Εισαγγελία Αρείου Πάγου, Απόφαση Εισ.ΑΠ 6/2006. Ανάκτηση από www.eisap.gr. Τελευταία πρόσβαση 19/9/2020
- Συμβούλιο της Επικρατείας, Αποφάσεις: 841/1997, 205/2000, 1214/2000, 3130/2000, Α1807/2007, 166/2007, Α2699/2008, 1116/2009. Ανάκτηση από www.adjjustice.gr. Τελευταία πρόσβαση 19/9/2020

Γνωμοδοτήσεις ΝΣΚ

- Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, Γνωδ: 371/1998, 8/2001,193/2003, 92/2005,589/2005, 117/2006, 63/2008, 252/2010, 401/2010, 152/2012, 34/2017 70/2017, 187/2017. Ανάκτηση από www.nsk.gr. Τελευταία πρόσβαση 19/9/2020
- **Γνωμοδοτήσεις – Αποφάσεις - Οδηγίες ΑΠΔΠΧ**
- Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, Αποφάσεις: 53/2000, 1620/2000, 27/2001, 75/2001, 83/2001, 17/2002, , 4/2003, , 8/2003, 61/2003, 56/2003, 43/2004, 13/2005, 40/2005,8/2005, 9/2005, 75/2005, 25/2006, 38/2006, 28/2006, 66/2006, 1/2009, 2/2009, 10/2009, 37/2009, 73/2010, 141/2011, 166/2011, 75/2011, 6/2013, 31/2013, 103/2016, 132/2016, Γνωδ: 3/2009. Ανάκτηση από www.dpa.gr. Τελευταία πρόσβαση 19/9/2020
- Κατευθυντήριες Γραμμές για την Επεξεργασία των Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα στο πλαίσιο της διαχείρισης του Covid – 19, ΑΠΔΠΧ Ανάκτηση

<https://www.dpa.gr/APDPXPortlets/htdocs/documentSDisplay.jsp?docid=163,39,44,101,194,223,3,99> Τελευταία πρόσβαση 19/9/2019.

Ξένες

- EUR – Lex <https://eur-lex.europa.eu/>
- ΣΕΕ – Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Συνθήκη του Μάαστριχτ)
Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:11992M/TXT> Τελευταία πρόσβαση 19/9/2020
- Συνθήκη του Άμστερνταμ, Ανάκτηση από https://europa.eu/european-union/sites/europa.eu/files/docs/body/treaty_of_amsterdam_el.pdf Τελευταία πρόσβαση 19/9/2020
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1049/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2001, για την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX%3A32001R1049> Τελευταία πρόσβαση 19/9/2020
- Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία των Προσωπικών Δεδομένων - GDPR). Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32016R0679> Τελευταία πρόσβαση 19/9/2020
- Οδηγία 95/46/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Οκτωβρίου 1995 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/el/TXT/?uri=CELEX%3A31995L0046> Τελευταία πρόσβαση 19/9/2010

Παράρτημα

Έννοια, Αρχές και Βάσεις της Επεξεργασίας όπως προβλέπονται από τον Κανονισμό 2016/679/ΕΕ και συμπληρώνονται από το Ν.4624/2019

Έννοια της επεξεργασίας :

Για τους σκοπούς του Κανονισμού και σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 2 "*Κάθε πράξη ή σειρά πράξεων που πραγματοποιείται με ή χωρίς τη χρήση αυτοματοποιημένων μέσω σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα ή σε σύνολα δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως η συλλογή, η καταχώριση, η διάρθρωση, η αποθήκευση, η προσαρμογή ή μεταβολή, η ανάκτηση, η αναζήτηση πληροφοριών, η χρήση, η κοινολόγηση με διαβίβαση, η διάδοση ή κάθε άλλη μορφή διάθεσης*" νοείται ως επεξεργασία. Επομένως, η χορήγηση αντιγράφου εγγράφου ως πράξη της Διοίκησης την οποία αιτείται κάποιος πολίτης, που ασκεί το δικαίωμα της πρόσβασης στα διοικητικά έγγραφα συνιστά και αυτή "*επεξεργασία*", όπως δέχεται κατά πάγιο τρόπο και η νομολογία. Η μορφή επεξεργασίας μέσω της πρόσβασης του πολίτη στα δημόσια έγγραφα, η οποία απασχολεί την παρούσα εργασία, αποτελεί μέρος της ειδικότερης θεματικής που αφορά στη διαβίβαση από δημόσιους φορείς σε τρίτους και εξειδικεύεται στο άρθρο 26 παρ. 2 του Ν. 4624/2019. Ο Κανονισμός εφαρμόζεται στην "*εν όλω ή εν μέρει, αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, καθώς και στη μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία τέτοιων δεδομένων που περιλαμβάνονται ή πρόκειται να περιληφθούν σε αρχείο*", (άρθρο 2 παρ.1 Κανονισμού), εφόσον τα προσωπικά δεδομένα προορίζονται να περιληφθούν σε σύστημα αρχειοθέτησης. Σύμφωνα, δε, με το άρθρο 4 παρ. 6 του Κανονισμού ως "*σύστημα αρχειοθέτησης*" νοείται "*κάθε διαρθρωμένο σύνολο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα τα οποία είναι προσβάσιμα με γνώμονα συγκεκριμένα κριτήρια, είτε το σύνολο αυτό είναι συγκεντρωμένο είτε αποκεντρωμένο είτε κατανεμημένο σε λειτουργική ή γεωγραφική βάση*". Αντίθετα "*τα αρχεία ή τα σύνολα των αρχείων, καθώς και τα εξώφυλλά τους, τα οποία δεν είναι διαρθρωμένα σύμφωνα με συγκεκριμένα κριτήρια δεν θα πρέπει να υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος Κανονισμού*" (αιτιολογική σκέψη 15 του Κανονισμού). Επομένως, κατά την έννοια των παραπάνω ,η Διοίκηση, προκειμένου να ανταποκριθεί στους σκοπούς και τις αρμοδιότητές της, συντηρεί, αποθηκεύει και ταξινομεί το σύνολο των εγγράφων βάσει συγκεκριμένων και πολλαπλών κριτηρίων.

Το σύννομο της επεξεργασίας, εξαρτάται αφενός από την νομική βάση (άρθρα 6 και 9 του Κανονισμού) στην οποία εδράζεται αφετέρου από την τήρηση των αρχών (άρθρο 5 του Κανονισμού) που πρέπει να διέπουν σωρευτικά σε κάθε περίπτωση την επεξεργασία.

Αρχές της επεξεργασίας

Ο κανονισμός ορίζει κάποιες βασικές αρχές που καθορίζουν πώς πρέπει να γίνεται η επεξεργασία δεδομένων. Αυτές οι αρχές δημιουργούν ένα σύστημα εγγυήσεων για να μπορούν τα άτομα να έχουν τον έλεγχο των προσωπικών τους πληροφοριών αποτελεσματικά (Πίνακας 1).

Πίνακας 1

Σύμφωνα με τους Αρμαμέντο και Σωτηρόπουλο, 200, "Η μη τήρηση αυτών των αρχών καθιστά τη διαδικασία παράνομη δεδομένου ότι ο εφαρμοστής του νόμου δεσμεύεται, όχι μόνο από την ισχύουσα νομοθεσία, αλλά και από τη συνταγματικά κατοχυρωμένη αρχή της αναλογικότητας σε συνδυασμό με το επίσης συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Ειδικότερα, η αρχή της ελαχιστοποίησης των δεδομένων συνιστά εξειδίκευση της αρχής της αναλογικότητας. Συνεπώς, τα προσωπικά δεδομένα θα πρέπει να είναι κατάλληλα, συναφή και απολύτως αναγκαία για τους επιδιωκόμενους σκοπούς επεξεργασίας και ο υπεύθυνος επεξεργασίας θα πρέπει να περιορίζει αυστηρά τη συλλογή δεδομένων σε όσα τελούν σε άμεση συνάφεια προς τον συγκεκριμένο επιδιωκόμενο σκοπό".

Η αρχή της λογοδοσίας (άρθρο 5 παρ. 2), στην οποία, επίσης καθίσταται θεμελιώδης στο σύστημα διαδικασιών που προβλέπει ο Κανονισμός, όχι μόνο ως καλή πρακτική, αλλά πλέον ως νομική υποχρέωση: *Ο υπεύθυνος επεξεργασίας φέρει την ευθύνη και είναι σε θέση να αποδείξει τη συμμόρφωση με την παράγραφο 1 ("λογοδοσία")*. Διαβάζεται παράλληλα με το άρθρο 24 που αναφέρεται στην υποχρέωση του υπεύθυνου επεξεργασίας να *"εφαρμόζει κατάλληλα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα προκειμένου να διασφαλίζει και να μπορεί να αποδεικνύει ότι η επεξεργασία διενεργείται σύμφωνα με τον Κανονισμό"*. Με άλλα λόγια και σύμφωνα με τους Γιαννόπουλο, Μήτρου και Τσόλια (2018), είναι η υποχρέωση να αιτιολογεί κανείς τη συμπεριφορά και τις ενέργειές του.

Αυτό σημαίνει ότι ο άτομο που είναι υπεύθυνο για την επεξεργασία έχει την κύρια ευθύνη και πρέπει να δείξει ότι είναι σωστό αυτό που κάνει. Ταυτόχρονα, ένα σύνολο διαδικασιών και κανόνων βοηθά και εξασφαλίζει ότι η βασική αρχή για την προστασία της προσωπικότητας των δεδομένων εφαρμόζεται και στο τέλος προστατεύει αποτελεσματικά τα προσωπικά δεδομένα. Αυτό το σύνολο περιλαμβάνει α) την αξιολόγηση του αντίκτυπου (άρθρο 35 Κανονισμού) β) τη συζήτηση πριν από αυτό (άρθρο 36 Κανονισμού) γ) τη λήψη μέτρων ασφαλείας (άρθρο 32 Κανονισμού) δ) την υιοθέτηση κανονιστικών κανόνων και μηχανισμών επιβεβαίωσης (άρθρα 40 – 43 Κανονισμού), ε) τον ορισμό ενός υπεύθυνου για την προστασία δεδομένων (άρθρα 37 – 39 Κανονισμού) στ) τη διατήρηση καταλόγων επεξεργασίας (άρθρο 30 Κανονισμού) και ζ) την τήρηση των καθηκόντων ενημέρωσης για παραβίαση δεδομένων (άρθρα 33 – 34 Κανονισμού).

Νομικές βάσεις

Σε ό,τι αφορά την επεξεργασία των απλών δεδομένων ο Κανονισμός ρητά αναφέρει ότι η επεξεργασία είναι *"σύννομη μόνο εάν και εφόσον ισχύει τουλάχιστον μία από τις ακόλουθες προϋποθέσεις"*, έτσι όπως περιγράφονται στα εδάφια (α) έως (στ') του άρθρου 6 παρ. 1. και θα αναλυθούν παρακάτω. Για τις ειδικές κατηγορίες το ισχύον δίκαιο επιτάσσει κατ' αρχήν "απαγόρευση" (άρθρο 9 παρ. 1). Στην παράγραφο 2 του άρθρου 9 απαριθμούνται περιοριστικά οι εξαιρέσεις από την απαγόρευση και συμπληρώνονται με το άρθρο 22 του Ν. 4624/2019. Ειδικότερα για την διαβίβαση δεδομένων από το δημόσιο προς ιδιωτικούς φορείς και τρίτους, οι προϋποθέσεις περιγράφονται στο άρθρο 26 του Ν. 4624/2019.

Κρίσιμη διαδικαστική διαφορά με το προϊσχύον δίκαιο είναι ότι δεν υφίσταται πλέον η προϋπόθεση της προηγούμενης λήψης άδειας από την ΑΠΔΠΧ (άρθρο 26 παρ. 5 του Κανονισμού) για την επεξεργασία των ειδικών κατηγοριών. Αρμόδιος να εφαρμόσει το νόμο και να πάρει όλα τα απαραίτητα μέτρα διασφάλισης ώστε η επεξεργασία να διενεργείται σύμφωνα με το ισχύον δίκαιο είναι ο Υπεύθυνος Επεξεργασίας, ο οποίος είναι υποχρεωμένος να προβεί αφενός σε έκθεση εκτίμησης επιπτώσεων , αφετέρου σε διαβούλευση με την εκάστοτε εθνική Αρχή, στην περίπτωση που εκτιμά ότι η επεξεργασία ενδέχεται να "επιφέρει υψηλό κίνδυνο για τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των φυσικών προσώπων" (άρθρα 35 και 36 του Κανονισμού).

Η "συγκατάθεση" ως νομική βάση υπάρχει τόσο στα απλά δεδομένα (άρθρο 6 παρ. 1 εδ. α) και στις ειδικότερες κατηγορίες (άρθρο 9 παρ. 2 εδ. α) . Πρέπει να είναι "ρητή" και στην περίπτωση των δεδομένων ειδικών κατηγοριών "να αναφέρεται ρητώς στα δεδομένα αυτά", "να βασίζεται στην ελεύθερη βούληση του υποκειμένου των δεδομένων" (άρθρο 7 παρ. 4 του Κανονισμού και άρθρο 49 παρ. 4 του Ν.4624/2019), και "να είναι σε θέση ο υπεύθυνος επεξεργασίας να αποδείξει ότι το υποκείμενο συγκατατέθηκε" (άρθρο 7 παρ. 1 του Κανονισμού). Σε ό,τι όμως αφορά στην υπό ανάλυση θεματική, η συγκατάθεση του υποκειμένου μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις ενδείκνυται ως νομική βάση της επεξεργασίας που διενεργείται από φορείς του δημόσιου τομέα. Η επεξεργασία, δε, των ειδικών κατηγοριών προσωπικών δεδομένων για λόγους δημοσίου συμφέροντος στον τομέα της δημόσιας υγείας, μπορεί να γίνει και χωρίς τη συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων.

Ως προς την πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα, σε ό,τι αφορά τα απλά δεδομένα (βλ. Πίνακα 2) η Διοίκηση συχνά βρίσκει έρεισμα και στις διατάξεις που επιτρέπουν την επεξεργασία όταν:

- "είναι απαραίτητη για τη συμμόρφωση με έννομη υποχρέωση του υπευθύνου επεξεργασίας" (άρθρο 6 παρ. 1 εδάφ. γ),
- "είναι απαραίτητη για την εκπλήρωση καθήκοντος που εκτελείται προς το δημόσιο συμφέρον ή κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας που έχει ανατεθεί στον υπεύθυνο επεξεργασίας" (άρθρο 6, παρ. 1, εδάφ. ε)
- "είναι απαραίτητη για τους σκοπούς των έννομων συμφερόντων που επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή τρίτος, εκτός εάν έναντι των συμφερόντων αυτών υπερισχύει το συμφέρον ή τα θεμελιώδη δικαιώματα και οι ελευθερίες του υποκειμένου των δεδομένων που επιβάλλουν την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ιδίως εάν το υποκείμενο των δεδομένων είναι παιδί" (άρθρο 6, παρ. 1 εδάφ. στ'). Μία από τις

συνήθεις περιπτώσεις εφαρμογής αυτής της νομικής βάσης είναι όταν τρίτος αιτείται την πρόσβαση σε έγγραφα που περιέχουν προσωπικά δεδομένα λόγω εννόμου συμφέροντός του για δικαστική χρήση. Στην περίπτωση αυτή ο υπεύθυνος επεξεργασίας θα πρέπει να σταθμίσει την ύπαρξη του εννόμου συμφέροντος του τρίτου, τηρώντας την αρχή της αναλογικότητας και να χορηγήσει ή να μην χορηγήσει τα αιτούμενα στοιχεία. Εάν ο υπεύθυνος επεξεργασίας αδυνατεί να αποφανθεί με ασφάλεια δικαίου, μπορεί να μην χορηγήσει τα αιτούμενα στοιχεία, εφόσον δεν προβλέπεται από τον Κανονισμό υποχρέωση του υπευθύνου επεξεργασίας χορήγησης στον τρίτο προσωπικών δεδομένων του υποκειμένου, αλλά διακριτική ευχέρεια χορήγησής τους.

Πίνακας 2

Όσον αφορά στις ειδικές κατηγορίες δεδομένων (βλ. Πίνακα 3) ιδιαίτερα απασχολούν, τόσο τη διοικητική πρακτική όσο και τη νομολογία, οι εξαιρέσεις από την

απαγόρευση που καθιερώνει ο Κανονισμός. Συγκεκριμένα, η επεξεργασία επιτρέπεται όταν είναι απαραίτητη:

- "για λόγους δημοσίου συμφέροντος" (άρθρο 9, παρ. 2, ~~εδάφ. ζ'~~),
- "για λόγους δημοσίου συμφέροντος στον τομέα της δημόσιας υγείας, όπως η προστασία έναντι σοβαρών διασυννοριακών απειλών κατά της υγείας" (άρθρο 9, παρ. 2, ~~εδάφ. θ'~~)
- "για τη θεμελίωση, άσκηση ή υποστήριξη νομικών αξιώσεων ή όταν τα δικαστήρια ενεργούν υπό τη δικαιοδοτική τους ιδιότητα". Εδώ πρόκειται για την αντίστοιχη περίπτωση της παρ. στ' του άρθρου 6 του Κανονισμού, επομένως η Διοίκηση, ως υπεύθυνος επεξεργασίας, υποχρεούται να σταθμίσει τα δικαιώματα της πρόσβασης στα έγγραφα, της δικαστικής προστασίας και της προστασίας των προσωπικών δεδομένων του υποκειμένου. Αν και δεν ισχύει πλέον η χορήγηση προηγούμενης άδειας από την ΑΠΔΠΧ όταν πρόκειται για επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων, παρ' όλα αυτά η Αρχή μπορεί να παρέχει συμβουλές στο πλαίσιο της "προηγούμενης διαβούλευσης" (άρθρο 36του Κανονισμού).
- "για σκοπούς αρχειοθέτησης προς το δημόσιο συμφέρον, για σκοπούς επιστημονικής ή ιστορικής έρευνας ή για στατιστικούς σκοπούς σύμφωνα με το άρθρο 89 παράγραφος 1 βάσει του δικαίου της Ένωσης ή κράτους μέλους" (άρθρο 9, παρ. 2, ~~εδάφ. ι'~~).

Βάσεις Επεξεργασίας- Ειδικές κατηγορίες

- Ρητή συγκατάθεση (άρθρ. 9.2.α')
- Διαφύλαξη ζωτικού συμφέροντος υποκειμένου (άρθρ. 9.2.γ')
- Εκτέλεση υποχρεώσεων υπεύθυνου επεξεργασίας (άρθρ. 9.3.γ')
- Επεξεργασία που προδήλως δημοσιοποιεί το υποκείμενο των δεδομένων (άρθρ. 9.2.ε')
- Θεμελίωση/άσκηση/υποστήριξη νομικών αξιώσεων (άρθρ. 9.2.στ')

Αποσκοπώντας στο δημόσιο συμφέρον

- Σκοποί αρχειοθέτησης προς το δημόσιο συμφέρον, σκοποί επιστημονικής, ιατρικής έρευνας, στατιστικοί σκοποί (9.2.ι')
- Λόγοι ουσιαστικού δημοσίου συμφέροντος (άρθ. 9.2.ζ')
- Σκοποί προληπτικής ιατρικής, διάγνωσης, κοινωνικής περίθαλψης (άρθρ. 9.2.η')
- Λόγοι δημοσίου συμφέροντος στον τομέα της δημόσιας υγείας (9.2.θ')

Ειδικότερα, για την επεξεργασία ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων για ερευνητικούς σκοπούς, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 30 του ν. 4624/2019, η

συλλογή από τον ερευνητή ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων επιτρέπεται και χωρίς τη συγκατάθεση των υποκειμένων των δεδομένων, όταν η επεξεργασία είναι απαραίτητη για ερευνητικούς σκοπούς και το συμφέρον του ερευνητή-υπευθύνου επεξεργασίας είναι υπέρτερο του συμφέροντος των υποκειμένων να μην τύχουν επεξεργασίας τα δεδομένα τους, με την προϋπόθεση όμως ο ερευνητής ως υπεύθυνος επεξεργασίας να λάβει όλα τα κατάλληλα μέτρα για την προστασία των ενόμων συμφερόντων των υποκειμένων των δεδομένων, όπως ψευδωνυμοποίηση ή κρυπτογράφηση. Ο ερευνητής μπορεί να δημοσιεύει τα προσωπικά δεδομένα που επεξεργάζεται στο πλαίσιο της έρευνάς του, εφόσον τα υποκείμενα έχουν συγκατατεθεί εγγράφως, ενώ αν η δημοσίευση είναι απαραίτητη για την παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας πρέπει να προβεί σε ψευδωνυμοποίηση.

